

Pronik marksizma v naše življenje

1. Marksizem temelji na teoriji o gospodarskem in zgodovinskem materializmu. Zgodovinsko in družabno življenje ima po tem nauku svojo obliko in svojo utemeljitev v gospodarskih pogojih; odvisno je bistveno od razvoja snovnih proizvodnih sil, kakor tudi od oblike proizvodnje ter mene dobrin. Gospodarstvo je temelj življenja, je njegova edina resnična stvarnost. Vse drugo — duhovno življenje, verski nazor, filozofija, morala, umetnost in sploh kultura, — je ideologija, je »nadstavba«, je videz in odsev gospodarskega procesa, ki se odraža v človekovi zavesti.

2. Marx ni bil prvi, ki je gospodarstvu odmerjal pretiran in prvenstven pomen v človeškem življenju. Že St. Simon in ideologi gospodarskega liberalizma so gospodarstvu dajali prvo mesto in ustvarili »gospodarskega človeka«, čigar poglavitna naloga in skrb naj bi bila množitev in vedno večje pridobivanje snovnih dobrin. Toda Marx je razvil svoj nauk in je teorijo o gospodarskem procesu, ki naj bi bil osnova vseh življenjskih pojavov, sklopil z naukom o razrednem boju, kar je marksističnemu gibanju dalo gotov mesijanski, odrešilni značaj. Mesianizem, ki je lasten marksizmu in njegova vera v lepo in srečno bodočnost je vse do danes dajala marksističnemu gibanju oni mik in vnemo, ki jo opazujemo posebno pri komunističnih množicah in ki je zmožna, da s pravcatim fanatizmom prepoji svoje pristaše v boju za bodoče socialistično kraljestvo na zemlji, ki ga po končni zmagi nad svojimi nasprotniki upa doseči. Fanatična vera v boljši družabni red kot je današnji in navdušena borba za ta ideal — je eden izmed vzrokov, zakaj ima marksizem še vedno tolik mik za ljudske množice. Socialistično delavstvo dobiva po marksističnem nauku novo mesijansko nalogo: kot novo

izvoljeno ljudstvo je poklicano, da z neizprosno razredno borbo in če treba tudi z žrtvami pribori sebi in človeštvu težko pričakovani raj sreče in blagostanja na zemlji.

3. Drugi vzrok, da je marksizem mogel doseči tolikšne uspehe, pa je treba pripisati okoliščini, da poleg velike laži, ki jo njegov nauk vsebuje, ima vendarle na sebi tudi nekatere pozitivne vrednote, ki so zamamile ljudske množice. Splošno je znano, da je marksizem in sploh socializem najmočnejši v svoji kritiki obstoječega gospodarskega in družabnega reda. V razgaljanju kapitalistično meščanskega reda in družbe je marksizem močan ter duhovit, čeprav v praktičnem življenju, kjer je zavladal, sam tudi ni znal ustvariti pravega družabnega reda. Vendar pa je njegovo opazovanje zmot in napak, ki jih dela liberalno gospodarstvo, v splošnem pravilno. Tudi je opravičena njegova zahteva, naj bi človekovo gospodarstvo in socialno življenje bilo v družbi toliko zavarovano, da ne bo docela prepuščeno svobodni gospodarski igri in samovolji več ali manj družbi neodgovornih poedincev. Formalna svoboda, ki jo je označjal liberalizem, se je posebno na gospodarskem področju sprevrгла v najhujšo tiranijo plutokracije in brezimnega kapitala.

Marksizem ima prav, ako prav tako kakor mi zahteva, naj se poedinec predvsem vrednoti po delu, ki ga opravlja v prilog družbe in ne le po premoženju in gospodarski moči, s katero razpolaga. Prav tako ne moremo oporekati marksistični zahtevi, naj se človek ne okorišča z delom sočloveka in naj en razred, ki je gospodarsko močnejši, ne izrablja gospodarsko šibkejšega. Sicer ne trdimo, kakor marksisti, da je že vsako mezdno delovno razmerje že po svoji naravi nemoralno, — kar je zmota, — pač pa smo tudi mi mnenja, da v današnjih družabnih razmerah to ni več najidealnejša socialna oblika in bi iskreno bilo želeti, da bi jo nadomestila socialna pogodba, kakor nasvetuje tudi Quad. a. (66). Papeževa okrožnica svetuje, naj bi delavci in uradniki bili deležni lastnine in uprave podjetja in v neki meri tudi dobička. Prav tako je marksistična zahteva, naj bo gospodarstvo podrejeno službi celotne družbe in naj ne bo kot popolnoma samoupravna družabna panoga le domena poedincev in njih interesov za izkoriščanje gospodarsko šibkejših — tudi naša zahteva, ki jo nenehoma ponavljamo in poskušamo oživitvoriti ravno v korporativnem gospodarskem sistemu. Če je marksizem končno mnenja, da bi na mesto pretiranega nacionalizma in bojevitega

nacionalističnega imperializma morala stopiti družba, ki bi brez nacionalnega egoizma bila prežeta z idejami mednarodnega pobratimstva in sporazumevanja, je to prav tako tudi naš krščanski ideal, čeprav si njega uresničenje zamišljamo na drugačnih temeljih kakor marksizem.

4. Zagon, ki ga dobiva komunizem iz svoje fanatične volje po preobrazbi sveta in po prenovljenju človeške družbe je tolikšen, da se njegov aktivizem ne omejuje le na komunistične vrste, ampak se s pomočjo spretne in zvite propagande pogosto zanaša tudi med nekomunistične množice. Le-te največkrat niti takoj ne opazijo, da se z drobcem resnice, ki je marksističnemu stremljenju primešana, druží s t r a š n a l a ž, temeljna življenjska laž, katera bi človeštvo pahnila v največjo nesrečo, ako bi splošno zavladata na svetu. Najhujša laž marksizma je v tem, da je b r e z b o ž e n. Marksizem ne priznava Boga stvarnika vesoljstva, ne posmrtnega življenja, ne duše in njenega samobitnega duhovnega življenja. Marksizem je materializem in gleda na svet in življenje le pod vidikom materializma. Zaradi tega je tako nečloveški, tako nenaraven in se mora njegovo brezboštvo prej ali slej maščevati na vseh življenjskih področjih.

Ker pa marksizem taji Boga, ki je pradužnik in Stvarnik vsega, taji tudi človeka, takšnega človeka namreč, ki je podoba božja. Za marksizem je človek samo višje razvita in družabno bolj organizirana žival in je le naravno, ako je v njem razvezal in sprostil tiste primitivne gone, katere je v urejenem človeku, v katerem naj duh gospoduje nad snovnostjo, višja narava znala krotiti in jih brzdati v pravih mejah. Odkar je človeška narava pokvarjena z izvirnim grehom, sicer vsak človek čuti v sebi upor snovnosti proti duhovnosti, nižjega človeka proti duhovnemu človeku. V luči krščanskih resnic nam je dvojnost človeške narave pojasnjena; v krščanstvu najdemo tudi sredstva za zmagovit in zaslužni boj proti neurejenim gonom nižje narave. Materialistični marksizem pa za vse to nima smisla. Za njega je človeška narava s svojimi nagoni v bistvu dobra in je kvarno prizadeta kvečjemu zaradi neprimernih gospodarskih vplivov. Toda te okvare je z drugačnim načinom gospodarstva mogoče popolnoma odpraviti.

S tem svojim naukom je materializem sprostil v človeku zlasti dva nagona, spolni nagon in gon pa ohranitvi samega sebe, ki sta v vsakem človeku sicer najmočnejša, a ju je sleherni

dolžan po pameti in po božji zapovedi držati v pravih mejah. Materialistični nazor pa je te gone razvezal in jih kot izrazito tostransko, le pozemsko življenje priznavajoče naziranje opravičil v vseh skrajnostih in jim odmeril prvo mesto v življenju. Tako je nastal nov človek, *homo sexualis* s svojim pretiranim senzualizmom in razbrzdano spolnostjo in pa novi »*homo oeconomicus*«, tostranski, le v materijo zaverovan človek, čigar poglavitna skrb je pridobivanje in uživanje čim večjih snovnih dobrin. Oboje pa človeka ponižuje in človekovi osebnosti jemlje tisto čast in dostojanstvo, za katero ga je poklical njegov Stvarnik.

5. Desetletni boj marksizma proti »stari« morali, ki jo je označeval za »meščansko«, nesodobno in statično, ki ji pripada le še zaostali in mračnjaški svet, je predvsem sprostil v človeku spolni nagon in opravičil njegove skrajnosti in zablode. Človek naj bo »naraven« in naj ne zadržuje življenjskega pogona v sebi. Sex-appel je postalo novo življenjsko geslo, nov izraz veselja in smisla do življenja. Boj proti temu nagonu je brez etične vrednosti; raje naj se mu človek preda, kakor se uteši, če je žejen ali lačen. Nastala je cela znanost, kako čim popolneje uživati spolno slast, seveda brez neljubih posledic. Grobi seksualizem je zajel literaturo, roman, gledališče, kino, zabavišča, kopališča, zajel je mlado in staro, le s to razliko, da se mladi niti več ne sramujejo tega, kar oni imenujejo »naravno« življenje. Ta spolna sproščenost se prikazuje kot naravna in zdrava revolucija novega rodu proti hinavski in neodkriti meščanski morali prednikov, prikazuje se kot pravica in kot potrebna »seksualna reforma« mladega rodu. Razumljivo, da so tovrstne pobude marsikje dovedle do razkroja nravi, do nepoznanja in celo prezira prave ljubezni, do zasmeha čistosti, zakonske zvestobe in poštenosti. Dovedla so nas do svobodne ljubezni, da sadizma, do zločina na še nerojenem življenju. Na poslednji stopnji tega razvoja čaka narod, ki se mu preda, telesna in duševna izčrpanost in propast.

Ne moremo iti na tem mestu v podrobnosti. Toda, kdor pozna razmere, ve, da niso to stvari, ki bi se dogajale le v komunistični Rusiji, ali med pristaši marksističnih moralnih nazorov, ampak da je spolna razrvanost globoko zajela tudi one ljudske množice, ki hočejo veljati še za krščanske. Mnogo tega npravstvenega zla se dogaja pod vplivom materializma in posebno mate-

rialističnega marksizma, ki ima povsod svoje pristaše, ki s svojim zgledom in naukom kvarno vplivajo na svojo okolico. Vdor naturalizma in materializma v miselnost in v življenje sodobnega človeka je ravno s te strani izredno velik in na široko odpira vrata brezboštvu. Praktično življenje namreč kaj hitro vodi do nazora, saj je znano, da ljudje, ki ne živijo tako, kakor so njihova načela, polagoma privzamejo takšna načela, ki ustrezajo njihovu dejanskemu življenju.

6. Življenjska usmerjenost marksizma je izrazito in izključno tostranska. Zanj ima poedinec v prvi vrsti gospodarski pomen bodisi kot proizvajalec novih dobrin ali pa kot konsument. To je novi homo oeconomicus.

Tudi liberalizem je ustvaril svojega »gospodarskega človeka«. Porodil se je v 18. stoletju in naj bi v nasprotju s krščanskim idealom človeka, ki naj bi živel v prvi vrsti za nadzemsko, duhovno življenje —, iskal svoje sreče prvenstveno v tostranski, pozemski sreči. Pogoj za srečo pa je blagostanje, premoženje. Novi človek naj bi se v prvi vrsti posvetil pridobivanju gospodarskih dobrin in na ta način omogočil splošno blagostanje na zemlji. Homo oeconomicus, kakor sta si ga zamislila Condorcet in Adam Smith, se je rodil v zlati zibelki in blagostanje je bilo temelj njegove sreče.

Tudi marksizem pozna svojega homo oeconomicus, ki pa ni rojen v zlatu, temveč je njegova zibelka iz lesa in postljana s slamo. Marksizem je »gospodarskemu človeku«, kakor ga je poznal liberalizem, slekel njegovo meščansko obleko in ga oblekel v proletarski jopič. Človek je del materialnega sveta in prihaja za družbo v poštev predvsem kot proizvajalec — kot delavec. Proizvodnja in gospodarski pogoji so tisti, ki odločajo o pravu, o morali, o veri in ki so odločilni za celotno civilizacijo. Zato naj se novi, socialistični gospodarski človek prizadeva, da bo čim več proizvajal. To je novi tip človeka, ki je standardiziran, ki je racionaliziran, ki je popolnoma v službi kolektivne proizvodnje in ki je dosegel do sedaj najnižjo stopnjo človeka, kar poznamo njegovo zgodovino. Prvotno so ta človeški tip zdresirali v Nemčiji, pozneje pa ga je pričela na debelo proizvajati Sovjetija in tudi Amerika. To je človek, ki je izdelan v serijah in ki ne stane veliko — pa tudi ne velja veliko. Ta kolektivistični homunkulus je dobro vzgojena domača žival, ki je iz roke in je zaželen in priljubljen človeški

material pri vseh diktaturah. Poglavitno zaslugo za ta človeški tip pa ima marksizem. Kajti marksizem je človeku vzel osebnostni značaj; vzel mu je nadnaravno vrednost, po čemer je podoba božja in torej vreden časti in spoštovanja; oslabil ga je fizično in moralno, ker mu je vzel pobudo, da bi si zgradil močno in samostojno osebnost. Svojo usodo je izročil volji mase, masa pa je zopet srečna in zadovoljna, če vodja, če diktator, pa naj se piše Hitler ali Stalin, misli za njo in ji po svoji uvidevnosti kroji usodo. Masa je zadovoljna, če jo puste živeti: *primum vivere!* To je kraljestvo trebuha, to je svet, v katerem prvenstveno prevladuje materialno vprašanje.

In v takem svetu, v katerem prvenstveno prevladuje materialno vprašanje, stojimo tudi že mi danes z obema nogama. Gospodarski vidiki so tisti, ki bolj in bolj prevladujejo v našem zasebnem in javnem življenju. Gospodarski oziri postajajo bolj in bolj odločilni za naše politično, kulturno in celo нравstveno zadržanje. In v tem pogledu je gotovo zaznamovati najhujši vdor materialističnega socializma v naše življenje. Naš čas je označen po veliki modi, ki daje snovnosti prednost pred duhom. Da je stanje še hujše, moramo ugotoviti, da se tudi celotne razmere v svetu tako razvijajo, da nas tirajo v prokletstvo nadoblasti materije nad celotnim življenjem.

Sodobna družba vedno bolj podlega usodi, za katero so merodajni gospodarski oziri. Vidimo, kako pri tem celo močni značaji izgubljajo svojo individualnost in originalnost. Razmere so take, da recimo podjetnika, ako je sploh še veren, skrb za gospodarstvo preganja celo pri njegovi molitvi. Položaj v naši industriji in obrti je tak, da imajo delavci pogosto eno samo misel: kako bodo prehranili svoje družine. Najširše plasti ljudstva motre dogodke v deželi predvsem po gospodarskih vidikih. Je nekakšno prepričanje med ljudmi, ki ga lahko označimo takole: kdor je dobro situiran, ta lahko dobro živi. Dobro ne le v materialnem, temveč tudi moralnem pogledu: more imeti otroke, lahko daje miloščino, pomaga bližnjemu, v njegovi hiši je mir in zastopnost. A revež — živi slabo. Slabo ne le v materialnem pogledu, temveč tudi moralno: prazni lonci v kuhinji, v hiši nejevolja, prepiri, razbita družina, otroci prepuščeni samim sebi, ne moreš jim preskrbeti primerne vzgoje, i. t. d. Ne trdimo, da je povsod tako, a ni dvoma, da ljudje na splošno res tako mislijo in se po tem ravnaajo.

Kako danes ljudstvo občuti kapitalizem? Tako, da čuti, kako gospodarstvo zadobiva vedno večjo nadoblast v vsem življenju, čuti, kako se gospodarstvu posveča prvenstvena skrb in se mu odmerja največja važnost. Skrb za življenje je danes predvsem briga za gospodarstvo. Življenje se zdi vredno življenja in sploh zmožno življenja, če je gospodarsko zavarovano. Ta skrb je premnogo kje pretirana, čezmerna, neopravičena. A ravno to je ponoven dokaz, kako zelo smo se izmaterializirali in mnogi mislijo, da je le še od kupa blaga ali denarja odvisna vsa njih življenjska sreča.

7. Poglejmo le moderno družinsko življenje! Industrializacija ima v sebi razkrojevalno tendenco na družinsko življenje. Kajti racionalizacija, ki jo delovni človek vidi v delavnici, v podjetju, sploh v vsem javnem življenju, vpliva nanj v tej smeri, da isto racionalistično počelo ponese tudi v družinsko življenje. To daje družini, narodu in celi deželi poseben svojski izraz, ki je značilen za industrijske pokrajine. Ako se k temu industrijskemu racionalizmu priključi še socialistični racionalizem kot svetovni nazor, potem postane ta racionalizacija pač sistematična in kulminira v geslu: dosežimo s čim manjšim naporom in čim manjšimi žrtvami čim večji užitek! Prva posledica take miselnosti je izostanek otrok, ki bi staršem naložili novih žrtev in skrbi.

Dalje vidimo, kako industrializacija že mladim ljudem omogoča, da si zaslužijo kruh in s tem postanejo že zgodaj neodvisni od družine. A tudi če ostanejo v družini, potem plačujejo kakor znano hrano — s tem pa je čut za družinsko skupnost že močno omajan. Tako se vzgajajo individualisti, ki so izpadli iz družinske skupnosti in ki jih imamo prečesto priliko opazovati tudi v naših društvih. Ako se nam tako redko posreči iz društva, ki ga vodimo, stvoriti res družino enega srca in duha, je največkrat vzrok v tem, da imamo opravka z individualisti, ki so izpadli že iz svoje prvotne družinske skupnosti in zanjo nimajo več pravega čuta.

Nadaljnja posledica teh razmer je osamosvojitve dekleta in žene. Samostojni zaslužek napravljajo dekleta neodvisno. Nekoč so se dekleta možila, da so bila potem bolj svobodna. Danes pa je dekle, ki si sama služi denar, tako svobodna, kakor le hoče biti in se zabava, kolikor hoče in na kakršen koli način hoče. Na tisoče jih je, ki tega ne delajo, pa jih je zopet na tisoče,

ki ravno to delajo. Z moškimi se čutijo enakopravne in enakovredne, saj mnoge celo bolje služijo kot moški. Po drugi strani pa je vedno več mladih mož, ki se pomišljajo, da bi poročili takó vzgojeno dekle. Ali bo imel dovolj sredstev, da bo zadovoljil njene življenjske zahteve? Vedno več jih je, ki se rajši ne ženijo in se na drug način skušajo glede žensk »odškodovati«.

To je podoba naših mest, naših trgov in tudi našega podeželja. To je naš narodni problem. Vsi pa vemo, kako mogočno vpliva na ves mladi rod, sproščen in gospodarsko emancipiran, materialistični socializem s svojimi nazori o družini, o spolnem izživljanju, o svobodni ljubezni in svobodni morali.

8. Naše stoletje označujejo nekateri pisatelji in misleci kot stoletje kolektiva, kot dobo, v kateri organizirane človeške množice zadobe v vsem družabnem življenju prvenstveno važnost. Gotovo pa je k temu razvoju marksizem s svojim oboževanjem družbe največ pripomogel. To je tretji značilni znak vdora marksizma v naše življenje. Ni tu mesto, da bi se mogli spuščati v podrobno razčlenitev pojavov, ki jih lahko označimo kot vstaja ljudskih množic. Preveč se je o tem že pisalo in govorilo. Razen tega se pritisk tako zvanih kolektivnih gibanj vedno težje čuti v življenju sodobnega človeka. Javlja se ta masovni, mehanični pritisk politično ali ideološko organiziranih množic kot krvavo nasilje, s katerim mislijo, da je mogoče doseči socialno pravičnost; kot neizprosna tiranija, ki ne pozna časti in dostojanstva človeške osebnosti; kot kruto naziranje, da so vsa sredstva dobra, kadar gre za korist kolektiva, ki se sploh stavlja kot najvišji in zadnji cilj vsemu človeškemu stremljenju; pa tudi kot izvor divjega sovraštva proti vsemu, kar ne pripada lastnemu razredu ali rasi in kar ni v istosmerjeno. Najbolj protislovno na tem izživljanju kolektiva pa je pričakovanje, da bo po poti tolikšnega nasilja in krivice mogoče v bližnji ali daljni bodočnosti doseči — popolno, srečno in pravično človeštvo ...!

9. Omenimo še četrto značilnost našega časa, namreč izredno vrednotenje tehnike, ki je v socialistični miselnosti zadobila neke vrste eshatologičen pomen. — Tehnika je eden najbolj značilnih in bistvenih činiteljev v kapitalističnem razvoju. Ponos je tako meščanstva kakor tudi — socializma. Od tehničnega napredka pričakuje, da bo človekovo delo olajšano in da bo omogočilo prijetnejše in udobnejše življenje na zemlji.

Zato zavzema marksizem naproti stroju povsem prijazno stališče. Sicer računa s tem, da tehnizacija in racionalizacija podjetij jemlje mnogim delavcem zaslužek. Toda tudi ta proces pomnožuje tisti človeški material, ki je najbolj dostopen za socialistično agitacijo. A stroj je po njegovem vendarle človekov prijatelj, ker mu lajša delo in opravlja najtežje posle. Socializem ne gleda iz one etične strani na delo kakor krščanstvo, ki ga vrednoti etično in ga smatra kot sredstvo, v katerem se človek izpopolnjuje, se usovršuje in tako raste za Boga in večnost. Socializem te časti in vrednosti dela ne pozna, ampak mu je delo le sredstvo proizvodnje in upa, da pride čas, ko bo večinoma delovnega bremena prevzel stroj in pa umnejša družabna organizacija. Tehnika na svojem višku bo delala prave čudeže, prinesla bo človeku srečo in blagostanje in ga osvobodila skrbi za obstanek. Človek bo potem lahko brez skrbi užival in se prepustil, če bo hotel, drugim brigam: znanosti, umetnosti, filozofiji...

Tu se nam vsiljuje paralela z liberalno miselnostjo. Tudi liberalizem je upal, da bo s podreditvijo človeka mehaničnim, a kakor je verjel nujnim gospodarskim zakonom, ustvaril trajno blagostanje in s tem srečo bodočim rodovom. Tako je tudi ideal socializma, da bi bil delovni čas bolj skrajšan, da bi bil človek čim bolj izločen iz proizvodnega procesa. Tehnika in stroj naj bi v prvi vrsti poskrbela za dovoljno proizvodnjo potrebnih sredstev.

10. Tako smo skušali opozoriti na nekatere najbolj vidne pojave, iz katerih je mogoče brez težave spoznati, da duhovna vsebina marksizma prodira v sodobno življenje in zajema tudi takšna novodobna gibanja, ki marksizem politično sicer odklanjajo. V sodobnem življenju, za katerega je značilno materialistično mišljenje, igra marksizem, ki je materializem, poglavitno vlogo pri razkristjanjenju ljudskih množic. Marksizem oznanja avtonomnega človeka, ki se je osvobodil vseh »verskih predsodkov« in sleherni od nadnaravne postave narekovanih нравnih ozirov. Marksizem veruje v nepokvarjenost človeške narave in njenih teženj ter človeka usmerja k izraziti tostranosti, ki se more stopnjevati od grobega hedonizma, torej od čisto snovne uživanjaželjnosti, ki se uteši že po grobih spolnih užitkih, pa do više stoječega etičnega in estetičnega pojmovanja bodoče idealne socialistične družbe. V tem bodočem pozemskem raju si bo

človek s pomočjo dovršene tehnike ustvaril pozemsko srečo. Za dosego tega socialističnega cilja pa je potrebna suverena in avtonomna socialistična družba, kateri se mora sleherni brezpogojno podrediti, za kar mu ona zagotovi svobodo in srečo na zemlji.

Propagandna moč marksizma je zlasti v tem, ker z lažnim in zmotnim idealom življenja meša tudi drobce resnice, kakor smo uvideli poudarili. Njegova moč je v njegovi mesijanski vznesenosti, ki mu daje silo in dinamiko. Je borben in fanatičen kakor mohamedanizem v prvih stoletjih; je svojevrstna totalitarna religija, ki izključuje vse druge poleg sebe. Zaradi tega tudi boj z marksizmom ni mogoč samo na gospodarskem, socialnem ali umskem področju. Poudarjamo, da je marksizem svojevrstna, fanatična religija. Zaradi tega more uspešen boj z njim sprejeti le druga, močnejša, čistejša in resničnejša religija, — to je krščanstvo, dosledno živeto od globoko verne, razumne in delavne krščanske družbe.

Dr. Ivan Ahčin

Razkroj zahoda

Ako govorimo o »razkroju zahoda«, si moramo biti na jasnem, kateri »razkroj« mislimo. Ali se hočemo omejiti samo na fotografično snimanje razpadanja zahodnih držav, njihovega političnega, socialnega in gospodarskega reda, ali bomo svoja opazovanja razširili tudi na neposredne vidne vzroke razpadanja, ali pa bomo šli še globlje in bomo za razvalinami šli iskat predvsem tiste nevidne sile, ki so zahodne države in njihovo organizirano kulturno, politično in družabno življenje izpodjedale že dolgo časa, ter skušali prikazati, da je »razkroj« samo nujno, zaključno poglavje dolgega bolezenskega razvoja, tembolj nujen zaključek, ker je razvoj bolezni ostal neviden ali vsaj za nevarnega ni bil spoznan. Preden bomo skušali odgovoriti na ta vprašanja, si moramo biti svesti, da je treba pri pravični presoji dogodkov, ki v svojem razvojnem procesu še niso končani, biti skrajno previden. Šele bolj oddaljena perspektiva nam bo pokazala, kaj prav za prav se je na zahodu »zrušilo«, kaj pa samo odpadlo kot nepotrebno in staro, pod pritiskom novega življenja, ki je pod staro skorjo živelo že davno in je bilo danes treba samo majhnega pritiska, da je vzkliko v življenje. Kajti, kakor pravi Pascal, »so razvaline, ki oznanjajo smrt, a so tudi druge, ki oznanjajo življenje«.

Na razkroj na zahodu bomo gledali z očmi malega katoliškega naroda, ki se zaveda, da ima v kraljestvu božje previdnosti svojo večnostno poslanstvo in se hoče iz dogodkov okrog sebe učiti, da iz svojega življenja izloči vse, kar se je pri velikem udaru na zahodu izkazalo slabo, kvarno in preperelo, ter da iz novih pojavov, ki že rastejo iz razvalin, izbere one, ki bi bili tudi zanj koristni. Kot katoliški opazovalci pa bomo na panoramo, ki nam jo odpira sodobni zahod, gledali z očmi kristjanov, ki so trdno prepričani, da imajo spremembe, ki jih že vidimo, ali katerih prihod slutimo, svojo vzročnost v božji previdnosti, da so torej od Boga pripuščena šola, v kateri se morajo obvezno učiti vsi, posamezniki prav tako kakor narodi, da jim bodo prihranjene bolečine, sredi katerih drugod raste spoznanje resnice.

Pri proučevanju »razkroja na zahodu«, ki v okviru kratkega referata nima namena, da bi bilo vsestransko popolno in izčrpno, je treba imeti pred očmi materialne vzroke in moralne vzroke. Materialni vzroki so bolj neposredni in kot takšni čakajo še nepristranskega raziskovanja. Zaenkrat jim bomo dali samo neko posredovalno vrednost, absolutne vrednosti pa jim pri razkroju zahoda ne bomo priznali, kajti do razpada bi bilo prišlo tudi, čeprav bi bile zahodne države imele vse materialne predpogoje za vojaško zmago nad nasprotnikom, le da bi bil razvoj šel bolj počasi in bi se bil posluževal drugih, morda še bolj bolečih okoliščin.

Prave vzroke razkroja duhovne, socialne, politične in gospodarske kulture zahoda je treba iskati na drugem, ne na tehničnem polju, in če gledamo na dogajanja z nadnaravnimi očmi, moramo reči, hvala Bogu, da razpada ni zakrivila samo tehnika. Kajti sicer bi obstojala nevarnost, da bi hoteli razpad popraviti izključno samo s tehničnimi sredstvi, medtem ko je sedaj upravičeno upanje, da bo zlom, ki je prišel kot nujna posledica blodenj na moralnem polju, sprožil notranjo, moralno preobnovo in se bo bodočnost gradila na novih zdravih moralnih temeljih.

Moralni vzroki razkroja

Kot uvod v razmišljanja o moralnih vzrokih razkroja na zahodu bomo v prevodu navedli članek, ki je pod naslovom »Ecoulement« (zrušitev) izšel v katoliškem dnevniku »La Croix« dne 1. avgusta 1940 in kjer znani kulturni pisatelj Jean Mignet na sledeči način opisuje vzroke zloma v Franciji:

»Francija se je kakor hiša, ki so jo izpodjedli termiti, v nekaj tednih zrušila. Zlom je otrpnil večino gledalcev in tudi žrtev samih. Saj je bila zunanost, fasada, tako lepa in tako ponosna. Oni, ki so največ prispevali h končni zrušitvi, danes niso najmanj strti. Danes, ko žanjejo vihar, jih slišimo mrmrati: Saj tega vendar nismo hoteli! Katoličani Francije pa, ki so toliko premolili, da bi preprečili katastrofo, se sedaj klanjajo pred božjo pravico in se ne čudijo razen nad tem, da je polom prišel tako pozno.

Kako trden je bil stari galski hrast! Kakšno moč je črpal iz francoske zemlje, ki je vsa prežeta krščanstva! Če pomislimo na prve udarce, ki je z njimi udrihal po njem gospod Arouet, tudi Voltaire imenovan, se čudimo, da se je hrast mogel upirati še dve sto let.

L. 1914., čeprav so udarci leteli s podvojeno silo od Paul Bertov, od Combesov, od Vivianijev, vse zvezde še niso bile ugašene v srcih Francozov in Francija je še stala pokonci. Pokazala je to na Marni,

na Sommi, pri Verdunu, pred sovražnikom, ki je že takrat bil močnejši tako po številu vojakov kakor po moči orožja.

Zmaga l. 1918. je bila labodja pesem nekdanje veličine. Komaj so utihnili odmevi zahvalne pesmi 'Te Deum', že se je vlila na našo zemljo povodenj različne tuje golazni, ki je vsako leto naraščala, dokler naše gostoljubne dežele popolnoma ni preplavila, ter se tukaj združila z brezpametnimi našimi rojaki k skupnemu naporu, da se Francija poniža in zastrupi. Na spodbudo in z navdihom zlih pisateljev je vzcvetel strupeni tisk, ki je poživalil naše ubogo ljudstvo ter svoj strupeni dih pred dobrohotnimi očmi naših javnih oblasti zanesel do zadnjega kotička naše države. Francoski kmet je zapustil svoja zdrava polja in šel živeti v razne brloge naših mest. Francosko dekle, ki je teden za tednom dobivalo nauk o obnašanju in o pravilnem mazanju svojih ustnic iz smrdljivih tedenskih listov, je postalo usmiljenja in obžalovanja vredna lutka. In francoska žena — kako žalostno je vendar to, kar bomo sedaj povedali — tista, ki je rodila svetu toliko junakov, tista, katere dobro srce je poživilo toliko srečnih družinskih ognjišč, ki je svoje dni iz Francije napravila najmočnejši narod in v Evropi najštevilnejši narod, da je poseljeval Kanado in Louisiano, tista francoska žena je zaprla svoje srce, postala je gluha za naravne zakone ter je premišljeno in hladno odklonila roditi nova življenja. S tem smo bili že izgubljeni.

Laična miselnost je zmagala! Po nekaterih pokrajinah je sploh izginil vsak pojem o veri. Krstov ni bilo več, ne cerkvenih porok, ne verskih pogrebov. Delo, ki se je začelo pod enciklopedisti pred francosko revolucijo, delo 'sprostitve in osvoboditve človeka', je končno le prišlo na svoj cilj. Na cilj, ki se pravi, da je človek postal samo še neke vrste višja žival. Končno se je le posrečilo, da smo se osvobodili vsakih vzorov in vsake vere. Preostala je samo še ena dolžnost, uživati, uživati, uživati čim več in čim bolj in čim dalje ter z vsemi sredstvi tja do črne jame, ki zapre za vselej in prezgodaj življenje, ki je vedno prekratko.

Sedaj pa pogledjte 'osvobojenega' Francoza! Kadar prideš tako daleč, da nimaš nič drugega več, kakor golo življenje, potem se ti ne ljubi žrtvovati ga. Za žival, pa čeprav višje vrste, je čast prazna beseda, brez vsake vsebine. Kadar nimaš nič drugega več, kakor samo še željo, da od življenja uživaš čim večje slasti, potem ga tudi ne žrtvuješ več za svoje otroke. Leto za letom je statistika zapisovala strašno padanje francoske rodovitnosti. V teh številkah, ki so bile za nas 'Mane Thekel Phares', je Nemčija brala s popolno gotovostjo, da se bo kmalu mogla maščevati nad nami.

Če smo že tako daleč, da nismo nič drugega, kakor višje živali, potem disciplina in pokorščina ter požrtvovalnost nimajo nobenega smisla več. Francoz, ki je svoje dni zaslovel kot najbolj omikani človek, ki je dajal smer vsemu omikanemu svetu, je padel na raven najgrše vulgarnosti. Ni čudno, kajti materializem težko rodi plemenitost dejanj.

Sedaj pa pogledjte, kaj so naredili iz Francije.

Prišla je vojna! Kakšno strašno razočaranje so doživeli duhovniki na fronti, ko so ugotovili, da se je strup, ki je moril že doma po njihovih župnijah, razširil daleč čez meje vsega, kar se je dalo komaj slutiti, tja po vsej deželi.

In kakor stavba, ki so jo izpodjedli termiti, se je Francija zrušila v nekaj tednih. Z njo vred se je zrušila laična miselnost, ki je Francijo ugonobila. Njeno delo 'sprostitve in osvoboditve človečanstva' se je končalo s tem, da je treba danes mnogo več delati, mnogo več trpeti. Zlom Francije je obenem propad novega poganstva, ki je pokopalo pod svojimi razvalinami hkrati njegove pripadnike in njegove nasprotnike. Toda iz brazd, ki jih orje trpljenje, bo vstala nova Francija. Nova Francija, namreč krščanska, starodavna, ki se vrača nazaj od svojih zablod, ko je dosegla že dno propada. Stara Francija, najstarejša hčerka Cerkve, ki bo našla svojo nekdanjo plemenitost in svojo veličino po sledovih tistega, ki je rekel: 'Jaz sem Vstajenje in Življenje.'

Štirje temelji

Vendar pa za tem strašnim popisom vzrokov, ki so dovedli do razkroja zahodnega kulturnega sveta, prav nič ne zaostaja prerokba, ki jo je šest let pred polomom v do dna duše segajočih besedah izrekel predsednik francoskih socialnih tednov Eugène Duthoit, ko je socialnemu tednu v Nici l. 1934. v prividu bodočih dogodkov dal temo za zborovanja. Dejal je namreč: »Preoblikovati hočete socialni red? Ne pozabite, da so v svetu, ki sta ga človeški individualizem in njegov naravni dedič socializem vrgla nazaj v poganstvo, onim, ki ga hočejo rešiti, potrebne izredno močne in ne vsakdanje čednosti. Brez teh ne boste uspeli. Spoznanje, da teh čednosti pri nas ni, odnosno da jih v toliki meri primanjkuje, mora v nas roditi jekleno voljo, da si jih pridobimo. Kajti dramatično resnična stvarnost leži razprostrta pred nami: razrvane družine, pogansko šolstvo, krivičen družabni odnos med socialnimi stanovi, moralnemu razkroju uslužno in postrežljivo politično vodstvo. Naloge, ki so nujne, ki so življenjsko bitne, ležijo torej jasne pred vami. Toda

oboroženi morate biti z močnimi moralnimi čednostmi. Vir vseh uspehov na polju preurejevanja družabnih odnošajev po smernicah krščanstva ne leži zunaj nas, marveč leži v nas samih, v notranjem življenju tistih, ki so poklicani, da kot kristjani iz svojega naroda napravijo vendar enkrat spet krščanski rod.«

Štiri velika področja je imenoval sloviti voditelj francoskih socialnih tednov, na katerih se je odigravala žaloigra zahodnih narodov in njihove kulture, kakor da bi bil v preroškem duhu gledal pred seboj dan, ko bo — komaj šest let pozneje — borba končana in bo zahod potreboval rešiteljev »z močnimi moralnimi čednostmi«, da začnejo graditi od tal, ko ni bilo mogoče stavbe rešiti, ko se je že majala v svojih temeljih. Španija je šla že prej, l. 1936., v krvavo čiščenje, obsojena na smrt zaradi bolezni, ki jih je navedel Duthoit. Francija je čakala še šest let na isto preizkušnjo. V Španiji, kakor v Franciji vidimo, da se je tako imenovani novi red, ki se dviga iz kupov razvalin starega reda, zares osredotočil okrog teh štirih velikih področij, družina, mladina, odnošaji med stanovi in zdravo politično življenje ter skuša tukaj graditi novo na novih osnovah. Potemtakem ni neresnično, kar je na istem socialnem tednu v Nici dejal delavski voditelj Zirnheld, ko je menil, da so to »tista področja, na katerih spet vstajajo prerajeni k novemu življenju«.

Razkroj zahoda bomo torej opazovali na imenovanih štirih področjih, kjer je vbrizgavanje strupa vedno smrtonosno, a kamor je treba tudi vbrizgati sok življenja, ako hočemo narodu vrniti nazaj življenje in zdravje.

Revolucija sebičnosti

Razkroj zahoda se je začel z zmago tolikanj opevanih načel francoske revolucije, ki je bila sicer v luči takratnih socialnih in političnih razmer priroдна reakcija proti obstoječim razmeram, toda tem načelom je poprej brezbožna filozofija enciklopedistov že izpila kri in jih tako obrnila proti smotrom, ki bi jim bila morala služiti, če bi bila ohranila svojo krščansko vsebino. Francoska revolucija je ustoličila na zahodu kot glavno silo človekovega zasebnega in skupnostnega udejstvovanja oboževanje samega sebe in je načelo individualizma postavila kot vrhovni zakon, ki naj urejuje človekovo življenje, bodisi v zasebnem, bodisi v družinskem, bodisi v državnem življenju. Individualizmu, ki mu je vzela vsako nadnaravno, duhovno oznako in ga omejila strogo na gmoto, je revolucija potem stavila za njegovo uresničenje na razpolago ves aparat države, da se z njegovo pomočjo brez ovir povsod uveljavi. Takšen poganski individualizem je poiskal

v materializmu načela svojega novega reda, načela nove morale, čisto materialistične morale, ki je bila »morala instinkta«, kot jo je imenoval filozof francoske revolucije Diderot, ali morala nebrzdanega koristolovstva in brezmejne uživanjaželjnosti, kakor se je imenovala v navadnem življenju. »Samo eno dolžnost imamo,« je dejal Diderot, »namreč, da smo srečni in da poiščimo srečo, kjer koli in kakor koli jo najdemo«...

Tega načela se je potem posluževala tudi vsa zakonodaja revolucionarne Francije na vseh področjih, naj se tičejo pravnega položaja družin, naj se tičejo ureditve šole, socialnih in gospodarskih odnošajev, ali pa političnega udejstvovanja. Državna oblast je skrbno pazila na to, da se proti »laičnim zakonom« nikjer med narodom ni mogel dvigniti kakšen zdrav odpor proti temu osnovnemu gibalni revolucije in njene državne in družabne tvorbe. In ker je bila Francija do današnjih dni zaradi njene velike tvorbe duhovne preteklosti in zaradi posebnih notranjih vrlin francoskega človeka, kakor tudi zaradi političnih okoliščin, ki so ji dali velik vpliv na ostali svet, neke vrste vzor kulturnega naroda, so načela njene revolucije nehote po naravnem procesu postala tudi gibalni vsega zahoda in vseh tistih narodov, ki so stali pod njenim političnim, gospodarskim in kulturnim vplivom.

Napad na družino

Kako je francoska revolucija svojega novega boga: individualizem, in svojo novo vero: srečo kjer koli in kakor koli, uveljavljala?

Francoska revolucija, ki je bila revolucija »osvoboditve človeka«, zmaga nauka o neomejeni pravici do zadostitve vseh uživanj, brez ozira na kakšne ovire npravstvenega značaja, se je najprej spravila nad — družino. Družina je celica človeške družbe. V družini se rodi človek, v družini se mu oblikuje duša. Iz družine prihajajo prvi nasadi človekovih vrlin in človekovih slabosti. Družina s svojim naravno ograjenim intimnim življenjem, ki mu dajejo vsebino odnošaji med starši ter odnošaji roditeljev do otrok, je tista trdnjava, kjer se načela individualistične sebičnosti, sproščene uživanjaželjnosti in neomejene svobode pri zasledovanju materialistične sreče najlaže sabotirajo. Zato je morala revolucija, ko je hotela uveljaviti svojo novo vero, najprej začeti pri družini. Razkrojila je najprej družino. Izšli so zloglasni laični zakoni o družini, ki naj bi prenehala biti duhovna skupnost pod oblastjo npravnih zakonov s cilji, ki segajo v nadnaravo, marveč postala navadna animalična skupnost pod oblastjo sebičnosti — mega načela materialistične »sreče kjer koli in kakor koli« ter

kvečjemu še neke modne morale. In res, revolucija, ki so jo vodili brezverci, ki so jo potem nadaljevali liberalni svobodomisleci in končno njihovi nasledniki marksisti, je svoj cilj tudi mojstrsko dosegla.

Najprej je uničila v družini avtoriteto. Glava družine po zakonu ni več oče, kajti državljani so pred zakonom vsi enaki. V družini imajo vsi družinski člani svoje pravice. Tudi otroci imajo nasproti svojim staršem v zakonu zavarovane pravice, ki jih smejo proti staršem s pomočjo države tudi uveljaviti. Staršem je odvzeta pravica, da bi kratili »svobodo vestic« svojih lastnih otrok niti v nedozoreli dobi ne. Otroku dobiva od mladih nezrelih let pravico, da živi svoje življenje in država se proglašja varuhinja te otrokove svobode, ki jo uveljavlja tudi proti volji roditeljev. Šola je storila svoje, da je otroke »osamosvojila« ter jim pokazala, da starši niso zanje nobena avtoriteta, marveč da imajo ob strani varuhinjo državo, ki bo strogo pazila, da starši ne bi kratili otrokove »svobode vestic« ali otrokove »pravice do sreče kakor koli in kjer koli«. Otroku ni treba hoditi v cerkev, ni mu treba poslušati verskega pouka, ni mu treba k zakramentom. Država jih postavlja v borbeno stanje proti lastnim staršem, ako bi hoteli uveljaviti svoje vzgojne pravice. Ko je fant ali dekle zapustil šolo, starši nimajo več pravice nadzirati njegovega moralnega življenja, marveč to stori država.

Toda revolucionarna zakonodaja je iznašla še eno orožje, da razbije avtoriteto v družini. Iznašla je nov režim zakonskih združenj, kjer mož in žena, oče in mati ohranita vsak svoje ločeno premoženje in ga vsak po svoje upravljata. To načelo je postalo eno najbolj pogubnih za trdnost francoske družine v vsej zgodovini od francoske revolucije do naših dni.

Francoski revoluciji to še ni bilo zadosti. Navalila je na drugi temelj družinske skupnosti, na njeno — trajnost in nerazdružljivost, ko je uvedla pravico do razporoke, do popolnega razhoda zakonske skupnosti ter razhod olajšala s številnimi sredstvi. Mož in žena v smislu revolucionarne morale nista več drug z drugim povezana v trajni, do smrti in še preko smrti trajajoči duhovni zvezi, ampak samo v zvezi, ki ji daje vsebino in meje samo slučajnostni vidik materialistične telesne sreče. Na otroka se revolucionarni zakon ozira samo v toliko, da mu zavaruje materialne pogoje za njegov telesni obstoj, če se oče in mati razideta po zakonih džungle. Iz krščanskega zakona je nastalo »svobodno združenje«, iz krščanske družine z dolžnostmi, ki trajajo do groba in še onstran groba, pa slučajnostna združitvev premoženj, kapric, skladnih strasti, toda z vsemi v zakonu za-

pisanimi jamstvi, da se ob prvi priložnosti spet razide, kadar velevalo tako načela »osebnostne svobode in sreče«. Ta razkrojevalna načela, ki jih je sprejela revolucionarna zakonodaja kot norme za svojo družinsko politiko, so poznejše zakonodaje še izpopolnjevale, praksa državnih oblasti, pa naj bo to v šoli, v uradih, na sodiščih, pa je odstranila tako rekoč vse ovire za razhod družinske skupnosti in je manjkalo samo še eno, namreč zakon, ki bi bil izrecno dovolil svobodno zvezo in jo opremil z istimi pravicami kakor zakonsko družino. V dobi tretje republike smo imeli tudi te vrste zakonske predloge. Da ni bilo zunanjepolitičnih ozirov, bi jih bili svobodomislec in njihovi marksistični pomagači brez dvoma uzakonili, saj je francoska sodna praksa zadnje čase že dovoljevala ločitev zakona celo po predhodnem sporazumu obeh zakoncev.

Toda revolucionarna zakonodaja je šla še dalje. Družinski skupnosti je vzela njeno duhovno jedro, ko jo je ponižala z nadnaravnih višin zakramenta v civilno, več ali manj živalsko združevanje brez drugih obveznosti kakor te, da služi telesnim gonom in telesnemu »doživetju sreče«.

Ni čudno, če je potem človek tudi duha takšne zakonodaje izvedel do zadnjih logičnih posledic. Otrok je v takšnih združenjih, ki služijo zgolj sebičnim gonom — breme. In tako se je polagoma udomačil pojem zakonov brez otrok, da ne bi bili starši v svoji uživanja-željnosti nikjer prikrajšani. Šola in življenjska praksa sta storili svoje, da se je mogla človekova sebičnost v družinski skupnosti razpasti do »bele kuge«, ki je itak že vso zrahljano družino oropala edine naravne zveze, ki je otrok — vsebina vsake družine in v božjih namenih osnovni pogoj njenega obstoja. Svobodomiselna zakonodaja in praksa, ki sta priznali za ločitev zakona že tako rekoč vsako kaprico, razloga, da eden od zakoncev ni maral otrok, nikdar ni priznala kot razlog za razhod zakonske zveze. Otrok po pojmovanju filozofov neomejene svobode telesne sreče k družini ne spada več. Če je besedilo zakona še poznalo pojme zavajanja v nemoralnost, umazano, nemoralno literaturo in širjenje nemoralnih sredstev, je upravna in sodna praksa šla mimo njih. Proti koncu tretje republike, ko je razkroj dosegel že višek, je bila tudi odprava plodu sprejeta v besedilo zakona in je bilo s tem odprto najširše polje vsaki zlorabi.

Tako je od časov francoske revolucije do danes s pomočjo svobodomiselnosti in zgolj na gmote usmerjene države, ki so jo upravljali in z njo po svoje eksperimentirali svobodomiselni predstavniki filozofije sebičnosti, pa naj se imenujejo framasoni, liberalci ali marksisti, šla

postopno francoska družina v drobce, tako da je mogel znani katoliški voditelj Philippe de Las Cases l. 1936. o njej reči: »da je družina tista francoska pokrajina, ki je med vsemi danes najbolj opustošena«. Tako se je moglo — da navajamo samo nekatere primere — zgoditi, da je l. 1929. zelo površna statistika v veliki pariški župniji Montrouge, kjer prebiva nekaj manj kakor 100.000 ljudi, odkrila, da je bilo med tamošnjimi družinami samo 15% v cerkvi sklenjenih združenj, 47% jih je bilo zgolj civilno združenih, ostale »družine« pa so bile »svobodne zveze«, ki so se shajale in razhajale po »svobodnih instinktih« mož in žen. Le tako si moremo razlagati, da je v zadnjih letih pred vojno na 100 zakonov prišlo že 10 razporok in da je plodnost francoske družine padla daleč, daleč izpod števila smrti. Kako sedaj razumemo vzklik že rajnega velikega francoskega katoličana Georges-a Goyau-a na zborovanju katoliških mater v pariški škofiji l. 1928.: »Francija napravlja vtis, da je postala bogato zavetišče omikanih, duhovitih, a razuzdanih starčkov, ki ga ne moti več nobeno veselo, življenje obetajoče vzklikanje otrok.« Že imenovani de Las Cases pa je imel l. 1930. v dvorani Trocadéro pred pariško elito govor, v katerem je dejal, »da je prišla zadnja ura, ko je treba z vsemi močmi pobijati demoralizacijo v družinah, kajti nemoralnost se dandanes kakor rak iz družine ven raztega že na vsa področja, ogroža javni red in obstoj Francije same.«

Revolucija sebičnosti je potemtakem opravila temeljito delo. Razkrojila je družine na mojstrski način. S hladno pošastno doslednostjo je svoj cilj dosegla. Brez avtoritete, brez trajnosti, brez duhovne vsebine, brez otrok so jo hoteli imeti in so svoj namen skoraj dosegli. Da se katoliška Cerkev ni vrgla z nadnaravnimi in nadčloveškimi naporji, zvezanimi z neizmernimi žrtvami proti tej pogubi in jo sproti razoroževala, da si katoliška Cerkev ni znala vzgojiti ponosnih katoliških značajev, ki so delo svobodomiselstva sproti ovirali, da ni božja Previdnost sama čuvala nad Francijo, ki nosi častni in tudi zasluženi naslov »prve hčerke Cerkve«, bi bili svobodomiselci in njihovi marksistični sotrudniki povzročili nepopravljivo razdejanje. Ni torej njihova zasluga, ne zasluga francoske države, da se to ni zgodilo, marveč volja nadnaravnih sil, ki so hotele francoski narod ohraniti za velika poslanstva, ki ga še čakajo.

Razkroj v šolstvu

Toda dinamit, ki ga je revolucija sebičnosti položila v družinske celice, bi ne bil tako hitro in učinkovito deloval, da mu ni prišla na pomoč še šolska zakonodaja, ki ji v okviru pogubonosnih laičnih za-

konov gre glavna zasluga za razkroj zahoda in njegove bogate duhovne kulture.

Prvi revolucionarji so priznavali šoli še dvojno vlogo: vzgojno in naučno ali izobraževalno. Moralna načela so torej še vedno ohranila svoj vpliv na šolsko vzgojo mladine. Tretja republika pa, ki so jo prevzeli framasoni in komunisti, je spet »oživila čista revolucionarna načela (Gambetta) in šla bolj radikalno na delo. V šolskih zakonih l. 1881. in 1882. je bil iz osnovnih šol izobčen verski pouk, vsi učni predmeti pa so bili temeljito očiščeni vsake tudi najbolj rahle verske osnove. Štiri leta pozneje je bil v osnovnih šolah, ki so bile pod državno upravo, prepovedan vsak pouk od strani duhovnih oseb. Ker pa je bilo ipak potrebno pri šolskem pouku vsaj omeniti neke moralne predpise, so iznašli »laično moralo«, ki pa ni bila nič drugega, kakor prilagoditev življenjskih norm zahtevam vsakdanje moralne mode. »Laično moralo« pa je poučeval vrh tega še laični, to je brezverski učitelj. Kaj je pod takšnimi okoliščinami postala šola, ni težko misliti. Postala je vseučilišče sebičnostnega načela, da ima vsak svobodo in pravico, zajamčeno od države, da si kuje svojo lastno moralo (ligne de conduite) s to malenkostno omejitvijo, da ne sme priti preveč v navzkrižje z obstoječimi »convenances«, to je z obstoječo modo. Univerza boljše vizma v pravem pomenu besede.

Takšno, od vsake verske misli in slehernega verskega vpliva očiščeno državno šolo pa je dobilo v roke učiteljstvo, ki je bilo odgojeno in na svoj poklic pripravljeno tako, da ne bi moglo »skruniti svoboščin republike«, kakor se je glasila krilatica framasonskih državnikov. Kakšnemu učiteljstvu? Naj zadostujejo nekatere številke. Tik pred zadnjim poglavjem razkrojevalnega procesa, ki se je začel s francosko revolucijo in se končal z vlado ljudske fronte, so našli v državni službi 135.000 učiteljev. Od teh jih je bilo 86.000 organiziranih v revolucionarnem sindikatu, med njimi pa 25.000 še posebej v komunistični stranki. Šolska oblast je skrbela, da je teh 86.000 učiteljev sedelo na odličnih mestih pri upravi osnovnega šolstva. Katoliško prepričanih in katoliško živečih učiteljev pa tik pred polomom v vsej Franciji ni bilo v državni službi več kakor 2000. Takšno učiteljstvo, ki je dobivalo svoje vzgojne smernice od revolucionarnega sindikata in od komunistične stranke, pod blagohotnim, nasmejanim opazovanjem framasonske prosvetne uprave, je imelo v rokah tisto francosko mladino, ki ni bila tako srečna, da bi mu bila ušla v katoliške zasebne šole. Ni čudno, če so bili tudi uspehi temu primerni. Ni čudno, če so učitelji in učiteljice v šoli pri »uri morale« poučevali otroke o seksualnem dejanju ter naštevati podrobnostno vse zdravstvene pred-

pise — in jih ni zadela nobena sankcija. Ni čudno, če so učiteljice razlagale dekletom pravico do svobodnega materinstva in jih kljub vsem prizadevanjem ogorčenih staršev ni zadela nobena kazen. Ni čudno, če so pred otroki razlagale pravico do svobodne odprave plodu in do svobodne ljubezni, ne da bi bile kljub protestom staršev poklicane na odgovor. Ni čudno, če so mogli učitelji v šoli javno blatiti verska čustva, zasmehovati verske obrede in se delati celo norca iz domovine in ljubezni do nje, ter so bili za to pred disciplinskim sodiščem osvobojeni vsakega prestopka, kakor pripoveduje Jean Giraud v svoji knjigi »Zakaj sem katoličan«.

Zakonodaja in življenjska praksa sta torej iz šole napravili neke vrste semenišča za boljše vizem, ki ni nič drugega, kakor do skrajnih doslednosti izveden nauk o neomejeni svobodi človeške sebičnosti pri zasledovanju svoje gmotne sreče.

Temu razkroju so delale veliko napotje zasebne verske šole, ki jih revolucionarna zakonodaja ne vemo iz kakšne pozabljivosti odnosno nedoslednosti ni takoj prepovedala. V nje so prestrašeni katoliški starši, a tudi mnogo brezverskih rodoljubov, ki so ipak ljubili svojo domovino, poskrili svoje otroke, da so jih oteli potopu, ki ga je širila laična šola. Ako bi bilo režimu ljudske fronte prisojeno živeti še nekaj let življenja, bi bil ukinil tudi zasebno šolstvo in bi bila brezverska in brezморalna šola dobila pod svoje okrilje ves mladi francoski naraščaj, ki bi ga bili vzgajali in oblikovali po svoje brezverski in komunistični učitelji. Že prej imenovani Jean Giraud, ki je bil tudi glavni urednik »La Croix«, je pred dvema leti napisal, da je »francoska šola že popolnoma izenačena boljševiški šoli, češ, tako je hotela masonerija in njena podružnica, zveza revolucionarnih sindikatov, kjer je po večini učiteljstvo včlanjeno in ki so jim bili vsi francoski prosvetni ministri zadnjih 50 let suženjsko vdani«. V francoskem parlamentu pa je dejal l. 1932. znani profesor katoliške univerze in poslanec Duval-Arnould, da »prihaja revolucija v Francijo iz francoske državne šole, kajti naša šola je bila tista, ki je s svojim brezverskim in brezморalnim poukom na stečaj odprla vrata komunizmu. Požgimo rajši naše šole — je dejal — izženimo 120.000 boljševiških učiteljev, iztrebimo poganstvo iz naše prosvetne politike in dopovejmo otrokom Francije, da ni poglobitno zanje, da bodo mogli svobodno uživati in se svobodno izživljati, ampak da s skupnimi žrtvami in s samozatajevanjem ustvarijo nov družabni red, kjer bosta pravica in ljubezen glavni rediteljici francoske kulture«. Znani Abbé Bethléem — ki je šele pred nekaj tedni umrl — ki je vse svoje življenje posvetil borbi proti umazani literaturi in je bil poklican pred sodišče,

ker je na ulici raztrgal pornografične spise in slike, ki jih je nagraabil v javni prodajalni, je pri sodni razpravi pred sodniki zavpil: »Vidim prihajati iz naših državnih šol lavo, ki bo pogoltnila našo drago, našo lepo, tisoč let staro Francijo, toda najbolj žalostno pri tej žalostni smrti bo, da je francoski zakon sam v 150 letih pripravljaval to vrelo, ki bo naš narod in naško kulturo uničilo«.

Tudi na polju šolstva je revolucionarno načelo svobode sebičnosti — revolucija ga je imenovala načelo individualne svobode — v polni meri doseglo svoj cilj. Šolska zakonodaja je zgrabila za otroka, ki je prihajal iz že itak zrahljane družine, in ga postavila v ozračje, kjer se zanikajo vse ovire oosebnostne svobode, mu načrtno razbičala strasti in mu vlila uživanjaželjnost v srce, v katerem je vzgojila sovraštvo do vsake avtoritete, ki bi njega v njegovem gmotnem pojmovanju svobode ovirala. Dinamit, položen v družinsko skupnost, je sedaj hitro deloval, ko mu je šola dajala energijo. Sad je bil zrel. Treba je bilo samo še malega vnanjega povoda, da se je stresel z drevesa in se razbil.

Ako razkrojevalno delo filozofov sebičnosti ali individualizma, kakor se to rado imenuje, svojega cilja ni tako hitro doseglo, kakor bi moralo, in ako se je francoski narod kljub načrtnemu uničevanju mladine iz roda v rod še tako dolgo držal, če so, končno, še danes ostale v njem mogočne zdravilne snovi, ki mu bodo pripomogle k pre-rojenju, gre zasluga delu, ki ga je na polju šolstva opravilo katolištvo. Niso bile še objavljene številke o stotinah milijard, ki jih je katoliška dobrodelnost zbrala v poldrugem stoletju po francoski revoluciji, da je zavirala razkroj s pomočjo zasebnih šol ter iz sedanjega poloma rešila še ogromno število mladine, ki bodo na razvalinah sebičnosti zidali novo Francijo. Kadar pa bodo objavljene, bomo dobili vpogled v eno najbolj dramatičnih razdobij zgodovine, kako se je stran potisnjena in vsega vpliva oropana manjšina z žrtvami, disciplino in samozatajevanjem borila za obstoj vsega naroda, ki ga je večina načrtno morila pri virih življenja. Videli pa bomo tudi to, da se je v sedanjem polomu zahoda razkrojil samo tisti del, ki je svojo smrt hotel, niso pa razpadle tekovine in tvorne sile zahodne kulture, v kolikor so bile krščanske.

Razkroj družabnega reda

Tretji temelj, v katerega se je zaletela revolucija sebičnosti, je bil družabni red, so bili socialni odnošaji človeka do človeka, stanu do stanu. V francoski revoluciji se je zrušil družabni red, ki se je preživel. Fevdalnost srednjega veka je postala nemogoča in krivična v tistem trenutku, ko je izgubila krščanske npravstvene norme, ki so

zle gone v človeku krotile in zlorabe preprečevale. Francoski revolucionarji so proti prejšnjemu družabnemu redu, ki ni priznal enakovrednosti vsakega človeka v družabnih odnosjih, proglasili načelo »svobode, enakosti in bratstva« kot osnovo novega reda. To ni bilo nič hudega. Saj so to tudi čisto krščanske norme, ako jih vodi krščanski npravstveni red. Toda na žalost revolucionarji niso bili kristjani. Reformatorji reda, ki je propadel zaradi tega, ker je nehal biti krščanski, so bili otroci svojega časa in po duhu prav tako pogani, kakor oni, katere so z oblasti odgnali. Tako je bil novi red svobode, enakosti in bratstva, ki bi bil lahko dosegel krščanski ideal, ako bi se bil uveljavil po krščanskih npravstvenih postavah, že ob svojem rojstvu zastrupljen, ker so mu bile odvzete vse tiste osnove, ki bi ga bile napravile pravičnega in v pravičnosti tudi trajnega. V tem oziru je francoska revolucija stala pod vplivom angleškega utilitarizma, ki je cvetka protestantovstva in ki je v Angliji ustvaril neke vrste nadspiritualistično razpoloženje v toliki meri, da so kalvinisti tostranskim vrednotam sploh že odrekli vsako veljavo in učili, da je gmotno blagostanje samo nagrada božje ljubezni in — narobe. Tega pietizma, ki je v Angliji po svoje razkrajal angleškega duha, so se oprijeli francoski prosvetljenci, vendar pa ne njegovega duhovnega, spiritualističnega dela, marveč samo njegove tostranske filozofije. Angleški pietistični nauk so potem razlagali tako, da je človeku vse dovoljeno, da pride do blagostanja in tostranske zadovoljitve svojih gonov. Ta nauk so vlili v svoje načelo »svobode, enakosti in bratstva« ter so iz bistveno krščanskih načel skovali geslo za njihovo največjo zlorabo. Kapitalistično pojmovanje družabnih odnosov je sad s tega drevesa. Kapitalizem je nujnostno rodil proletarijat, nato borbo med obema, ter končni razpad vsega reda, v katerem od prvih začetkov ni bilo nikjer prostora za vrednote duha in za npravstvene norme.

V duhu teh revolucionarnih načel, ki so postale last vsega evropskega zahoda, je nastala cela vrsta zakonov, ki so do dna razorali tudi naravne osnove socialne skupnosti.

Eden od najhujših zakonov te vrste je bil zakon o dedni pravici. Revolucionarji so imeli pred očmi obsežna podeželja, kjer je bil kmetski stan še veren in čustveno povezan na monarhijo. Da bi tej podeželski opoziciji prišlo do živega, so proglasili enakopravnost vseh otrok pri podedovanju kmetske zemlje. Takrat se je začel proces razpadanja francoskega in sploh zahodnega kmetskega stanu, drobljenje kmetske posesti. Trije rodovi so zadostovali, da je statistika v devetdesetih letih preteklega stoletja prikazala, da se je kmetska posest razdrobila v drobce, ki niso več mogli preživljati ene družine. Od

5,700.000 kmetskih posestev l. 1900. jih je bilo 2,250.000 že manjših kakor en hektar. 4,800.000 kmetskih posestnikov je posedovalo skupno 12,500.000 ha zemlje, tako da na enega ni prišlo povprečno več kakor 3 ha. Po treh rodovih je bil torej kmetski stan uničen. Spremenil se je v zemeljski napolproletariat, ki je imel samo eno željo, da pobegne od zemlje, ki ga ne more več rediti. Sporedni proces je bil, da so se začele zbirati spet veleposestne imovine, kamor je kmetski rod hodil delat kot najemnik ali kot težak. V tistih pokrajinah, kjer se je kmetski stan še rešil, je bilo to mogoče samo s prostovoljnim zatajevanjem plodnosti s pomočjo nemoralnih posegov v zakone narave. K temu ga je naravnost navajala revolucionarna družinska in prosvetna politika, ki ga je popoganila in mu zadušila zadnji klic vesti.

Posledice niso mogle izostati. Na eni strani velika demoralizacija podeželja, na drugi strani pošastni beg z dežele v mestna naselja. Danes najdemo cele doline, ponekod cele pokrajine, odkoder se je prebivalstvo izselilo v industrijske predele, za seboj pa pustilo prazne domove in zapuščena polja, ali pa je prebivalstvo zaradi zločinskih posegov v nerojeno življenje naravnost izumrlo. Ta proces se stvarno ni nikoli ustavil. Še pod dvema leti vlade ljudske fronte — tako govorijo statistike — je kmetsko posestvo zapustilo 180.000 družin, ki so se nagomilile v mestnih naseljih. Kmetski stan je tako rekoč izginil, kolikor pa ga je še ostalo, je postal lahek plen masonske in marksistične politike. V Franciji nas je najbolj začudilo dejstvo, da je vprav kmetski stan bil v verskem in moralnem pogledu najbolj top in obenem tudi najmočnejša opora framasonske in marksistične politike. Ako izvezemo nekatere pokrajine, ki tvorijo častno izjemo, je to zasluga katolištva, ki je z velikanskimi naporii oviralo razmah naukov revolucije.

Iz tega procesa, ki ga je na drugi strani pospeševal razvoj industrije, je nastal stan brezdomcev, ki so s srdom v dušah gledali na svojo usodo. Individualistično, sebičnostno načelo o poveličevanju pravice za vsakogar, da doseže višek svoje tuzemske sreče kjer koli in kakor koli, brez ozira na kakšne višje npravstvene norme, je v množicah brezdomcev rodilo hrepenenje po teh pravicah na eni, in odpor posedujočih na drugi strani. Med obojnimi ni bilo nobene vezi, ampak prepad, ki ga je izkopala sebičnost. Tako se je zahodne družbe, razklane v dva tabora, ki sta poznala samo eno gibalo, to je uživanja-željnost in popolno zadoščenje vseh sebičnostnih gonov, polastila strast po denarju, strast po blagostanju, strast po položaju, kjer bi bilo mogoče zadostiti vsem hrepenenjem. V tej tekmi je zmagoval močnejši, ki do slabejšega ni imel nobenega obzira. Slabejši pa je spet iskal načinov,

da se uveljavi brez ozira na sredstva, ki jih je uporabljal. Poganska in brezморalna družinska in prosvetna politika, ki jo je vodila država, sta to tekmo za uživanjem še pospešili, ker sta otopili klic vesti, da ni mogel več motiti pri izbiranju sredstev v dvoboju med močno socialno plastjo in slabejšo.

Ako bi francoska dežela ne bila tako bogata, kakor dejansko je, da lahko zadosti tako rekoč vsem potrebam prebivalstva, in če bi katoliška Cerkev kljub vsem zaprekam ne bila znala vzbuditi gorečnosti in plemenitosti v izkazovanju dejavne ljubezni do bližnjega — za kar je francoska duša, za to ker je osnovno krščanska, še posebno dovzetna — bi bila katastrofa prišla že mnogo prej. Tako pa se socialna beda v pravem pomenu besede nikdar ni pojavila v tistih izmerah, kakor drugod, če pa so nastala brezna, jih je skušala hitro zamašiti krščanska dobrodelnost.

Država, ki je uzakonila nauk o sebičnosti kot vrhovno gibalo vsega življenja, tudi do najnovejših časov ni poznala prave socialne zakonodaje. Vsak socialni zakon je poseg oblasti v človekovo svobodo, je omejevanje človekove svobode. Enim jemlje, drugim daje, uvaja omejitve uporabe gmočnih vrednot v korist drugim. Zavira človekovo sebičnost ter ji z dolžnostmi do sočloveka zastavlja svobodo. Pozno v primeri z drugimi državami je revolucionarna Francija dovolila delavskemu stanu pravico združevanja, toda šele tik pred končnim zlomom so prišli socialni zakoni o raznih zavarovanjih, ki so povsod drugod že zdavnaj postali last zakonodaje. Čisto po načelih sebičnosti ali svobodne individualnosti, kakor so to imenovali, so tisti, ki so dosegli moč bodisi v gospodarstvu, bodisi v politiki — in to so bili svobodomisleci po veliki večini — imeli zelo malo volje, da bi bili šarili s socialnimi reformami, ako zanje niso bile rentabilne. Čemu tudi! Saj so se ravnali po geslih revolucije!

O katoliških podjetnikih, ki jih je bilo mnogo, pa je treba posebej reči, da so delno sami od sebe nadomestovali brezsrčne, poganške države s zasebnim socialnim dobrodelstvom in ustvarili čudovite zglede krščanskega socialnega reda, delno pa so tudi — pijani od individualističnega in sebičnostnega ozračja, v katerem so zrasli in živeli — nastavljali gluha ušesa vsem svarilom papežev ter si skušali svoje versko življenje prilagoditi načelom svoje dobe. Leonova okrožnica o socialnih reformah je skoraj pol stoletja pred zlomom zahoda, to se pravi pred zlomom sedanjega družabnega reda, dajale nujnostne nasvete, dajale tudi povelja, ki bi bila zlom preprečila, če bi se bila iskreno spoštovala. Toda po večini so rodila, na zahodu prav tako, kakor drugod, le lepe abstraktne razprave, medtem ko se družabni

sistem v ničemer ni spremenil, in to delno tudi po zaslugi krščanskih kapitalistov.

Tako smo na zahodu ob sebičnostnem staležu posedujočih dobili proletariat, ki ga je pogansko kulturno hotenje gnalo v nebrzdano tekmo za uživanjem in ki ga je državna družinska in prosvetna politika sama naravnost vzgajala v to smer. Ni čudno, če je ta novi stan kot otrok filozofije individualistične sebičnosti prišel na svet brez vere, brez npravstvenih pojmov in tako lahko postal plen marksističnih revolucionarnih struj. Pred štirimi leti, l. 1936., je bilo v francoski komunistični stranki včlanjenih 5 milijonov članov. Proti njim je stala peščica 180.000 članov krščanskih delavskih organizacij ter prestrašena plast drugih stanov, ki so z okroglimi očmi gledali okrog sebe, kako bi se rešili nevarnosti, ki jo je priklical duhovni ustroj njihove lastne države.

Nočemo reči, da ni bilo velikih srčnih in plemenitih ter drznih poskusov, da se takšen razvoj zaustavi. Mnogo je bilo takšnih poskusov. Še v prvih povojnih letih je bilo v Parizu — da govorimo samo o prestolnici — 22 socialnih krožkov, ki so vsi opravljali krasno delo, toda vsak zase v svojem ozkem okolju. Dvanajst teh krožkov je imelo vsak svojo revijico, ki je bila vsaka med njimi biser, vsak svojo knjižnico, vsak svoje sestankce s čudovito lepimi predavanji, toda vsak se je nekam bal, da ne bi kdo posegel v njegovo intimnost, razširil njegovo delovanje na širše ravni in ga oskrnil z dotikom drugih podobnih stremljenj. Ta slika se je dala razširiti po vsej Franciji. Tisoč naporov, tisoč požrtvovalnih delavnosti, ki pa so osamljena in drug od drugega ločena izgubljala svojo misijonsko udarnost v naskakovanju strme in v gmotnem uživanju strnjene stene brezverskega in brezmoralnega kapitalizma in proletariata. Lepo ilustracijo položaja nam nudijo besede Georgea Goyauja l. 1929. na zborovanju pariškega krščanskega delavstva v tamkajšnjem Trocadéru, ko je dejal: »Tako ne pridemo več naprej! Revolucija sebičnosti, proti kateri se desetletja in desetletja borimo, je tudi že nas zastrupila. Med nami ni nobene skupnosti v naporih. Vsak bi se rad boril na svojem lastnem terenčku in v svojim lastnim umom. Naša fronta je razpršena tako, da nimamo več pregleda, kje je treba prej udariti in kje pozneje. Pa mi odgovarjajo, da imamo velike voditelje, velike in sloveče socialne škofe, katerih glas gre vedno po vsej Franciji in daleč čez njene meje. Ne oporekam. Velike socialne škofe imamo kot smo jih vedno imeli v naši dolgi zgodovini, imamo tudi velike apostole, ki ne nosijo škofovskih miter, toda kaj nam pomagajo vsi ti veliki voditelji, ko pa nimajo nikomur poveljevati, ko pa njihov glas ne zadene ob

strnjene organizirane fronte, da bi jih zamajal po skupnih vidikih katoliške strategije, marveč se kot sončni žarki razprši v tisočere pramene, ki so vsi lepi, a ki posamič nimajo moči, da bi ogrevali. Pa mi pravijo, da je treba počasi od spodaj navzgor delati in v družbi najprej ozdraviti vsakega posameznika. Ne trdim, da to ni prav in da to ni bitno krščanska metoda, če bi ne bilo nasprotnika, ki od zgoraj navzdol sproti ruši in podira mnogo hitreje, kakor mi gradimo, kajti on ima na razpolago ves ustroj države in družbe. Krščansko četniško vojno bomo začeli potem, kadar se bomo s skupnim organiziranim naporom polastili državnega aparata in mu preprečili, da bi smotrno zastrupljeval, kar bi mi radi rešili in ozdravili. Dokler pa te skupnosti ni, je naše socialno delo, pa naj bo še tako plemenito, obsojeno, da bo pri ozdravitvenem delu naše družbe ostalo jalovo... «

A tudi te besede, ki so tako resnično zajele in prikazale podobo razpršenega, vase zaljubljenega, individualističnega, personalnega, izza plota lastnega sebičnostnega gledanja za celoto slepega krščanskega snovanja, so ostale brezplodne. Bilo je prepozno. Sebičnostno načelo francoske revolucije je zasejalo strup tudi v krščanske duše. Tudi plemeniti napor pokojnega kardinala Verdierja, ki je z delovnim stanom vred klical po socialnih reformah, ki mu jih individualistična, liberalna, svobodomiselna država v 150 letih ni hotela dati, so ostali brez sadu, in razvoja niso mogli ustaviti, ker zaradi tisočernih personalnih gledanj tudi v katoliškem taboru ni mogel ustvariti enotnega napora. Popoganjani in demoralizirani revolucionarni val je prihajal nezadržno in bi bil tudi po dosegih vseh socialnih dobrin podiral pred seboj vse, kar bi bilo hotelo postavljati na pot njegovemu hotenju po popolni svobodi v uživanju še tako rahlo mejo.

Takšen je bil družabni red zahoda. Podoba je vzeta sicer po prilikah v Franciji, toda velja v mnogem za ves evropski zahod. Brez kmetskega stanu, z velikanskimi delovnimi množicami, ki jim je državna družinska in prosvetna politika iztrgala vero in npravstvene pojme z v hladni sebični brezsrčnosti otrpnjenim kapitalističnim stanom industrije, denarstva in zemeljskega veleposestva, ki mu je svobodomiselstvo izpilo vsak socialni čut odgovornosti, je stal na zahodu nasproti novim naukom, ki so prevračali Evropo. Ob prvem udaru se je zrušil.

Razkrojevalni politični sistem

Politični sistem, ki ga je uvedla francoska revolucija, je v polni meri ustrezal razkrojevalnemu procesu družine, stanov in kulture. Na tem mestu ni prostora za razčlenitev blagodati tako imenovanih de-

mokratskih ustanov, kot so bile, v različnih odtenkih seveda, v veljavi po vseh zahodnih državah. Le toliko je mogoče poudariti, da je načelo neomejenega svobodnjaštva in nedotakljive osebnostne svobode v ozračju, kjer so bile zavržene vse mednarodne pravne norme, ki jih daje vera, rodilo zlorabe, ki so čisto demokratično načelo, da naj ima vsak enako pravico pri upravljanju skupnega občestva in vsak tudi enake dolžnosti, postavilo na glavo in nam dalo ta čudni izrodek 19. in 20. veka, ki se imenuje oligarhija denarne, gospodarsko, socialno in politično močnejše plasti. Premoč, ki si jo je ta plast enkrat pridobila, ji le težko uide, ker ji brezmoralni nagon življenja nudi vse polno olajšav, da se obdrži na oblasti tudi pod krinko demokracije ter tako stalno izigrava načelo o enakopravnosti v svoj lasten dobiček. Prerez političnega življenja v Franciji po duhoviti analizi, ki jo je dal znani publicist in profesor Siegfried Andre, rodi spoznanje, da je bilo z demokratičnimi sredstvi tako rekoč nemogoče spremeniti režim v kolikor tiče njegovih osnovnih idejnih gibal. Kadar je zmagala tako imenovana »levica«, ki je spričo dejstva, da sta bila kmet in delavec kot brezverska stanova vedno zelo lahek plen levičarskih političnih gesel, skoraj vedno zmagovala, se bogatim »desničarskim« slojem ni bilo treba bati, ker so kot brstje svobodomselnih lož sedeli pri viru politične moči. Kadar pa je prišel tako imenovani »sunek od desnice«, so ga spet lepo ujeli gospodarsko močni sloji in ga zlorabljali v svoj namen, ki z npravnstvenega stališča ni bil nič boljši kakor namen tako imenovane »levice«. Z izjemo kratkih razdobij v restavraciji in pod cesarstvom Napoleona III. so si od revolucije dalje v Franciji lepo sledile framasonske vlade, ki jih »sunki od leve« ali »sunki od desne« nikdar niso pregnali s poveljujočih mest. Stvarno svobodnjaški jakobinec do zadnjega oblasti ni spustil iz rok in si je demokratična načela znal tako prikrojiti, da so mu vedno ustrezala. Smotrna uradniška politika, neomejena pomoč učiteljstva, spretni volivni manevri, kjer pa to ni pomagalo, pa denarstvo, ki je obvladalo ves tisk, so bila tista sredstva, ki so ohranila na oblasti eno in isto politično strujo in ji prožila možnost, da je do zadnjega nadaljevala delo francoske revolucije, začeto pred več kakor poldrugim stoletjem. Skupina poklicnih politikov, ki so bili pod ožarjeno krinko demokracije prav za prav diktatorji v imenu ene same oligarhične manjšine, je stala daleč proč od ljudstva in si med seboj in v svojo korist delila oblast.

Toda ta politični režim dejansko oligarhične diktature je nosil po vrhu še načelno noto protiverske ustrojenosti. Z brutalno silo je izvedel ločitev Cerkve od države, kar je v Franciji pomenilo izločitev

ne samo vsakega verskega vpliva, marveč tudi Cerkvi zvesto vdanih pripadnikov iz vsega javnega življenja. Redovniki na primer niti volivne pravice niso imeli. Zelo pozorno je ta politični režim pazil, da se ne bi kje »kršile republikanske pravice«, pod čemer je mislil družinsko in prosvetno zakonodajo. Skrbno so bili sproti odstranjeni vsi vplivi, ki bi bili mogli ogrožati laični, to je popolnoma posvetni značaj države in njenih funkcij. Cerkev s svojimi npravstvenimi zapovedmi v okviru takšne državne skupnosti nima mesta, razen kot zasebnica, ki ji je kvečjemu prepuščena dolžnost, da pobira ranjence ob veliki cesti življenja in jih nosi v svoja okrevališča.

Posebno v tretji republiki je politični režim demokratične diktature nekaterih močnejših družabnih plasti rodil velike absurdnosti, ki se dajo razlagati le z dejstvom, da je nastopil že četrti in peti rod po francoski revoluciji, na katerem so se pokazale že vse kvarne posledice poldrugo stoletje trajajočega rušenja družine, prosvete in konservativnih stanov. Ljudska fronta, ki so ji kadili vsi stanovi, od delavskih pa tja do velekapitalističnih, je bil zadnji cvet v tem dolgem razvoju, krona v zgodovini politike, ki jo je pokojni škof v Arrasu msgr. Julien v svojem pastirskem pismu opisal takole: »Naši nasprotniki nas napadajo na vsej črti. Napadli so naše dogme v imenu tako zvanega znanstva, napadli so našo moralo v imenu neke nevtralne človečanske morale, o kateri pa nam sicer niso pokazali nobenih dejanskih vzorov, napadli so naše socialne nauke in jim postavili nasproti nauke polne sovraštva, ki na žalost izvirajo iz gesel o svobodi, enakosti in bratstva. Ničesar niso opustili, da bi nas ovirali in proti nam sejali svoje strupeno seme v ljudski duši. Hitreje delajo kakor mi, hitreje rušijo kakor moremo mi graditi. In kaj smo mi postavili proti njim? Neizčrpno voljo žrtvovati vse za krščanski apostolat. Da! Neizčrpno potrpežljivost tudi, da vedno znova začenjamo graditi, kar so nam podrli. Da! Neizčrpno iznajdljivost, ki jo pozna le krščanska duša v službi Boga in njegovih duš! Da! Neumrljivi optimizem otrok božjih, ki neomajno verujejo v končno zmago nad vsemi silami zla! Da! Toda vse to danes ni zadosti. Kajti tisoč najboljših volj ne znamo povezati v eno samo dobro voljo, tisoč iznajdljivosti ne v en sam načrt, tisoč povelj, tisoč pokorščin ne v eno samo veliko pokorščino. Naša krščanska obramba dela vtis, kakor da bi bili tudi že mi omamljeni od strupenega ozračja, ki ga dihamo že desetletja, omamljeni od varljivih gesel o nedotakljivosti svetinje osebnostne svobode, ki je čestokrat le lepše ime za grdo sebičnost in osebnostni napuh. Le takrat, kadar bomo nastopili kot ena sama organizirana celota pod enim poveljem, ki bo ukrotilo tisoč dobrih volj, šele takrat bomo smeli reči,

da naj le pridejo protikrščanski viharji, kajti takrat se bo z nami dvignil ves narod, ki bo branil francosko krščansko omiko.«

Kaj nam povedo navedene besede škofa Juliena? Nič drugega kakor to, da so katoličani Francije, močni po številu, še močnejši po svoji vernosti, stali nasproti strnjenemu nasprotniku, ki je načrtno podiral in rušil vse dobrine krščanske morale, med seboj needini. Nič drugega kakor to, da je individualistična, ali personalna, ali sebičnostno napuhnjena miselnost francoske revolucije omamila tudi že katoliški del Francozov v toliko, da jim je vzela smisel za skupnostni nastop organizirane katoliške volje in borbenosti pod enim vodstvom, ki bi se mu prostovoljno v nadnaravni krščanski odpovedi uklonilo tisoč raznih »svojih prav« vsaj tako dolgo, da bi se bila nasprotniku odvzela politična sredstva za njegovo razruševalno delo. Nič drugega kakor to, da so poganska načela francoske revolucije v 150 letih duhovno razorožila celo tiste, ki so v svojih idejnih zakladnicah imeli vse pogoje, da narodu prinesejo zdravje, če bi bili na političnem polju znali in hoteli zbrati svojo moč, da bi bili pregnali z oblasti sejavce strupa. Kadar zdravnik pade pod vpliv bolnika, je katastrofa neizbežna.

Danes, ko beremo redke katoliške časopise, ki prihajajo iz Francije, slišimo iz njih klic po skupnosti, klic po organizirani katoliški volji. Če bi danes, ko je božja Previdnost napravila konec poldrugo stoletje trajajočemu procesu popoganjenja in je katoličane tako rekoč prisilila, da vzamejo v roke vodstvo prerojenja, francoski katoličani imeli pri rokah organizacije, ki bi bile po besedah škofa Juliena »tisoč najboljših volj prostovoljno ukrotilo pod vodstvo enega vodstva«, koliko lažje bi bilo preobnovitveno delo, a koliko manjša tudi nevarnost, da se v preobnovitveno delo spet ne vrinejo smrtonosne kali idej, ki jih je zlom Francije trenutno sicer odpihnil na stran, a ki še niso strte in ki bodo spet poskušale, da se vtihotapijo v novo vstajajoči red!

Kriza avtoritete

S tem bi bil zaključen zelo površni pregled dolgega razdobja, ko je v njem vso zahodno bit glodal strup revolucije sebičnosti, glodal v družini, glodal v šoli, glodal v socialnih odnošajih, glodal v političnem življenju, glodal na vseh področjih, v govorjeni in tiskani besedi ter sliki, glodal v državni upravi, glodal tako dolgo, da jo je izpodjedel in se je zrušila v lastni praznoti.

Toda temu razmišljanju o zgodovini zahoda ter postopnega razkranjanja štirih osnov njegovega krščanskega reda je treba dodati še nekaj misli o veliki skupni posledici tega razkrojevalnega procesa,

ki jo imenujmo krizo avtoritete. Pomanjkanje vsake avtoritete je postalo najbolj na zunaj vidni znak smrtne bolezni zahodne kulture. Revolucionarni nauki o nedotakljivosti človeške sebičnosti ne trpijo nobene avtoritete. Uničili so avtoriteto v družini, uničili so jo v šoli, uničili avtoriteto Cerkev, uničili avtoriteto gospodarja in predstojnika, uničili avtoriteto oblasti, postavili v zasmeh avtoriteto ljudske volje v demokraciji, poteptali avtoriteto vseh duhovnih vrednot in npravstvenih norm. Namesto stalnih, od Boga in narave v človeško dušo vsejanih avtoritet so postavili blede norme modnih obzirnosti in pa blede sankcijo sodnijske kazni. V končni analizi je zahod propadel na krizi avtoritete in se bo spet dvignil k prerojenemu življenju in zdravju le pod pogojem, da se mu posreči vzpostaviti avtoriteto. V nedogled bi mogli to trditev potrditi z naštevanjem raznih primerov iz najnovejše dobe, ko je vladal v Franciji blagoslov ljudske fronte, in je v vsem državnem življenju zavladata tako rekoč popolna anarhija. Družina je bila brez oblasti nad svojimi otroci, učitelj brez oblasti nad šolskimi otroki, vrhovna šolska oblast brez avtoritete nad podrejenimi učitelji, politična uprava brez oblasti nad uradništvom, podjetnik brez oblasti nad delojemalci, voditelji delavstva brez avtoritete nad množicami, ki so jih nahujskali, vrhovno državno vodstvo brez oblasti nad državnim gospodarstvom in narodnim premoženjem. Morda najbolj značilno za razpad vsake avtoritete, moralne in pravne, pa je bil čuden pojav v francoski armadi, temu cvetu francoskega narodnega genija, ki jo je v zadnjih odločilnih trenutkih tudi načela kriza avtoritete. Poraz na bojiščih ni bil toliko zmaga močnejšega nad slabejšim, zmaga boljše tehnike nad manj vredno, kakor pa zmaga močnejše avtoritete nad množico, ki nobene avtoritete ni več priznala, zmaga vojske, ki jo je avtoriteta strnila v udarno celoto, nad vojsko, kjer vojak ni več bil pokoren svojem poveljniku, ta pa vrhovnemu vojnemu vodstvu ne, ampak kjer je vsak, sledeč svojemu lastnemu »personalizmu«, pa čeprav najbolj junaškemu, storil, kar se mu je osebno zdelo najbolj prav v urah strašne preizkušnje. Zaključek 150 letnega razkrojevalnega razvoja ni mogel biti drugačen, kakor narod brez vodstva in da je vlada zbežala proč od ljudstva kot zadnja senca revolucije, ki je svojo zgradbo postavila na poganski kult človeške sebičnosti in človeškega napuha.

Zaključne misli

Ko zaključujemo razmišljanja o razkroju zapada, je treba dodati, da je snov sama zahtevala obravnavanje negativnih sil. Gledali smo samo sence. Sonca smo le malo videli. S tem pa naj ne bo rečeno,

da ga ni bilo in da ga tudi danes ni. Že v teku obravnave same smo vpletli v posamezna poglavja tudi kratke poglede na delovanje plemenitih sil, ki so se razkroju zoperstavljale, ki ga sicer niso mogle zaustaviti, a zaradi tega svoje vrednosti niso izgubile. Vendar pa naj sledi tej mračni podobi še svetlejši pogled kristjana. Na svetovne dogodke gledamo z očmi kristjanov, ki so uprte v Boga in vedno ohranijo svoj nadnaravni optimizem. Za nas kristjane je razkroj samo odhod slabega, ki ga je izpodrinilo bolj zdravo in tudi boljše. To velja tudi za zahod, kjer po sklepih božje Previdnosti za slabim, ki je bilo podrt, prihaja boljše, ki bo živelo. Za to gre hvala velikim krščanskim silam, ki v Franciji v vsem tem dolgem razdobju niso opešale, ki so v delu in žrtvah mnogo zla preprečile, mnogo pozitivno dobrega dosegle in tudi postavile temelje, na katerih se bo sedaj zidal novi red zahoda.

Če smo pogledali le na senčne strani, je to bilo zaradi tega, ker smo hoteli vsaj površno spoznati simptome bolezni, ki je razkrajala zahodno kulturo in zahodno družbo, da bi istih simptomov ne zgrešili pri nas in se znali pravočasno postaviti proti njim v boj z učinkovitimi sredstvi. Razkroja zahoda ne gledamo v stoji škodoželjnih opazovalcev, ampak kot učenci, ki se zavedamo, da smo nasledili velike pozitivne kulturne dobrine zahoda, in ki želimo, da se naučimo tudi iz te velike žaloigre, da bomo na svojem lastnem prostoru znali pogledati zlu v obraz z drugim orožjem, kakor s tistim, ki se je na zahodu skrhalo. Nauk, ki ga dobivamo iz opazovanja zahodnega razkroja, za katoličane ni težak. Bolezen zahoda je bila pogansko-gmotno razumevana osebna svoboda, ki je uničila v posameznem človeku in v raznih oblikah človeške družbe avtoriteto npravstvenega reda, ki edini pravilno razmejuje človekovo svobodo od dolžnosti do vzajemnosti človeške družine.

Simptomi iste bolezni so nedvomno vidni tudi pri nas. Najdemo jih v našem družinskem življenju, v naših šolah, v socialnem sožitju, v političnem življenju. Ne vemo, kako daleč so že prilagodili v notranjost naše biti. Ne smemo pa verjeti, da je že prepozno. Ni še prepozno in ne sme biti prepozno. Toda v boju proti temu zlu naj nam vedno odmevajo besede velikega pokojnega škofa Juliena, da nam je treba strnjjenosti, prostovoljne podrejenosti pod avtoriteto hierarhičnega vodstva, ki bo »pod enim poveljstvom združilo prostovoljne pokorščine tisočernih personalnih dobrih volj« in preprečilo, da ne doživimo razkroja naše dežele in naše kulture, ampak mirni, harmonični preporek v Kristusu.

Dr. Al. Kuhar

Napačne rešitve katoliške skupnosti

Ako hočemo govoriti o napačnem reševanju edinosti med katoličani, je treba poznati najprej katoliški nauk o pravi edinosti. Potem bo mogoče pokazati, kateri poskusi za dosego edinosti med katoličani so zgrešeni in zakaj so zgrešeni.

Že sam pojem edinosti nikakor ni preprost in lahko razviden. Zato je tudi vprašanje edinosti med katoličani treba podrobno opredeliti in določiti vidik, s katerega ga hočemo obravnavati. Končno gre seveda za to, da bi bili katoličani v vsem življenju in nastopu v javnosti kar moč edini, edini v mišljenju in delu na verskem, moralnem, kulturnem, socialnem, političnem in narodnem polju. Edinost namreč krepi vsako družbo, ji daje moč na znotraj in pospešuje njeno akcijo na zunaj. In katoličani smo med seboj povezani s premnogimi vezmi v tako enotno družbo, da ne smemo prezreti velike vrednosti, ki jo ima za težke naloge katoliške Cerkve edinost med katoličani. Temeljne važnosti je seveda edinost, ki nas druži kot vernike Kristusovega nauka in ude njegove Cerkve, zato bomo o tej najprej govorili.

Katoliška Cerkev skrbno pazi, da med svojimi verniki ohranja trojno edinstvo, in sicer edinstvo v veri, bogoslužju in vladanju. To trojno edinstvo je prvi temelj, na katerem so katoličani med seboj združeni. Papež, poglavar katoliške Cerkve, je po svojem primatu središče tega edinstva. Cerkev, kakor jo je ustanovil Kristus, je v polni meri uresničena v katoliški Cerkvi. Ta identičnost katoliške Cerkve s pravo Kristusovo Cerkvijo se vidno kaže v svojstvih in znakih, po katerih je mogoče pravo Cerkev zanesljivo spoznati, k tem pa teologija prišteva tudi edinstvo. Zato katoliška Cerkev uči, da ima edinole ona pravo in popolno edinstvo, ki ga torej nikakor ne more šele iskati v zvezi z drugimi krščanskimi cerkvami. Naj je tudi edinost vseh kristjanov še tako zaželenja, vendar katoliška Cerkev načelno ne sodeluje pri nobenem gibanju krščanskih

cerkva za medsebojno zedinjenje in se tudi zadnjega takega zborovanja v Lausanni l. 1927. kljub vabilu ni udeležila.

Okrožnica Pija XI. »Mortalium animos« o edinosti v Cerkvi

Pač pa je Pij XI. do takih poskusov za zedinjenje vseh kristjanov zavzel brez pomislekov svoje stališče v okrožnici »Mortalium animos« in znova poudaril katoliški nauk o pravem edinstvu. V tej in še drugih okrožnicah nam je papež podal načela, po katerih edino je mogoče doseči pravo edinstvo v veri in življenju po veri. Iz teh načel izvajamo tiste praktične zaključke, ki nam povedo, kako moremo katoličani med seboj imeti in ohraniti pravo edinost.

Po papeževih besedah je temeljna zmota tako imenovanih »pankristjanov« mnenje, da edinstva v Cerkvi Kristusovi doslej še ni bilo in ga ni ter ga je treba šele ustvariti. Radi te zmote ne katoliška Cerkev ne posamezni katoličani ne morejo aktivno sodelovati za zedinjenje krščanskih cerkva. Ko bi sodelovali, bi to zmoto priznali, bi omalovaževali razodete resnice, o katerih bi se spuščali v pogajanja.

Zmotno je tudi mnenje, pravi dalje papež, da je dobrine vere treba šele odkriti z dolgotrajnim študijem in je morebiti potrebno celo življenje za to, da jih človek odkrije in občuti njihovo vrednost ter jih uveljavi. (J. Fabijan, Enciklika »Mortalium animos«, Bog. vestnik VIII, 157—160.)

V teh papeževih besedah je poudarjena nedvomna resničnost razodetih resnic, ki jih uči katoliška Cerkev in jih je treba brezpogojno verovati. Od Boga razodeti nauk na noben način ne more biti predmet kakih pogajanj, s katerimi naj bi katoliška Cerkev dosegla edinost z drugimi krščanskimi cerkvami. Prava edinost je v katoliški Cerkvi, zato je zunaj nje ne moremo iskati. Glede nauka torej ne more biti nobenega pogajanja in po tej poti ni mogoče priti do pravega cerkvenega edinstva. Zato je že Pij IX. svaril katoličane, naj ne vstopajo v indiferentno ligo »za dosego krščanskega edinstva« (prim. BV VIII, 281).

Nauk, ki ga je treba od Cerkve sprejeti, ne pomeni le razodetih verskih in nravnih resnic in kar je z njimi v zvezi, ampak tudi druge izjave in odloke cerkvenega učiteljstva n. pr. papeške okrožnice, ki zavračajo razne zmote in učijo katoliške nauke. Nauk Cerkve je treba brezpogojno sprejeti, ne le po zunanje, ne samo s spoštljivim molkom, marveč tudi po notranje.

Tudi glede na to ni nobenega kompromisa. Zato je nasprotno katoliškemu stališču, če bi kdo dejal, da bo učenje Cerkve proučil in »zavzel svoje stališče do njega«.

Iz tega je najprej razvidno načelno stališče katoliške Cerkve, ki ne dopušča niti možnosti kakih pogajanj glede naukov, pa čeprav bi se nadejali po tej poti zedinjenja z nekatoličani.

»Občestvo ljubezni«

Kaj pa, ali ni možno zedinjenje vseh kristjanov po geslu: vsi kristjani naj se združijo v eno občestvo ljubezni za skupno uveljavljanje religioznih in moralnih vrednot? Ali bi ne bilo mogoče, da bi prenehala medsebojna nasprotstva med posameznimi krščanskimi cerkvami in bi skupno delali, čeprav bi vsak mogel ohraniti svoje versko prepričanje? Pij XI. v imenovani okrožnici odgovarja: Ne more in ne sme prava ljubezen biti veri v škodo. Temelj ljubezni je torej vera, in sicer popolna. Edinost v veri mora biti prva vez med verniki, zato jo katoliška Cerkve od svojih vernikov brezpogojno zahteva. Ni pa tega edinstva v veri med krščanskimi cerkvami, in mimo njega ni mogoče priti do pravega cerkvenega edinstva (prim. BV VIII, 160). Kajti kadar gre za pravo vero in za pravo Kristusovo Cerkve, ne more zadostovati le neko čustvo skupnosti ali občestvo ljubezni ali religiozni čut ali volja in sporazum za skupno delo. Vse te čustvene osnove edinstva niso zadostne v Kristusovi Cerkvi, ki je nadnaravna družba tistih, ki verujejo vse razodete nauke in živijo v zvezi z Bogom. Kjer manjka priznavanje pravega nauka n. pr. v herezijah, ne more tega nadomestiti ljubezen, ki bi bila pripravljena v nauku popuščati, samo da se ohrani in doseže neko edinstvo. S tako ljubeznijo, ki bi v popuščanju razodevala bolj slabost kakor krepost, bi katoliška reformacija Cerkve ne bila rešila. Taka ljubezen bi bila laži-ljubezen, ker bi za manjšo dobrino nekega dogovorjenega in nezanesljivega edinstva žrtvovala najvišje verske in moralne vrednote. Nikdar se torej ne sme poudarjati ljubezen na škodo nauku! Tega pravila se moramo seveda držati tudi, kadar rešujemo vprašanje edinosti med katoličani samimi.

Seveda pa s temi besedami nikakor ne mislimo podcenjevati ljubezni. Saj vemo, da je ljubezen do Boga prva in največja zapoved, zato nas krščanstvo uči Boga spoznavati, pre-

mišljevat i njegove lastnosti, njegova dela, poglobljati se v čudovita dela božjega odrešjenja, v dar milosti božje, v življenje Kristusovo, iz katerega najbolj odseva božja ljubezen do nas. To nam zbuja misli žive vere, spoštovanja, zaupanja v Boga in čustva ljubezni, vdanosti, to nas uči Boga častiti in izpolnjevati njegovo voljo. Zato ljubezen do Boga ni samo neka čustvena ljubezen, ampak ljubezen v dejanju, v življenju po nauku in zgledu Kristusovem, saj Kristus pravi: »Kdor ima moje zapovedi in jih izpolnjuje, ta je, ki me ljubi« (Jan 14, 21).

V vprašanju edinosti med katoličani moramo imeti pred očmi tudi ljubezen do bližnjega, kajti po Kristusovih besedah ta takoj sledi oni prvi in največji zapovedi in ji je enaka. Najbolj moramo seveda ljubiti dušne dobrine svojega bližnjega in zanje tudi kaj storiti. Najvišja dušna dobrina vsakega človeka pa je spoznavanje in češčenje Boga, življenje v milosti božji. Zato zapoved krščanske ljubezni do bližnjega ne pomeni le kakega prijateljstva, uslužnosti, postrežljivosti, ampak mora biti zasidrana v realnosti verskega življenja. In da tu najbolj cenimo versko resnico, neokrnjeno čistost krščanskega nauka, je jasno. V tem že izpolnjujemo zapoved ljubezni, gre še za to, kako bližnjega pridobimo za krščansko resnico z dobrohotno besedo, kako ga z odkrito in iskreno pomočjo varujemo zmot in ga z lepim zgledom lastnega neoporečnega krščanstva navajamo k življenju po veri. V pridobivanju sveta za Kristusa — in to je v bistvu vse naše versko obnovitveno delo — se ravnajmo po zapovedi ljubezni, ki ogreva srca in jih pridobiva, da laže premagajo ovire in sprejmejo resnico. Držimo se načelne nepopustljivosti glede resnice in dejanske ljubezni glede bližnjega po Avguštinovem geslu: *Occidite errores, diligite errantes!* Pobijajte zmote, a ljubite nje, ki se motijo! Zato ljubezen vsem ljudem, tudi tistim, ki so v zmoti, a neizprosni boj vsaki zmoti! To je pravi boj za resnico in prava ljubezen za duše.

Ne trgati ljubezni od resnice!

Okrožnica »*Mortalium animos*« ima kakor papeške okrožnice sploh to zaslugo, da je razčistila pojme in pokopala iluzije o možnosti kakega napačnega cerkvenega edinstva na podlagi kompromisnih pogajanj. Pokazala je tudi edino možno pot do edinstva, da se namreč ločeni kristjani vrnejo v edino resnično Kristusovo Cerkev. Ona nezmotno in brezkompromisno ohranja

ves razodeti nauk, je v edinstvu s Kristusom in ima pod papeževim vodstvom ono popolno edinstvo, ki ga prava Kristusova Cerkev mora imeti. Nekatoličani so čutili, da je stališče katoliške Cerkve trdo, toda resnico je treba včasih tudi trdo povedati; naj bo opportune ali importune. In v načelnih stvareh Cerkev resnice ne sme zamolčati in je tudi ne zamolči. Tako stališče Cerkve nič ne nasprotuje ljubezni, saj je oznanjevanje resnice eno največjih dejanj ljubezni do duš in njih prave sreče. Če je torej tako težko, skoraj nemogoče, doseči zedinjenje ločenih kristjanov, se vidi, kako velika nesreča je za ločene kristjane naprej trajajoča ločitev, ki jih razdvaja. »Je ne samo škoda, ampak tudi krivda, greh, ki terja od onih, ki so zanj odgovorni, kes in zadoščenje« (M. Reichmann S. J., Stimmen der Zeit, B. 114, 433).

Ako torej katoliška Cerkev vse tiste, ki hrepene po edinosti, kliče k sebi, naj se z njo združijo v pravi veri, ki jo ona oznanja, velja vsaj toliko ali še bolj za katoličane, da morajo imeti med seboj edinost na temelju naukov, katere in kakor jih Cerkev avtoritativno uči. To stališče Cerkev jasno in nedvoumno zastopa, ne da bi se ozirala na kakršno koli čustveno nerazpoloženje svojih vernikov ali na nenaklonjenost javnega mnjenja. Kjer gre za nauke, jih Cerkev oznanja s svojo resnico, kjer pa za duše, jih pridobiva z ljubeznijo, da jih privede k viru resnice in ljubezni, k Bogu. Tudi edinost med katoličani se mora opirati tako na resnico kakor na ljubezen, da bodo vsi od srca iskreno in pokorno sprejeli vse cerkvene nauke in da bo njih medsebojna edinost edinost v ljubezni in resnici. To je izhodišče poti, ki nam kaže, v kateri smeri moramo iskati rešitev našega vprašanja o pravi in nepravi edinosti med katoličani.

Cerkev katoličanom določa red vrednot

Katoliška Cerkev ima za najvišje vrednote religiozne, ker je njih cilj slava božja in zedinjenje ljudi z Bogom. Za temi stavi etične, seveda v zvezi z religioznimi, in tako nam oznanja to, kar je eminentno božjega. Vse druge vrednote: kulturne, narodne, socialne, znanstvene, umetniške itd. slede šele potem. Cerkev najvišje vrednote posreduje tudi svojim vernikom na ta način, da uči prave nauke, jih primerno za časovne prilike avtoritativno razlaga, ljudi svari pred zmotami

in zablodami časa in jih navaja k življenju po veri. Katoličani imajo seveda dolžnost, da Cerkev poslušajo, in ker ta vsem enako oznanja vse svoje nauke, mora med katoličani biti najprej edinstvo vere. Na tej podlagi more nastati in se ohraniti med katoličani tista popolna edinost, za katero je molil Kristus pri zadnji večerji, »da bi bili vsi eno, ki bodo v me verovali« (Jan 17, 21). »Ker pa prava edinost izvira iz ljubezni do Boga, ni mogoča takšna edinost, če ni skupne ljubezni do Boga. Kakor ne smemo pristati na zmote o Bogu, Kristusu, Cerkvi, o božjih pravicah in naših dolžnostih, tako tudi ne smemo biti v željah in težnjah edini s tistimi, ki hočejo v življenju poedincev in narodov uveljavljati take zmote. Taka sloga, taka edinost bi bila nekaj slabega, bi bila zla.« (Aleš Ušeničnik, Katoliška načela 114). Edinost torej, ki bi kakor koli nasprotovala naukom Cerkve, mora katoličan kot zlo in nepravo zavreči.

Edinost katoličanom priporoča zlasti Pij XI. v boju zoper komunizem in pa v delu za Kristusovo kraljestvo na zemlji. »Naj se torej zedinijo vsi«, pravi v okrožnici Quadragesimo anno, »vsi, ki so blage volje in ki hočejo pod pastirji svete Cerkve bojevati dobri in miroljubni Kristusov boj. Vsi naj si pod vodstvom in učiteljstvom Cerkve prizadevajo, vsak po svojih darovih, po svojih močeh, po svojem položaju, da vsaj nekaj store za krščansko obnovo človeške družbe... Naj nihče ne išče svojega, ampak tega, kar je Jezusa Kristusa. Naj nihče ne doganja le svojih misli, ampak naj bo pripravljen pustiti jih, naj se zde še tako lepe, če kdaj večje, obče dobro to zahteva, da bo v vsem in nad vsem Kristus vladal, Kristus kraljeval.« (Qu. a. 147).

V teh besedah se opisuje sloga in edinstvo kot velika dobrina, ki zanjo moli Kristus, ki je znak Kristusovih učencev in poroštvo uspešnega dela za Kristusovo kraljestvo. Obžaluje pa Pij XI., da je delavnost katoličanov dostikrat manj uspešna, ker ni med njimi prave edinosti. Ni je pa zato, ker nekateri iščejo nekaj svojega, ker delajo po svoje, ker imajo svoje misli za boljše, za bolj pametne in smotrne. In celo take misli, ki se komu zde boljše in pametnejše, bi morali žrtvovati na korist skupnosti in prave edinosti, ki jo moremo uresničiti pod vodstvom Cerkve, papeža in škofov, kajti brez vodstva Cerkve si ni misliti edinosti.

Dalje tudi nikar ne mislimo, da v taki edinosti ne bi bilo nič osebne svobode in razmaha osebnosti, kajti papež poudarja, naj vsak dela za skupno korist po svojih darovih, po svojih mo-

čeh, po svojem položaju. Izključeni so samo individualni ali partikularni skupinski interesi, ki povzročajo razdore in cepijo moči katoličanov, medtem ko mora prevladovati skupni interes kraljestva božjega, njega obramba in razširjanje. Tudi še tako lepi svoji ali svojski programi in celo doseženi uspehi bi bili stvari Jezusa Kristusa v kvar, zato pravi papež, da jih je treba pustiti v korist večji, obči blaginji.

Potreba edinosti

Ko je Pij XI. pisal brazilskim škofom pismo o Katoliški akciji, jim je z vso tehtnostjo govoril o potrebi najtesnejše edinosti in silni škodi razcepljenosti. »Ene stvari pa vam ne moremo nikoli zadosti priporočiti: da porajajoče se organizacije ne bodo živele samo v popolnem soglasju, ampak da bodo primerno združene v kar najožjo in organično enoto. Ne zmeda, ampak spojitve, ne škodljiva medsebojna križanja pri istem delu, ampak sodelovanje na različnih poljih, odkazanih vsakemu posebej. Bila bi zato zmota in silno težka škoda, če bi se ali v župnijah ali v škofijah ustanovila združenja vernikov s sličnimi cilji, kot jih ima Katoliška akcija, ki bi pa bila popolnoma neodvisna in popolnoma v nobeni zvezi s Katoliško akcijo, ali kar bi bilo še hujše, njej nasprotujoča.

Delne ali na ozek krog vernikov omejene koristi, ki bi jih taka društva donasala, bi bile popolnoma izgubljene zaradi škode, ki bi jo povzročila z razpršitvijo in razkrojem katoliških sil, včasih tudi z njih medsebojnimi udari. Saj morajo katoliške sile zaradi potreb naših dni, kot smo dejali, biti mogočno organizirane v pokorščini do hierarhije in na službo Cerkvi.« (Naša pot X. 10—14.)

Jasnejših in tudi odločnejših besed o potrebi edinosti pač ne potrebujemo!

Med katoličani ne bo edinosti, dokler si načelno niso edini o pravcu edinosti. Katoličani smo udje katoliške Cerkve, popolne družbe, ki ji je dal Kristus trojno najvišjo oblast, nezmotljivost učiteljstva in monarhično načelstvo. Živo učiteljstvo in vladanje v Cerkvi je tisto, za kar velja pravilo: in necessariis unitas; javlja pa se katoličanom po vsem, kar Cerkev, to je papež in škofje učijo, odločajo in za kar dajejo navodila. Vse to učenje in vladanje Cerkve je za katoličane najzanesljivejši pra-

več edinosti. Ako resnicoljubno, iskreno, brez vsakega izmikavanja, ne da bi iskali kako umetno razlikovanje o absolutni ali pogojni obveznosti, sprejmemo papeževe besede, bodisi nezmotne verske in moralne nauke, bodisi določbe o verskem življenju, o aktualnih vprašanjih, o delovnih metodah in organizacijah katoličanov, zlasti o tako nujni Katoliški akciji, potem ni več resne ovire za pravo katoliško edinost.

Da vsi sprejmemo tako edinost, do tega bi nas moral poleg drugega privedi še en razlog: ravnanje nasprotnikov. »Ne pustimo, častiti bratje in ljubi sinovi,« pravi Pij XI., »da bi bili otroci tega sveta nasproti svojemu rodu razumnejši kakor mi, ki smo po božji dobroti otroci luči... Kadar koli se napravljajo na hujše napade na Kristusovo Cerkev, tedaj vidimo, kako opuščajo vse notranje prepire in se zbirajo v veliki slogi v eno samo bojno vrsto ter se z zares združenimi močmi trudijo, da dosežejo skupni smoter.« (Qu. a. 146.) Naši nasprotniki imajo torej tudi razna mnenja o metodah dela, o taktiki boja, o uspešnosti sredstev, o prvenstvu te ali one naloge. A kadar gre za akcijo proti Cerkvi, puste vsa nasprotja in gredo z združenimi močmi v boj, ne le brez ugovora, temveč z notranjim pristankom se pokore vodstvu in njegovim poveljem. To tesno edinstvo in složno sodelovanje je tudi njihova moč.

»Klerikalna skupnost«

Ali pa je morda taka edinost zgolj mehanična in nevredna že človeške še bolj krščanske osebnosti, ali politična, tako imenovana »klerikalna« skupnost, kopirana po političnih tvorbah naših nasprotnikov? Na tako podtikanje s katere koli strani, posebno pa s katoliške, moramo reči, da mi katoličani med seboj ne bi smeli rabiti označevanja, s kakršnim brezverski in politični liberalizem napada delovanje Cerkve. Obžalovanja vredno je, da nekateri slovenski katoličani, o katerih ni resno dvomiti, da hočejo veljati za katoličane, nekako dosledno in z malo prikrito ironijo rabijo psovko o klerikalizmu in tako pljujejo v svojo lastno skledo ali pa zaradi takega mišljenja in govorjenja postajajo v katoliški skupnosti nemogoči in se sami iz nje izločajo. Čeprav bi to delali brez slabega namena, je kljub temu treba tako ravnanje zavračati in obsojati, ker razdiralno vpliva na zavest katoliške skupnosti.

Moramo pa tudi prav razumeti, kaj je tista notranja, duhovna edinost, ki jo božja resnica in nadnaravno življenje ustvarja v dušah vernikov in jih veže z Bogom pa tudi med seboj. To je polnost krščanskega življenja, izpolnjevanje volje božje, dejanska ljubezen do bližnjega, sočutje s sočlovekom in vsaka možna pomoč bližnjemu, ki ga smatramo po nauku krščanstva za svojega brata in otroka božjega. A v družbi, kakršna je Cerkev, samo ta duhovna edinost njenih udov ne zadošča. Razen te moramo razlikovati tudi edinost v delu, taktiki in organizaciji, posebno ko gre za osvajanje sveta za Kristusa. Papež tudi to na vso moč poudarja in se prav nič ne obotavlja, da opozori na strumno organizacijo nasprotnikov in jo priporoča tudi katoličanom. Iskali bi napačno pot do edinosti, če bi prezrli papeževe pozive k edinosti in njegove odločbe glede na osvajanje za Kristusa. Mimo teh ne moremo iti, ampak nujno jih moramo sprejeti kot dobre in brezpogojno potrebne, pa nam bodo najboljše sredstvo za edinost.

Ni mogoča edinost, če kdo ni pripravljen žrtvovati tudi kako zasebno ali skupinsko dobro, da s tem pomaga ostvariti višjo edinost za najvažnejšo nalogo. »Nobena žrtev ni prevelika,« pravi Pij XI., »kadar gre za edinost v veliki katoliški družini... Toda kaj je ta edinost, če ne edinost v mišljenju, v volji, v delu, če ne podreditev misli, pokorščina volje, disciplina v delu?« (Dr. A. Odar, Temelji organizacij 87.) Pomislimo, kaj vse celo največji narodi v političnem, državnem življenju — radi ali neradi — žrtvujejo za notranje zedinjenje in udarno silo naroda, da si pribore boljše mesto na svetu! Pa bi mi katoličani, ko gre za usodo Cerkve med nami in po vsem svetu, ne imeli toliko razsodnosti in samopremagovanja, toliko smisla in ljubezni za skupno stvar nas vseh, da bi prostovoljno in iz višjih nagibov, zlasti na klic sv. očeta, žrtvovali kak svoj načrt, kako svoje priljubljeno delo, in se v pokorščini in disciplini podvrgli enotnemu vodstvu za apostolske cilje Cerkve ter se tako s sodelovanjem vključili v pravo in aktivno katoliško skupnost! Brez pripravljenosti za take žrtve ne bomo uresničili prave edinosti.

Načelo enotnega vodstva je Pij XI. še posebno odločno poudaril v pismu kardinalu Seguri, kjer pravi: »Ker mora Katoliška akcija, da pridobi duše krotkemu gospostvu Jezusa Kristusa, prodirati kakor silno kompaktna hrabra apostolska četa, zato mora imeti močno, zares enotno in enodušno

vodstvo in kar najboljšo disciplino vseh. Kajti ako je v istem poklicu več katoliških združenj, ki si med seboj nasprotujejo, in če nimajo enotnega vodstva, to zares ubija moči, edinost razkraja in srečne uspehe zavira ali celo onemogoča. To pa se ravno mora z vsem naporom preprečiti.« (Naša pot X, 13.) S temi besedami je katoličanom načelo enotnega vodstva nujno priporočeno.

Napačna pota k edinosti

So pa nekatera pota za doseg edinosti, ki so napačna, ker ne izhajajo iz pravih načel. Tako bi po napačni poti stremeli za edinostjo, če bi dejali: vsak naj nekoliko odneha, pa bo edinost. Sporazumimo se o neki srednji poti, predvsem kar se tiče našega razmerja do »zmernega« socializma, sporazumno stopimo na to srednjo pot, po kateri bi bilo mogoče socialiste k nam pritegniti. V času tolikega razmaha socializma je geslo o srednji poti zelo vabljivo. To nekateri imenujejo vprašanje uspešne taktike in metode. S tem bi se postavili na neko kompromisno stališče.

Na to je treba reči, da ni kompromisa ali sporazuma med resnico in zmoto. Saj bi se to reklo resnico zanikati in zmoto priznati. Resnica in zmota pa nista nikdar enakopravni in Cerkev je proti zmoti načelno nestrpna. Določno izjavlja Pij XI. o tem vprašanju: »Če se zmotna načela socializma omilijo in nekako zabrišejo, zastavljajo nekateri neupravičeno vprašanje, ali se ne bi mogla tudi načela krščanske resnice nekoliko omiliti in umeriti, da bi šli tako socializmu naproti in bi se sešli tako rekoč na neki srednji poti. So, ki goje upanje, da bi socialiste na ta način k nam pritegnili. Prazno upanje! Kdor hoče biti za apostola med socialisti, mora odkrito in iskreno izpovedati vso in celo krščansko resnico in na noben način ne sme popuščati zmotam. Kdor res hoče biti glasnik evangelija, naj se predvsem prizadeva socialistom pokazati, da se njih zahteve, kolikor so upravičene, mnogo krepkeje branijo z načeli krščanske vere in mnogo bolje pospešujejo s silami krščanske ljubezni.« (Qu. a. 116.)

Papež vprašanje o zbližanju krščanstva z »zmernim« socializmom imenuje neupravičeno in upanje, da bi na ta način socialiste pridobili, prazno, ker je socializem v resnici krščanstvu nasproten. Potem glede načel krščanstvo ne more delati nobenih kompromisov, kompromis je mogoč le v ravnanju, kadar gre

za svobodne, pravno indiferentne reči. Z resnico pa ni mogoče trgovati. In prav to bi delali v kompromisu s socializmom, če bi skušali omiliti načela krščanske resnice. Papež tako mišljenje a limine odklanja. Kompromis v načelih torej ni možen!

Jezuit E. Przywara v *Stimmen der Zeit* (B. 120, 165) zavrača sklepanje kompromisov z nekatoliškimi silami in glede na nemške razmere pravi: »Ko je bil sklenjen kompromis na koncu kulturnega boja, se je začutilo v nemškem katolicizmu mnogotero mrtvilo. Mrtvilo, ker katolicizem nastopa le prohibitivno, defenzivno, mesto da bi bil kvas sveta, ker je le nesvobodna reakcija, ki si od nasprotnika da določati smer, mesto da bi šel na osvajanje sveta. Vidimo še hujšo ohromelost tega katolicizma, ki ogorčeno kritizira vse, kar je katoliško, ki sklepa kompromise s svetom in se od stopnje do stopnje končno svetu priliči, mesto da bi pozitivno ustvarjal in ustvarjal na lastnem temelju. Ta katolicizem je na eni strani ozek, do sebe nekritičen in se samo brani ter čuva, kar ima, na drugi strani se pa brez pomisleka ves blažen prilagodi svetni kulturi.« To naj nam bo v svarilo pred škodljivostjo kompromisov. Tudi sv. Pavel je že opominjal vernike v Rimu: »Ne ravnajte se po tem svetu!« (Rim 12, 2.)

Papež naglaša edino pravilno stališče za tistega, ki hoče biti apostol med socialisti. Na tem papeževem stališču se moramo mi katoličani zediniti v pravi načelni edinosti. Odkriti in iskreno moramo izpovedati vso in celo krščansko resnico! Pridobivanje ljudi s popuščanjem bi bilo varljivo in nič vredno. Važna je vsaka Pijeva beseda, ko pravi, da moramo odkrito in iskreno izpovedati vso in celo krščansko resnico in da na noben način ne smemo popuščati zmotam, ker nam vsaka pove, v kakšnem mišljenju se morajo zediniti katoličani, da ne bodo morda podlegli samoprevari ali iluziji, koliko dobrega bi lahko storili s kompromisnim stališčem nasproti socializmu.

Prva je jasnost načel

Jasna načela krščanske vere in sile krščanske ljubezni dajo katoličanom tistega apostolskega duha, ki nas na eni strani varuje, da se ne vdajamo nikaki skepsi o krščanstvu, kakor da je odpovedalo, na drugi strani pa nas navdaja s samozavestjo in

zaupanjem v zmagovito moč krščanske vere in ljubezni. Načela niso le vrednote logičnega reda, ampak so motivi, ki nagibljejo voljo k hotenju in dejanju, posegajo torej prav odločilno tudi na psihološko področje.

Če bi katoličani omalovaževali jasnost krščanskih načel, če bi jih ne poznali in se vanje ne poglobljali, če se ne bi trudili, da jih uresničijo z besedo in življenjem, bi sami pustili v nemar svoje najboljše orožje in bi zatajili svojo prvo nalogo pridobivati svet za Kristusa.

Zanimiv zgled v pomanjkanju jasnih načel nam nudi Sil-lon, nekdanje francosko katoliško socialno gibanje. Ker voditelji niso dovolj upoštevali potrebe jasnih in trdnih načel, so zašli v zmotne socialne nauke, da je moral Pij X. to gibanje l. 1910. prepovedati.

Drug zgled lahko navedemo iz del učenega teologa in kanc-lerja pariške univerze Janeza Gersona. Ta je zavračal škodljive izrastke nominalizma, ki je kot nova struja nastopil proti realizmu stare sholastične šole, dasi je bil tudi sam deloma pristaš nove struje. V nekem spisu iz l. 1402—1407 Gerson posebno ostro graja bolešno zametavanje in preziranje starih zdravih nauk in nezdravo iskanje novih. Za vir tega za nominalizem bistveno značilnega splošnega pojava smatra samoljubno in prevzetno vedoželjnost ali ničemurno duhovičenje. Kajti samoljubna vedoželjnost ne mara za skupne in že znane, čeprav koristne nauke, ker raje stika za novostmi, kakor pa da bi že znane nauke skušala spoštljivo razumeti. Samoljubna vedoželjnost, ki ne mara priznati skupne resnice, je vzrok tudi šolskih struj, ki se medsebojno pobijajo, namesto da bi razlike kolikor mogoče ublažile. Prav tako je znak samoljubne vedoželjnosti, če kdo zaničuje jasne nauke in se bolj navdušuje za nejasne. Po Gersonu ni v nobeni znanosti večje odlike, kot je jasnost mišljenja in izražanja. (Dr. J. Turk, Pota in cilji sholastike 149.)

Josef Kuckhoff v *Stimmen der Zeit* (B. 122, 238—9) pravi o jasnem in nezmotljivem učiteljstvu katoliške Cerkve: »Mi smo tako srečni, da imamo v Cerkvi nezmotljivo učiteljstvo. V njem imamo za vse primere že dane smernice. To opiranje na nezmotljivo učiteljstvo je naša moč. Kakor hitro pa se tudi le malo od njega oddaljimo, se pokaže vsa naša človeška slabost. Ta slabost se da opisati z eno besedo: o p o r t u n i z e m. Ako to besedo prevedemo, bi rekli: ozir na druge seveda, ne na katoli-

čane, in smotrna prilagoditev — kajpada v posvetnih stvareh... A mi moramo biti brezpogojno katoliški, to se pravi, da ne stavimo nobenih pogojev. Da n. pr. ne volimo nekatoliško, da ne beremo liberalnih listov, to ni noben radikalizem, ampak je sploh samo katoliško in ni nobena pretiranost.«

Te besede, ki opozarjajo na potrebo in veliko korist jasnih načel, hkrati odkrivajo obžalovanja ali celo prezira vredno trhljost katoličanstva, ki podleže človeškim ozirom, in nima poguma za priznavanje cele resnice ter se približa svetu — huic saeculo —, da ne bi bilo zaničevano kot nemoderno in nenapredno. A tako katoličanstvo, ki iz strahu pred svetom sklepa z njim kompromise, ker se boji sramote križa, je potvorba Kristusovega duha in svetu ne more prinesiti odrešenja.

Edinosti na temelju kompromisa v načelih katoličani ne smemo delati, čeprav zaradi tega stališča nastane med nami razdor. Gre namreč za »vso in celo krščansko resnico« in na tej podlagi za pravo edinost med katoličani. Če se za dosego tega cilja napravi med katoličani tudi razdor, je to nesloga, o kateri pravi sv. Tomaž, da je dobra. Pravi namreč: »Povzročati neslogo, ki uničuje nepravo slogo, namreč slogo v slabem, je hvalevredno delo.« (S. T. 2 II 37, 1 ad 2). Dobra hvalevredna nesloga je takrat, če se napravi needinost zato, da se prepreči nekaj slabega, v našem primeru škodljiv kompromis. Napačna in grešna pa je nesloga takrat, kadar nasprotuje slogi in edinosti v dobrih stvareh, n. pr. edinosti v naukih in načelih. Sv. Tomaž ponazarja svoje načelo z zgledom sv. Pavla, ki je na zaslišanju pred velikim zborom napravil razdor med farizeji in saduceji. »Ker pa je Pavel vedel, da so v zboru deloma saduceji, deloma farizeji, je zaklical: »Bratje, jaz sem farizej, sin farizejev; zaradi upanja v vstajenje od mrtvih me sodijo.« Ko je to izrekel, je nastal razpor med farizeji in saduceji in množica se je razcepila.« (Apd 23, 6—7). Hvalevredno je Pavlovo dejanje zato, ker je napravil razdor med svojimi nasprotniki, ki so bili složni v slabem, v sovraštvu in krivični tožbi proti Pavlu. In tudi Kristus je potrdil tako ravnanje, ko je o sebi dejal: »Nisem prišel, da prinesem mir, ampak meč« (Mt 10, 34), kar pomeni, da oznanja boj zoper to, kar je zlo, slabo. V tem smislu povzročiti razdor je nekaj dobrega. Če bi se katoličani bali opozoriti na zlo ali na nevarnost zla, da ne bi s tem kršili sloge, bi bila taka sloga in edinost zla in nepravda.

Pojasnilo pomislekov in očitkov

Pojasnimo še nekatere pomisleke in očitke. Nekateri bi radi, naj bi se kaka nesoglasja med katoličani rajši sploh ne obravnavala kakor da bi se razčistila. Mislijo, da je boljše, ako se ohrani mir in edinost za vsako ceno, čeprav sta dosti negotova, kakor da se dela razburjenje in se daje pohujšanje. Očitajo, da sta navadno krivi sporov obe strani, obojne vidijo enako slabe ali pa enako dobre in da je med njimi le borba za oblast. Sklicujejo se tudi na zapoved ljubezni, ki nam jo je dal Kristus in v imenu te zapovedi se zgražajo posebno nad osebnimi napadi.

Napačno je zahtevati edinost za vsako ceno, kajti videli smo že, da edinost ni najvišja dobrina, da je lahko celo nekaj slabega, prava edinost je le v soglasju o naukih in načelih Cerkve. Zato je tudi upravičen nastop proti tistim, ki pravo edinost rušijo. Vemo sicer, da zapoved ljubezni veleva varovati čast in dobro ime bližnjega. A če je zaradi obrambe katoliških vrednot treba zavriniti zmotne nazore kakih oseb ali opozoriti na njih nevaren vpliv, se to stvarno v službi resnice sme in mora napraviti in se ne more imenovati napad na osebo. Seveda naj se to naredi vedno fortiter in re, suaviter in modo z namenom, da se brani stvar, ki ne sme trpeti škode. Upravičenost takih nastopov sledi iz načela, da je blagor splošnosti nad blaginjo posameznika, v takem primeru absolutnost resnice in blagor duš nad mnenjem in osebo posameznika. Vrh tega naj se zmota, javno izrečena ali zapisana, tudi javno zavrne in popravi. Samo s takimi načeli je mogoče zavarovati javni blagor, h kateremu spada tudi edinost v dobrem.

V skrbni za pravo edinost je upravičeno in včasih tudi potrebno kako osebo izključiti iz te ali one komunitete in ji tako omejiti osebno svobodo. Neomejenost v svobodi posameznika vsebuje nevarnost za širjenje zmot in za rušenje edinosti. Zato mora vsaka družba imeti pravico, da se brani proti tem nevarnostim z omejevanjem osebne svobode, če jo kdo zlorablja v občo škodo. Obenem pa edinost v vsaki družbi nujno vsebuje neko prostovoljno omejitev svobode posameznika, da družba more dosegati skupni blagor. Na tem principu prostovoljne podreditve temelje vse različne svobodne organizacije. Kdor tega principa ne priznava, je skupnosti škodljiv in krši edinost, pa naj bo sicer še tako sposoben in tudi osebno neoporečen. Zato ga je treba opomniti in poskusiti, da se poboljša, in če

ni uspeha, ga je treba izločiti, da ne razbije edinosti in ne nastane škoda za druge. Kdor na odgovornem mestu v varstvo edinosti ne bi delal po tem načelu, bi zašel v nevarnost, da se mu bo sčasoma njegovo delo začelo rušiti, ker ne bo mogel podrediti upor- nih ali neuravnovešenih duhov interesom skupnosti.

V tem pogledu je značilno, kako je ravnal sv. Ignacij Lojolski, ki je ustanovil eno največjih ustanov, ki jo celo nekatoliški zgodovinarji smatrajo za svetovno velesilo. On se je v svojih konstitucijah izkazal za enega največjih psiholo- gov in vzgojiteljev, zlasti pa za skoro nedosegljivega voditelja in organizatorja velikih del, v svojih Duhovnih vajah pa nam podaril knjigo za vodstvo duhovnega življenja, ki se do danes ne more kosati z njo nobena druga. Ta mož je postopal takole: »Kmalu po ustanovitvi jezuitske družbe je bila pridobljena Por- tugalska in je postala dobra provinca. Prvi provincial je bil Ro- driguez. Rodriguez je bil sicer strog in dosleden, toda imel je neuravnovešene pojme o askezi. Ignacij je moral uporabiti vso bistrournost in strogost, da je v Družbi ohranil red. Rodrigueza je najprej ljubeznivo opomnil. Ker se ni hotel pokoriti, ga je brez oklevanja odstavil in na Portugalskem odpustil polovico članov iz Družbe. Kadar so bila v nevarnosti pravila in duh Družbe, je bil Ignacij neizprosni.« (G. Bernoville, Jezuiti 26).

Znano je, da se v težavah, krizah izkaže moj- ster. Brez težav ne gre nikjer, a največ je odvisno od tega, da se težave pravilno rešijo in se pri tem ohranijo bistvene dobrine. Ignacij je težave opazil, videl osebne napake odličnega člana svoje Družbe in ga nanje opozoril, da se poboljša, a ko poboljša- nja ni bilo, je uporabil izključitev in ohranil edinstvo v svojem redu. Iz tega sledi, da izključitev ne more biti tako obsodbe vredno sredstvo, ampak da v kakih posebnih razmerah pomeni edino možno rešitev.

Isto stališče potrjuje tudi jezuitski asketični pisatelj Alfonz Rodriguez. Pravi, da mora v jezuitski družbi vladati sloga bolj kakor v vseh drugih redovih. So namreč posebne težave in ovire, ki v družbi to edinstvo ovirajo. Zato je treba to edinstvo tem čvrsteje podpirati in iskati sredstev proti tem oviram. Ovire pa so, da je družba raztresena po vsem svetu, da se mora večina družbinih članov baviti z znanostjo in da si bo mnogo družbinih članov s svojimi zaslugami in z izredno na- darjenostjo naklonijo zaupanje knezov in velikašev, iz tega pa

lahko nastane strankarstvo, zahtevanje izjem in večjih pravic. Vse to je lahko bratski slogi in ljubezni v največji kvar.

Proti velikim težavam je treba velikih ukrepov. Zato je sv. Ignacij skrbno določil sredstva proti tem težkočam. Prvo, ki je obenem temelj vsem drugim, je, da družba ne sme sprejemati in ohranjati v svoji sredi ljudi, ki nimajo trdne volje, svoje strasti krotiti in ki niso že začeli resno delati na to. Ljudje brez samozataje namreč ne trpijo strahovanja niti reda niti sloge... Iz tega nastanejo razdori in razprtije. Bolj ko je kdo v Družbi učen in nadarjen, bolj se je bati, da ne bi sejal nesloge ter dajal posla vsemu redu, ako ni obenem jako kreposten in vaje samozataje... Če so pa znanstveno naobraženi možje obenem zmožni samozataje in ponižni in če ne iščejo svojega, ampak to, »kar je Kristusovega«, tedaj bo vladal globok mir, popolna sloga in vse bo šlo dobro... (Vaja v krščanski popolnosti I 113—115).

Res da ta navodila direktno veljajo za jezuitski red, a ne more biti resnih pomislekov, da jih ne bi smeli aplicirati tudi na katoličane sploh, zlasti še na organizacijo katoličanov z apostolskimi cilji.

Da je mogoče ohraniti edinstvo, se je treba držati načela izbire, ker ni vsak za vse, ker kdo posebno za delo v skupnosti ni sposoben ali pa ni voljan, da se podredi. Še celo dobra volja, ki jo kdo ima, sama po sebi ni zadostna garancija za uspešno sodelovanje v skupnosti, ampak je potrebna vzgoja volje, ki teži za soglasjem in je vajena pokorščine. Zato pa katoliška Cerkev vse tiste, ki imajo pravi namen in dobro voljo služiti Cerkvi, pošlje najprej v noviciat ali semenišče, da se njih volja še bolj utrdi in vzgoji za notranjo in zunanjo pokorščino. In prav pri tej preizkušnji se tudi neredko pokaže — hvala Bogu — na veliko korist Cerkve, da ta ali oni kljub dobri volji nima naravnih sposobnosti za to ali ono službo v Cerkvi.

Pokorščina je nujna

Pokorščina, s katero se pokori enotnemu vrhovnemu vodstvu ali skupni blaginji bodisi posameznik bodisi organizirane skupine, je brez pogojno potrebna za skupnost, za edinstvo. Če bi zahtevo pokorščine odklanjali ali vzgojo k pokorščini smešili, bi izpodmikali temelj, na katerem mora

edinost stati. Brez tega temelja edinstvo ne bo trajno. Pokorščine ni brez avtoritete. Ta pa se ne more uveljaviti, ako ne uporabi vseh sredstev. Zato je jasno, da zakonita avtoriteta sme kratiti komu osebno svobodo, kar seveda dotični s svojega stališča občuti, da se nad njim uporablja sila. A ta je po 24. stavku Sylaba Pija IX. proti zlorabi dobrin upravičena.

Sv. Ignacij za ohranitev edinosti priporoča, da se prav vestno držimo pokorščine. »Ta krepost namreč veže in zedinja redovnike med seboj z njihovimi predstojniki. Ona strne več volj v eno, več mišljenj v eno. Kadar se namreč posamezniki odpovedo lastni volji in lastnemu mišljenju, kakor se to zgodi s pokorščino, ostane samo ena volja in samo mišljenje predstojnikovo, ki je splošno za vse in ki vse zedinja.« (Vaja v krščanski popolnosti I 114—5.)

To so uvaževanja vredne besede o pokorščini, ki jo je vsak katoličan dolžan papežu in škofu.

Iz toliko poudarjene potrebe po načelni jasnosti sledi, da na načelnih nesoglasij, če so kdaj katera med nami katoličani, ni mogoče položiti ad acta, ampak da jih je treba razčistiti in rešiti. Imamo za to cerkvene norme, imamo avtoritativne instance, zavedamo se odgovornosti v načelnih stvareh, to nam daje dovolj možnosti, da pridemo do načelne edinosti.

Potrebna pa je še tudi akcijska edinost, edinost v akciji, v delu. Složen nastop katoličanov silno krepi njih notranjo moč, ker jim daje pogum, zavest medsebojne pomoči in zvestobe. Pred nasprotniki imajo strnjene vrste katoličanov večjo udarno moč in nasprotniku onemogočajo vdor v naše vrste. Boj in nevarnost je samo spredaj pred sovražnikom, povsod drugod je mir in enodušna zveza in podpiranje tistih, ki so spredaj v boju. Pij XI. je poleg načelne edinosti priporočal edinost tudi v delovanju, edinost in disciplino v delu, edinost, ki daje moči (A. Odar, Temelji organizacij 87). Ločeno nastopanje in posebne taktike ali delovne metode katoličanov edinost ovirajo ali celo onemogočajo. Skušajmo doseči tudi akcijsko složnost, ne zane-marjajmo papeževih opominov, ki nimajo namena nas razdvajati ali razburjati, ampak nam hočejo pokazati uspešnost složnega nastopa.

Če se govori o krivdi na obeh straneh, moramo razlikovati. Prav za prav nimamo dveh strani, ker ni dvojnega katoličanstva. Katoličanstvo je le eno, in sicer celotno kot nauk in celotno kot življenje. Od strani Cerkve je samo en nauk

in enotna navodila za vse. Prav tako naj bo od strani katoličanov eno in sicer celotno sprejemanje vseh cerkvenih nauk in smernic in ne bo več govorjenja o dveh straneh. Če je kje kaka krivda glede na katoličanstvo v mišljenju ali življenju, je Cerkev poklicana, da sodi. Krivdo, ki izvira iz naše človeške slabosti, pa popravimo tako, da odstranimo vzroke nesoglasij. Kdor govori: na obeh straneh je dosti krivde in tudi dosti dobrega, ne bo s takim stališčem nič pripomogel k edinosti. Saj je neednost le zaradi tistih stvari, ki so slabe, ki nam škodujejo, v katerih vidimo napačna načela in napačne metode, te moramo popraviti in urediti, da naše krščanstvo v nobeni stvari ne bo pomanjkljivo, kolikor je to človeškim močem dosegljivo.

Poglobitev osebnega življenja

Dandanes, v času hude duhovne zmede, so katoličanu, zlasti vodilnemu katoličanu, potrebne več ko povprečne kvalitete. Glavni del katoliškega mišljenja in delovanja se je premaknil v smer apostolskega dela. Čas to nujno od nas zahteva in Pij XI. je ta sodobni imperativ katoličanom izrazil s svojo Katoliško akcijo, ki ni nekaj svobodnega, spornega, da bi katoličani ob njej razvijali svojo bistrumnost, marveč je dano dejstvo in konkretno v naši deželi v tisti obliki, kakor jo določajo Pravila Katoliške akcije v Sloveniji. Pravi katoličan ne laik ne duhovnik ne more iti brezbrizno mimo nje. Katoliška akcija ima cilj, da iz katoličanov napravi homogeno in harmonično telo, to se pravi, da ustvari edinstvo pod enotnim vidikom, pod enotnim vodstvom. Na vodstvu, na voditelju je velik poudarek, ker od njega konkretno izhaja edinstvo, zato je treba vodstvu izkazovati zaupanje in mu pomagati s sodelovanjem.

Cerkev kliče na delo, na akcijo vse laike, ona ureja to delo in odgovarja zanj, določa naloge, delo samo pa prepušča laikom. Seveda more za laiški apostolat rabiti le tiste, ki so ji zvesti, da jo v vsem poslušajo, ki ne išče sebe in svojega, ampak utrjujejo in širijo božje kraljestvo, so ji pokorni in jo ljubijo tudi v njeni zemeljski nepopolnosti in zanjo in skupno z njo delajo tako, da se tudi osebno žrtvujejo. Take osebne kvalitete, ki jih želi Cerkev videti tako na duhovnikih kakor na laikih, so vzvišene nad razne spore med nami in usmerjajo naše gledanje v silno važne sodobne katoliške naloge. Ob teh nalogah ne smemo več dalje

ostati pri tistih napakah, ki delajo razdor in ne puste, da bi prišli do prave edinosti, na kateri se more razviti uspešna akcija.

Zedinjenje ob Katoliški akciji

Najlaže se nam bo zediniti ob hierarhičnem vodstvu Cerkve, ki nas kliče na apostolsko delo. Na ta poziv složno odgovorimo po načelih, ki smo jih tu povzeli v glavnem iz besed Pija XI. Kdor bi na poziv Cerkve stavil svoje pogoje, pod katerimi je pripravljen v katoliški skupnosti sodelovati, bi svojo stvar postavljal nad stvar Cerkve in bi onemogočal pravo katoliško edinost. In kdor bi nasprotoval na kateri koli način Katoliški akciji, ki ima vršiti neodložljive naloge in jih pri nas na nekaterih poljih že vrši, bi s tem kršil tisto edinost in onemogočal tisto enotno nastopanje katoličanov, ki ga nam je Pij XI. tako zelo priporočal kot pogoj za uspešno apostolsko delo. Tudi slovenska cerkvena hierarhija je že ponovno dosti jasno spregovorila o sodobnih nalogah, ki jih imamo katoličani, hkrati pa poudarila tudi nujno potrebo edinosti. Praktično je seveda najvažnejša edinost v delu in nastopu katoličanov, ker sama načelna edinost ni še skupna akcija za osvajanje, a prav to hočemo doseči. Ako se zavedamo odgovornosti za bodočnost katoličanstva in si resno predočimo nujnost apostolskega dela, morajo same po sebi odpasti marsikateri ovire, ki so doslej ogrožale ali celo razkrajale slovensko katoliško skupnost.

Al. Strupi

Nagovor Pija XII. italijanski Katoliški akciji

Dne 4. septembra je sveti oče sprejel v slovesno avdienco v Auli delle Benedizioni zastopstva italijanske Katoliške akcije, kakih 3000 centralnih in škofijskih asistentov in voditeljev. Okoli prestola so bili zbrani člani kardinalske komisije za Katoliško akcijo: kardinali Lavitrano, Piazza in Boetto, ter kardinala Granito Pignatelli di Belmonte, dekan svetega kolegija, in Maglione, državni tajnik. Zraven so bili še Colli, generalni ravnatelj italijanske Katoliške akcije, Borghino, podravnatelj, in kakih 100 škofov, ki osebno vodijo škofijske edinice Katoliške akcije.

Vdana ljubezen sinov, ki prihajajo k Nam iskat skupne tolažbe v molitvi in upanju, Nam lajša trpljenje in bojazen, ki Nam tareta duha v tej težki uri, ko se narodi borijo med seboj. V koliko veselje Nam je šele, ko sprejemamo tako izbrano zastopstvo italijanske Katoliške akcije, ki se je zbrala okrog svojih cerkvenih asistentov, številnih škofov, gorečega škofa glavnega ravnatelja, gospoda kardinala, Nam dragega državnega tajnika, častitljivega gospoda kardinala dekana in gospodov kardinalov, ki sestavljajo posebno in zelo zaslužno komisijo, ki je v njenem imenu spregovoril njen zelo zaslužni predsednik.

Dragocena dediščina Pija XI.

V tej ustanovi tolikega imena radi in z veseljem pozdravljamo ljubo in dragoceno dediščino, ki Nam jo je kot nad vse ljubo hčerko svoje goreče vneme za dvig krščanskega življenja zapustil Naš veliki in modri prednik. Kajti, če nas vera in ljubezen Kristusova vse bratsko družita ter nas priganjata, da izkazujemo drug drugemu dobro, če je sodelovanje laikov pri hierarhičnem apostolatu koristno in priznано že od začetka krščanstva v prvih apostolskih besedah, če je ta apostolat sodelovanja doživel v toku stoletij cerkvene zgodovine najrazličnejše načine združevanja in discipline, kakor so pač zahtevale časovne okoliščine: pa je oni nad vse plemeniti obliki sodelovanja, kakor jo ima italijanska Katoliška akcija, ki se je začela razvijati pod vladjo Pija IX., Leona XIII., Pija X. in Benedikta XV., dal veliki um in veliko srce Pija XI. najmočnejši pogon in njeno organsko ureditev.

Toda potrebno je za vsako koristno ustanovo, da se njena rast čuječe ohranja in ureja, da se izpopolnjuje v svojem razvoju in vedno bolj prilagodi svojemu visokemu cilju. Zato se z zadovoljstvom zahvaljujemo kardinalski komisiji, ki je uredila nova pravila (v drugih

deželah se morejo privzeti druge posebne oblike, kakor to zahtevajo različne tradicije in posebne okoliščine, da se le ohrani temeljna zamisel in bistvene zahteve), nova pravila, ki imajo le ta namen, da naredijo Katoliško akcijo bolj skladno in ustrezajočo potrebam duš in sodobnega časa, vedno bolj tesno povezano s cerkveno hierarhijo, tako da bo to živo drevo, ki se je razcvetelo na vrtu Cerkve po zaslugi našega prednika, razširilo svoje veje med krščansko ljudstvo ter dalo tiste sadove vonja Kristusovega, ki jih njega korenine s svojim božjim sokom zoré in razmnožujejo.

Vzvišeno poslanstvo Katoliške akcije

Odtod je razvidno, kako vzvišeno je poslanstvo Katoliške akcije. Ona nudi svojo pomoč, da se more dosegati namen Cerkve, ki je reševati duše ter nadaljevati v vseh časih in krajih odrešilno delo Jezusa Kristusa. Mar mi morda vzvišeni cilj Cerkve in cerkvene hierarhije ta, da se svet spreobrne in da se narodi zberejo v božjem kraljestvu? Ali ni križ na Golgoti vrelec modrosti, moči in zmage (prim. 1 Kor 1, 22–25), božje znamenje odrešenja vseh Adamovih sinov in svetilnik večnega zveličanja za človeštvo, ki se potaplja v morju zmot in krivde? Dvignite svoje poglede na Golgoto, dragi sinovi in hčerke, ter občudujte Kristusovo Nevesto, ki s kelihom njegove krvi odhaja, da osvoji svet ter ga spravi z Bogom. Njej ob strani hodi Peter z nebeškimi ključi, namestnik Kristusov, hodijo apostoli, škofje, duhovniki in pomočniki pri svetem podvzetju. Poglejte, kako se okrog njih zbirajo množice ljudstev, prerojene po krstni vodi in po besedi, ki izpreminjata duše, ter vse bratsko družita pred edinim Učiteljem, ovce in jagnjeta v eno samo čredo, »kjer ni Grka in ne Juda, ... ni divjaka ne Scita, ni sužnja ne svobodnega, ampak je vse in v vsem Kristus« (Kol 3, 11). »Zakaj eden je vaš Učenik, vi vsi ste pa bratje« (Mat 23, 8), vsi ustvarjeni po božji podobi, vsi odkupljeni od Kristusa, vsi otroci nebeškega Očeta, vsi združeni v isti veri, vsi, dokler smo v telesu, romarji k Bogu v nebeško domovino (prim. 2 Kor 5, 6).

Če imamo tudi tukaj doli drago nam domovino, ki smo ji dolžni zvesto ljubezen (S. Th. 2^a 2^{ae} q. 101 a. 1), je vendar ta domovina kraj našega zemškega romanja, domovina, ki gremo čez njo v času, po poti in v okoliščinah življenja ter socialnega in državnega sožitja, ki so vesele in žalostne, v potrebah in medsebojni pomoči prijateljev in sodržavljanov, v čuvanju in brambi domačega krova, v iskanju prospeha ali ugleda, ki prejdeta s podobo tega sveta (prim. 1 Kor 7, 31). Nimamo tukaj stalne domovine, ampak iščemo prihodnjo (Hebr 13, 14). Zgoraj, više je naša stalna domovina. Zanj smo rojeni, njej namenjeni, vanjo smo usmerjeni in po poti k njej hodimo z vsemi brati po veri in po upanju, povezani s tisto ljubeznijo, ki prekosi vero in upanje, bogastvo in ubošvo, vednost in nevednost, vsa dobrotna, vsa vesela resnice, — z ljubeznijo, ki vse pretrpi, vse veruje, vse upa, vse prenaša ter pridobiva in osvaja brate, da dobi v njih večne tovariše v nebesih, v večnem gledanju Boga. Glejte, kaj hoče sodelovanje pri cilju Cerkve in pri reševanju duš. Tu je danes polje duhovne žetve Katoliške akcije.

Sedanji čas je čas preizkušnje duš. V vrtincu materialnega napredka, v zmagah človeškega uma nad tajnostmi narave in nad elementarnimi silami zemlje, morja in neba, v tesnobni borbi, da dosežejo večje uspehe, kot so jih dosegli tekmovalci, na polju drznega raziskovanja, v ponositem osvajanju znanosti, industrije, delavnic in tovarn, v pohlepu po dobičku in po uživanju, v stremljenju po veliki moči, ki se je bolj bojimo kakor si jo želimo, ki jo bolj zavidamo kakor se ji pokoravamo, v vsem šumu modernega življenja — kje more najti mir človeška duša, po naravi krščanska? Mogoče v tem, da je zadovoljna sama s seboj? Ali v tem, da se ponaša, da obvlada ves svet, medtem ko tava v megli prevare, ki ne loči snovi od duha, človeškega od božjega, časnega od večnega? Ne; v mamljivih sanjah se ne pomiri nevihta v duši in v vesti, ki ju vznemirja sila duha, ki je nad snovjo in ki stremlji, zavedajoč se nesmrtnega in neodklonljivega cilja, proti neskončnosti in proti brezmejnemu željam. Približajte se tem dušam. Sprašujte jih. Odgovarjale vam bodo v jeziku otroka, ne v jeziku moža (prim. Hebr 5, 12—13). Niso imeli matere, ki bi jim, otrokom, pokazala Očeta v nebesih. Rasli so med stenami, ki na njih ni viselo razpelo, v hišah, kjer se je o veri molčalo, na poljih, ki so daleč od oltarja in zvonika. Listali so strani, kjer so bila napisana vsa druga imena, samo ne božje in Kristusovo. Slišali so slabo o duhovnikih in redovnikih. Prišli so s polja, iz mest, od domačega ognjišča v tovarno, v trgovino, v univerzitetne dvorane, k vsaki obrti in vsakemu delu, niso pa obiskovali cerkve, niso poznali župnika, niso imeli dobre misli v srcu.

Duhovniki ne zadostujejo

To so nesrečne duše, ki v nevarnostih mladosti niso imeli nikogar, ki bi jih poučil, vodil, opozarjal ter jih utrdil v veri in v božjem življenju. Če so ga pa imele, so jim pa brezbržnost, malomarnost in slab zgled tovarišev, vrenje mladosti, vsakdanje raztresenosti in opravljanje zatemnili luč vere in verskega življenja, jim izmaličili misel in ohladili srce, spremenili zdravo korenino v skoraj suho deblo, ki bo poginilo brstje morda v uri nesreče ali pa ob toploti prijateljske in usmiljene besede, ali šele v mrzlem zatonu življenja. Koliko teh duš se z razširjenjem mest in industrije ter s prihajanjem delavskih množic z dežele v mesto nabira po predmestjih in novih mestnih predelih, kjer mnogokrat ne najdejo cerkve ali pa imajo dolgo pot do nje, kjer jih duhovnik in župnik komaj more spoznati! O, v kako neenakem razmerju je število in delo božjih služabnikov s številom in s potrebami duš! Kako silno potrebo občutijo dušni pastirji in župniki, ki zlasti po velikih mestih, potrebo, da jim zvesti sodelavci pomagajo v mnogoterem, težkem in brezmejnem delu, ki jih priganja, da pasejo in čuvajo nad vedno rastočo množico svoje črede! Njih gorečnost bi se hotela približati vsem jim zaupanim ovčicam, doseči zgubljene in vse poučiti in privedi nazaj k božjemu Pastirju duš. Toda nemalo področij socialnega življenja ostane skorajda zaprtih duhovniškemu delovanju, odprtih pa delovanju laikov.

Avguštinov poziv vernikom

Velik zakon narave in milosti je, da podobnost odpira vrata bližanju in ljubezni. To je vez, ki približa laika laiku in ustvarja prijateljstvo, nato pa jih more obadva dvigniti, da se srečata v visoki sferi duha, ko eden v drugem ljubi brata, ko ga gleda v luči vere in nebes, ko se čuti razjedenega od gorečnosti hiše božje. »Koga,« sprašuje sv. Avguštin, »razjeda gorečnost hiše božje? Tistega, ki vidi zlo, pa ga skuša popraviti, ga želi izboljšati... Če vidiš brata, ki se oddaljuje od hiše božje, zadrži ga, opomni ga, če te razjeda gorečnost hiše božje...

Opomni vse, ki jih moreš, ustavi vse, ki jih moreš, prestraši vse, ki jih moreš, tolaži vse, ki jih moreš; toda ne počivaj... Ne glej le na samega sebe. Ne govori v svojem srcu: ali moram morda jaz skrbeti za grehe drugih? Zame zadostuje moja duša, da jo rešim pred Bogom. Oh, ali se ne spominjaš služabnika, ki je skril talent, ki mu ga je dal gospodar, in ga ni hotel plodonosno naložiti? Ali je bil morda obtožen, da ga je izgubil in ne da ga je ohranil brez sadu? ... O bratje,« zaključuje veliki hiponski škof, »vi veste, na kak način odpira Bog pot in vrata svoji besedi. Nikar ne mislite na počitek od pridobivanja duš za Kristusa, saj je Kristus vas same pridobil« (In Joannis Evang. tract. X n. 9 — Migne PL, t. 35 col. 1471—1472).

V teh vročih besedah škofovske gorečnosti čutite Avguštinovo srce, njegovo spodbudo in njegov opomin h Katoliški akciji za njegov in bodoči čas. Kajti hiša božja, ki je katoliška Cerkev, kakor v vseh časih, tako tudi v našem, in njena gorečnost morata vžigati nje sinove s tistim razjedajočim ognjem, ki ga je Kristus prinesel na zemljo, da se razširi.

»Velike zasluge imate za Cerkev in državo«

Danes vidimo, kako v tem gorečem in apostolskem ognju plapolajo plameni praporov, ki zbirajo in vodijo kohorte Katoliške akcije; plameni, ki razsvetlujejo to, kar so naredili in kar delajo; plameni, ki iz vnetih množic mož in žena, mladeničev in deklet, akademikov in akademičark ter katoliških učenjakov ustvarjajo pomožno falango, poslušno besedi najvišjega pastirja in vodstvu škofov pri ohranjanju in razširjanju krščanske vere in pravdnosti med narodom. Vam, ljubi sinovi in hčere v Katoliški akciji, ki ste si vzeli za cilj delati in trpeti, po krščansko in rimsko, velike stvari, Vam gre Naše očetovsko zadovoljstvo. Naša hvala in zahvala. Vi imate zasluge za Cerkev in za državo. Da, tudi za državo. Kajti ko ste razširjali in ostvarjali v individualnem, družinskem in socialnem življenju katoliška načela o avtoriteti, o pokorščini, o redu, pravičnosti, pravdnosti in ljubezni, ste sodelovali pri delu, da zasijejo, se okrepe in utrdijo najbolj neomajne osnove države.

V vas stavimo mnogo Našega upanja za bodočnost. V tej tako težki uri, ko se človeške strasti, ki jih je mir uspal, vzbujajo, bruhajo na dan, se vžigajo in se bore v dvoboju krvi in uničevanja; v tesnobi, ki stiska Naše srce, srce skupnega očeta, zaradi divje borbe med

Nam dragimi sinovi in sinovi, obračamo pogled na Katoliško akcijo in se utrjujemo v upanju, polni zaupanja, da bomo našli v njej, tesno zbrani okrog škofov in apostolskega sedeža, zveste in goreče sodelavce v velikem podvzetju, ki bolj kakor katero drugo priganja Našega duha, in ki je v največjo korist dušam in narodom: da se povrne Kristus v duše posameznikov, v domača ognjišča, v javne običaje, v odnose med socialnimi razredi, v državno ureditev, v mednarodne odnose. To je nad vse krščansko podvzetje, ki dviga goreče sinove vojskujoče se Cerkve k zaslugi in časti najbolj plemenite in svete križarske vojne, ki se bije zato, da raste, se obrani in utrdi med človeštvom kraljestvo Kristusa, Kristusa, ki je »prava luč, ki razsvetljuje vsakega človeka, ki pride na ta svet« (Jan 1, 9); Kristusa, luči pravičnosti med Bogom in med človekom, med človekom in človekom, med narodom in narodom; Kristusa, ki je luč resnice, do katere je zlobni svet (medtem ko kakor Pilat sprašuje, kaj naj bi bila) brezbrizen, niti je ne želi spoznati in razumeti, da bi dobro delal; Kristusa, luči sloge in rešitve v dneh, ko je mir med narodi skaljen.

Četvera povezanost

Italijanska Katoliška akcija bo popolnoma zadovoljivo odgovarjala načrtom in nadam Cerkve, če si bo stavila za pogoj tisto povezanost, ki je njeno življenje in njena moč. Četvero povezanost: povezanost s cerkveno hierarhijo; povezanost z Bogom za notranjo duhovno izoblikovanje; medsebojno povezanost članov za složno delo; povezanost s člani drugih organizacij, ki so tudi pod vodstvom Cerkve.

Povezanost s cerkvenim učiteljstvom

1. Predvsem bo izpolnila pričakovanje svete Cerkve, če bo vedno bolj tesno združena s škofi in s sveto stolico ter z njimi neomajno povezana. Hierarhiji gre oblast in dolžnost, da uči in vodi. Katoliška akcija je njena poslušna pomočnica, ki ji stavi na razpolago vse svoje sile. Njeni člani najdejo v ljubezni, v pokorščini ter v ponižni in takojšnji vdanosti do papeža in do škofov svoje veselje, svojo moč, pa tudi poročstvo za uspeh, kajti za hierarhijo, ki je dedinja apostolskega poslanstva, velja nezmotna Kristusova obljuba: »Glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta« (Mat 28, 20).

Razen tega, »ker ni oblasti razen od Boga, in te, ki so, so od Boga postavljene« (Rim 13, 1), morajo izkazovati člani Katoliške akcije dolžno spoštovanje ter odkritosrečno in vestno pokorščino državnim oblastem in njih zakonitim predpisom; »zakaj«, pravi prvak apostolov, »to je božja volja, da po naših dobrih delih umolkne nevednost nerazumnih ljudi; kakor svobodni, pa ne, kakor bi svobodo imeli za pokrivanje hudobije, ampak kakor božji služabniki. Vse spoštujte, brate ljubite, Boga se bojte, kralja častite« (1 Pet 2, 15—17).

Na ta način bodo člani Katoliške akcije, ki ni in noče biti strankarska organizacija, ampak izbrana četa zgleda in verske gorečnosti, dokazali, da niso samo zelo goreči kristjani, marveč tudi popolni državljani, ki niso odtujeni visokim nalogam državnega in socialnega

sožitja, ki ljubijo domovino in so vselej pripravljeni dati zanjo tudi življenje, kadar upravičena zakonita korist domovine zahteva to najvišjo žrtev (prim. okrožnico Leona XIII. *Sapientiae christianae*, 10. jan. 1890).

Povezanost z Bogom

2. Povezanost z Bogom je glavni temelj Katoliške akcije, če hoče postati pomočnica cerkvene hierarhije. To se pravi, njeni člani morajo imeti pri apostolatu globoko versko, duhovno in kulturno vzgojo. Je pač resnica, da je apostolski duh velika stvar in vredna visoke hvale pri vsakem kristjanu že v tem, da včlanjen v mistično telo Kristusovo, živi po svoji veri. Toda pripadnost h Katoliški akciji vključuje izbiranje, zahteva prostovoljni zagon in velikodušno predanost, ki se ne plaši darovati in žrtvovati samega sebe, nalaga in določa natančno pripravo in vzgojo, že pridobljeno ali pa ki se mora pridobiti, prikladno naravi organizacije. Cerkvenim asistentom pod vodstvom škofov gre na poseben način naloga, da vzgajajo in izobrazujejo člane Katoliške akcije, jih hranijo in jim dajejo rasti na pašnikih varne, zdrave in globoke duhovnosti ter jih napajajo ob čistih izvirih krščanskega nauka.

Na tem duhovnem vežbališču pred vsem drugim priporočamo molitev, kakor smo to že rekli gojencem semenišč, ko so se prvič zbrali okrog Nas. Molite, molite, molite: molitev je ključ do božjih zakladov; je orožje borbe in zmage v vsaki bitki za dobro in proti zlu. Česa ne zmore molitev, s češčenjem, z zadoščenjem, s prošnjo, z zahvalo? Njeno življenje, ki nanj z vnemo opozarjamo čete Katoliške akcije, je zavestna udeležba pri daritvi svete maše, pogosto prejetje zakramentov, duhovne vaje, in poleg raznih pobožnosti, želja in vnema za žrtev, veliki zakon in pogoj uspešnega apostolata. Pripadnost h Katoliški akciji ne postavlja njenih članov na položaj privilegija ali superiornosti, ampak jim nalaga dolžnost, da postanejo, v duhu ponižnosti, odpovedi in ljubezni, vsem vse (1 Kor 9, 22), da bodo pridobili vse za Kristusa, in da se napram vsem čutijo, kakor apostol Pavel, »dolžniki« neizrekljivih zakladov, ki so jih prejeli od božje dobrote.

Notranja povezanost

3. Od povezanosti s hierarhijo in od povezanosti z Bogom se ne sme ločiti in ne pogrešati v članih Katoliške akcije, kot pogoj močne uspešnosti na duhovnem polju, medsebojna povezanost, ki jih tesno in vzajemno zbliža in poveže, tako da ostvari eno samo veliko družino zrelih oseb in mladine. Naj bo kar največja edinstvo med cerkvenimi asistenti v škofijah in v centru, zlasti v tisti veliki dobrini, ki bolj vodi do pravega hotenega cilja. Kakšno nesoglasje v majhnih stvareh, ki ne nasprotuje prijateljstvu, naj ostane v razumu ter naj ne zaide v voljo, marveč se naj žrtvuje ljubezni in splošnemu miru (prim. S. Th. 2^a 2^{ae}, q. 29, a. 3 ad 2um). Naj se izvaja v organizacijah, ki so organizirane po starosti, naraven in reden prehod iz ene v

drugo, in naj bo sousmerjenost v namerah in delovnih načrtih tako duhovnikov kakor laikov, da se ne povzroča razpršenje energij.

Zunanja povezanost

4. Toda razen medsebojne povezanosti bo v korist in odlika dobrohotne in prijateljske naklonjenosti, če bo vladala povezanost tudi med člani Katoliške akcije ter med člani drugih organizacij. Organizacija italijanske Katoliške akcije, čeprav je glavna ustanova katoliških borcev, ima vendar okrog sebe druge organizacije, ki so tudi odvisne od cerkvene oblasti in imajo nekatere izmed njih tudi apostolske oblike in cilje ter se zato morejo imenovati pomočnice pri hierarhičnem apostolatu. Med temi organizacijami ter med Katoliško akcijo, kdo tega ne vidi, je potrebna neka medsebojna dobrohotnost, širokogrudno razumevanje, odkritosrčno sodelovanje. To so lastnosti in kreposti, ki imajo na eni strani svojo korenino v najčistejši vnemi za slavo božjo in za zveličanje duš, ki jih vse vžiga, po drugi strani pa v pripadnosti k istemu mističnemu telesu Kristusovemu, odkoder zajemajo življenjski sok. Ene in druge se ne bodo med seboj zapletale pri delu, kateremu se posvečujejo v skladu s pravili, ki jih je potrdila cerkvena oblast, pač pa bodo tekmovala v vzajemni pomoči in podporanju, da bo v duhovni raznolikosti, ki se prilagodi in uklanja različnim običajem, izpremenjenim razmeram ter različnim značajem, sijala svetla, značilna legitimacija kristjana — ljubezen.

Notranje organizacije Katoliške akcije

In če bodo v katoliške vzgojne zavode in prav tako v cerkvene organizacije, ki imajo tudi cilje in organizirane oblike apostolata, prodirale notranje organizacije Katoliške akcije, se bo to zgodilo obzirno in previdno, ne da bi se kaj motil ustroj in življenje zavoda ali organizacije, marveč tako, da se da novi zagon duhu in oblikam apostolata s tem, da jih vključi v veliko osrednjo ogranizacijo.

Na ta način pripravljeni, vzgojeni in zedinjeni se bodo člani Katoliške akcije vrgli kot apostoli na razna družabna področja povsod, kjer je dobiti kaj duš za Kristusa, kjer koli je kakšno zavetišče ali zbirališče individualnega ali kolektivnega življenja, nad katerim mora naš Gospod Kristus kraljevati.

Pojdite!

Pojdite, ljubi sinovi in hčere, pojdite k ponižnim, ubogim, trpečim, nesrečnim, od sveta zapuščenim; pojdite, da jih dvignete, okrepite, jih potolažite, jim pomorete, jih vzpodbudite. V svojih nesrečah, v svoji žalosti, v svojih bolečinah, v svoji zapuščenosti naj čutijo blizu sebe brata, ki z njimi joka, ki se jim pridruži v njih nesreči in bedi, ki jim je prijatelj v težavah, ki ima roko, ki jih podpira, besedo, ki teši žalost in jim kaže, poleg bežnega videza časa, nespremenljive dobrane večnosti.

Pojdite k mladini, ki je kljub temu, da je v Italiji modrost vladajočih priznala verski pouk v osnovnih in srednjih šolah kot

»temelj in krono javnega pouka« (Konkordat med sveto stolico in Italijo, čl. 36) vendar zaradi svojega zanosa in mladostne vneme izpostavljena tolikim in takim nevarnostim, da mora biti deležna budne skrbi, vedno vztrajnejše in večje. Mladina je upanje družine in domovine. Jezus sam je nad vse ljubil otroke, ljubil je krepostnega mladeniča. In v brigadah mladine, željne bodočnosti in drzne, ki se ne straši ovir, ima Kristusova nevesta svoje levite, navdušene in požrtvovalne duše, ki bodo čuvala sveto skrinjo in bodo nesle blagovest med ljudstvo in med narode do konca zemlje. Bodite mladini vodniki, učitelji, tovariši; bodite mladeniči z mladeniči, otroci z otroki, da jih vse privedete h Kristusu, da bodo čutili njegovo božanje in njegov božji objem. Stopite v njih duše ter jim ocvajate cvet nedolžnosti in kreposti, vsadite jim seme tiste modrosti življenja, resnice in poti, ki se mora kot svetilka vere postaviti končno na zadnji počitek v grobu.

Pojdite k odraslim, ki so v svoji mladosti rasli in se vzgajali v ozračju, napolnjenem z agnosticizmom, ko se je človek, drzen raziskovalec snovi in narave, prevzemal s svojimi odkritji in s svojimi sanjami ter šel v borbo zoper Boga; danes pa, ko se ruši toliko ideologij in sistemov, pa čutijo, zavestno ali nezavestno, da se iz dna njih srca dviga tesnobni krik neumrljive duše, ki je ne zadovolje ne zgolj zmagoslavje samo človeške znanosti ne mik modernega napredka; krik, ki vzbuja v njih prebujeno in nezdržljivo domotožje po Jezusu Kristusu in po nedopovedljivi svetlobi njegovega nauka.

Pojdite med svet. Zaupajte v Kristusa, ki je svet premagal. Vaše orožje naj bo apostolat molitve, zgleda, peresa in besede; naj bo ponižnost in dobrohotnost, potrpežljivost in krotkost, modrost in obzirnost; modra ljubezen, ki se približa tistemu, ki se moti, a ne zmoti, kajti človeška duša ničesar bolj goreče ne želi, kakor resnico. Vaše polje udejstvovanja v tej duhovni borbi naj bodo vse vrste prizadevanja in delovanja, ki jih bodo potrdili, sousmerjali in vodili škofje in od Nas ustanovljena kardinalska komisija.

Tako nam je ta slovesni zbor italijanske Katoliške akcije v veselje in v tolažbo, ko vidimo apostolske kohorte laikov, ki so se pridružili cerkveni hierarhiji v vnemi za rešitev od Kristusa odkupljenih duš in ki imajo to čast, da širijo ter obnavljajo krščansko ime in življenje. Saj v Katoliški akciji na poseben način sije in zmaga duša mističnega telesa Cerkve; duša vere, upanja in ljubezni, ki nam je vlita v srce od svetega Duha, tistega Duha, ki je na binkoštni dan po desetdnevni zbranosti v stanovitni in složni molitvi skupaj z najsvetejšo Devico, posrednico in nevesto istega Duha, prišel v obednici ne samo na apostole, marveč tudi na vse tiste tam zbrane učence, ki jih moremo imenovati njih prve pomočnike pri apostolatu. Prišel je v ognjenih jezikih; v jezikih, ki so potem odmevali kot glasniki vere po vsem svetu; v jezikih, ki so širili od Kristusa na zemljo prineseni ogenj, ki je on zanj le to želel, da bi se vnel (Lk 12, 49). Tudi mi potrebujemo ognja teh jezikov, potrebujemo darov sv. Duha, ki podpira našo slabost, ko ta ne ve, kaj je potrebno prositi, in ki sam prosi za nas z nezrekljivimi zdihljaji (Rim 8, 26). Žato dvignimo želje in prosimo, da kakor nekdanj v porajajoči se Cerkvi, tako tudi danes sveti Duh pride

obilno po zaslugi Marije, kraljice apostolov in vsakega apostolata, na italijansko Katoliško akcijo, na to veliko obednico zadnje večerje, ki zbira okrog naslednikov apostolov navdušeno vojsko zvestih in požrtvovalnih sodelavcev. Ta vsemogočni Duh, ki je ob zarji sveta plaval nad vodami (pri. Mojz 1, 2) in jih oplajal, naj prenovi obličje zemlje (Ps 103, 30), ki je postalo bojišče tolikih krvavih borb med človeškimi otroki in morje tolikih solza in brodolomov. Naj prikaže sredi viharjev, ki divjajo med človeštvom, nova nebesa in novo zemljo (2 Pet 3, 13) in obnovi tisti urejeni mir in slogo med narodi, ki si jo svet tako želi, ki se pa more utrditi za stalno proti nasilju in laskanju le v božjem kraljestvu, ki je pravičnost in mir in veselje v svetem Duhu (Rim 14, 17).

Nato se je sveti oče zahvalil za darove, ki so jih dale škofije za revne cerkve, ter podelil navzočnim svoj apostolski blagoslov. (Acta Ap. Sed. 1940, 362—372.)

Katoliška akcija in redovni ter svetni kler

Sveta kongregacija za bogoslovja in vseučiliški študij je l. 1938. izdala zbirko sedaj veljavnih predpisov in cerkvenih določil, ki urejajo pouk in vzgojo bogoslovnega naraščaja. Zanimivi priročnik govori tudi o odnosih svetnega in redovnega klera do Katoliške akcije.

Vsak duhovnik je po svojem posvečenju in svoji službi dolžan poznati in delati za Katoliško akcijo. Ali je duhovnik še duhovnik, če mu ni mar Kristusove Cerkve? Če ne skrbi za rast božjega kraljestva na zemlji? Če ne dela za zveličanje duš? Če se ne trudi, da se Kristusova beseda uveljavi v vesti posameznika in v življenju družine ter človeške družbe, dokler ne pride k nam tako zaželeno božje kraljestvo? Prva in največja duhovnikova službena dolžnost je, da skrbi za rast Jezusovega skrivnostnega telesa.

Kakor pa dokazuje vsakdanja skušnja, se je delo za vzvišeni cilj tako razraslo in namnožilo, da ga duhovnik pri najboljši volji več ne zmore. Nujno je prisiljen, da išče sodelavcev za svojo službo, če noče, da bi božja stvar na zemlji utrpela veliko škodo.

Poleg tega notranjega je še zunanji razlog, ki duhovnika nagiblje, da se poslužuje pripravnih pomočnikov. Jezusov zgled in njegov nauk zgovorno dokazujeta, kako napačno ravna vsak duhovnik, ki v napačni gorečnosti zavrača dobrohotno pomoč tistih laikov, ki vneti od prave ljubezni do Boga in bližnjega želijo sodelovati pri gradnji božjega kraljestva na zemlji.

Zgodilo se je namreč, da so Jezusovi učenci zalotili nekega človeka, ki je v Jezusovem imenu izganjal hudobne duhove. Razburili so se in so mu prepovedali govoriti v Jezusovem imenu. »Učenik, nekoga, ki ne hodi z nami, smo videli, da je v tvojem imenu izganjal hude duhove, pa smo mu branili« (Mr 9, 38). Apostoli hočejo povedati, da je ta »neki« zgolj samozvanec, ker ni ne poklican, ne pooblaščen, ni ne apostol ne učenec. Jezus jim ne pritrdi, temveč se potegne za svojega delavca, rekoč: »Ne branite mu« (Mr 9, 39). Vsekakor hoče Jezus poudariti, da ta »neki« opravlja dobro, Bogu prijetno delo. Vsak človek ima prirodno pravico in dolžnost, da oznanja božjo slavo.

Drug prizor iz sv. pisma še bolj določno prikaže pozitivno božjo zapoved, da mora vsak človek sodelovati pri delu za božjo stvar. Dogodek se je zgodil v Geraški deželi. Matej, Marko in Luka sporočajo, kako je Jezus ozdravil obsedenca. Hvaležni ozdravljenec želi

hoditi za Jezusom. »Ali (Jezus) mu ni pustil« (Mr 5, 19). Ne sprejme ga med svoje spremstvo, med apostole in učence. Pač pa mu naroči: »Pojdi domov k svojim ljudem in jim oznani, kako velike reči ti je Gospod storil in kako se te je usmilil« (Mr 5, 19—20).

Sleherna poteza omenjenega svetopisemskega prizora ima svoj pomen. Dogodek izpričuje, da smo vsi ljudje poklicani delati v božjo slavo, čeprav ne vsi na isti način. Nihče ne sme biti brezbrizen. Eni so poklicani, da delajo po neposredni Jezusovi bližini, drugi, da delajo v svojem okolju. Mnogim naroča Bog: Pojdi domov k svojim ljudem in jim oznani, kako velike reči ti je Gospod storil in kako se te je usmilil. Kaj je mogoče bolj določno nakazati delo, delokrog in vsebino poslanstva slehernega človeka? Beseda ni svet, marveč pozitivna zapoved, ki vsakomur — tudi laiku — nalaga neodsvojljivo dolžnost doma, v družini, delavnici, uradu, šoli, univerzi ali kjer koli v javnosti osvajatati okolje za krščanska načela.

Zaradi dela na istem poprišču se lahko zgodi, da nastane nezaželeno nasprotje med duhovnikom in neduhovnikom. Če se kdaj kaj takega dogodi, je nesoglasje zakrivila človeška nepopolnost in ne stvar sama. Zakaj duhovnik in neduhovnik imata isto pravico, katera njima pripada po prirodnem pravu in je med socialnimi pravicami in dolžnostmi prva in najvišja, to je, spoznati in priznati Boga ter javno delati za njegovo čast. Pravico zanika samo grobi materializem. Duhovnik pa ima poleg te obče človeške pravice še službeno dolžnost, da skrbi, da se omenjena pravica v človeški družbi tudi uveljavlja in izvršuje.

Velika zmota je, če duhovnik misli, da je izpolnil vso svojo dolžnost, če se briga le za lastno posvečenje. Taka zabloda je sad individualističnega liberalnega naziranja, ki se danes vsiljuje pod firmo asocialnega personalizma, ki je zrastel iz Kantove filozofije. Duhovnik pa je vzet izmed ljudi in se postavlja za ljudi, kar se nanaša na Boga (Hebr 5, 1).

Proti sodobnemu organiziranemu brezboštvu postavlja Cerkev organiziran apostolat v Katoliški akciji. Katoliška akcija se rekrutira iz laičnih vrst. Papež smatra vprašanje za dušnopastirsko, ker gre za zveličanje duš. Kardinal Pizzardo je ob avdienci bogoslovcev rimskega mesta, dne 12. marca 1936 sv. očetu poudaril, da je pastoralno bogoslovje naraslo za novo poglavje o Katoliški akciji. Pij XI. je v odgovoru poudaril, da je duhovnik poklican oblikovati apostole Katoliške akcije. (*Enchiridion clericorum*, str. 838.) Mislil je na potreben pouk in nujno vzgojo, brez katere je organizirano delo v Katoliški akciji nemogoče. Že prej je Pij XI. pisal kardinalu Petru Gasparriju, da je Katoliška akcija »nekaj, kar nujno spada k njihovi (dušnopastirski) službi« (24. januarja 1927).

Katoliška akcija je predvsem dušnopastirska zadeva. Mislili bi, da potem zadošča, če se o njej poučuje le dušni pastir, za druge duhovnike pa tak pouk ni potreben. Res je, da dejansko spada v delokrog dušnega pastirja, načelno pa spada k splošni duhovniški izobrazbi. So mnogi duhovniki, ki ne pridigajo, ne spovedujejo, ne uče v šoli, ne delajo v pisarni, pa so se vendar vsega tega učili v pastoralnem

bogoslovju. Podobno je s Katoliško akcijo. Zapoved Cerkve je, da jo mora vsak poznati in se z njo seznaniti v semenišču.

Priročnik priporoča zasebni in šolski študij o Katoliški akciji. Bogoslovci naj se izobrazijo z branjem tozadevnega slovstva, ki odkriva nje biblične, dogmatične in juridične osnove (Ench. Cler. 839).

Zasebni študij, kakor je lep, pa ima premnoge nevarnosti. Človek si ob njem ustvari pojme, naredi sodbe in zamisli, ki so lahko lepe in dobre, le da niso cerkvene. Zato poleg zasebnega študija priporoča priročnik še drug študij, ki nosi uradni značaj zaradi kraja, vsebine in načina podajanja. Pouk o Katoliški akciji naj se daje v semenišču (o. c. 746). Sklepamo, da moramo besedo semenišče vzeti v širšem pomenu besede, to je tam, kjer bogoslovci prejemajo pouk in vzgojo. Po mnenju kongregacije so za pouk o Katoliški akciji bolj pripravna zadnja leta, ko si je duhovniški kandidat že prisvojil osnovne pojme bogoslovnega študija in spoznal najvažnejše naloge svetega poslanstva. *Ultimis cursus theologici annis — praelectiones de Actione Catholica habebantur* (o. c. 739).

Cerkev se boji, da bi se vsak držal svoje zamisli o Katoliški akciji. Zato kongregacija naroča, naj škofje pazijo, da bodo kandidati dobili pravi pojem o Katoliški akciji, o tisti in taki, kakor jo je ukazala Cerkev — *quibus (alumnis Seminariorum) genuina hac de re Ecclesiae mens proponatur* (o. c. 739).

Škofje morajo budno paziti, da pouk in vzgoja klera ne zaideta na stranpota v tem vprašanju. »Zakaj,« tako se glasi pismo litavskim škofom, »prav Katoliško akcijo smatrajte za eno največjih vaših dušnopastirskih dolžnosti« (27. XII. 1930).

Veljajo zgornje določbe le za svetni kler? Nikakor! Gotovo veljajo tudi za redovni kler, vsaj za tisti, ki vrši dušno pastirstvo v fari, prižnici in spovednici. Kolikokrat ima redovni kler v rokah vzgojo mladine, vodi duhovne vaje za laike in kar je najvažnejše, ima v svojih rokah vzgojo in duhovno vodstvo svetnega duhovništva. Kakšen blagoslov prinaša redovništvo, če vzgaja v cerkvenem duhu; kakšno nesrečo, če se zaukazanega dela vzdrži, kakšno razcepljenost, če hodi svoja pota in kakšno pohujšanje, če celo nasprotuje. Če gledamo v cerkveno zgodovino in iščemo vzroke ponižanj, ki jih je Cerkev doživela v dobi humanizma, protestantizma in janzenizma, najdemo med drugimi vzroki vedno necerkveno zadržanje svetnega in redovnega klera. Tudi Katoliška akcija je kamen preizkušnje, v koliko ima kdo pravega cerkvenega duha!

Posebno pomoč za Katoliško akcijo pričakuje papež od redovnih družin obojega spola. *Praevalidum sane amplissimumque Actioni Catholicae adiumentum praestabunt tam multae religiosae ex utroque sexu familiae* (podčrtano v orig. Ench. Cler. 748). Izrecno se obrača sv. oče na vzgojitelje moške in ženske mladine po redovniških zavodih. Molitvena pomoč še ne zadošča, marveč redovniki naj goreče podpirajo duhovnike, tudi če sami ne vrše izrecnega dušnopastirskega dela. *Quod quidem subsidium ipsae (religiosae familiae ex utroque sexu) semper allaturae sunt, non modo preces. Deo iugiter ad-*

movendo, vero alacrem quoque operam sacerdotibus navando, etiamsi peculiarem animarum curam non acceperint (o. c. 748).

Papeževe želje so velike. Kdo bi si upal misliti, da se Katoliška akcija tiče celo tistega redovnika, ki ne opravlja dušnopastirskega dela! Papeža ne zadovolji sama simpatija, tudi ne goreča molitev, on pričakuje živahnega sodelovanja. Posebno redovni zavodi in šole naj bodo naklonjeni Katoliški akciji. Papež svetuje, da vzgojitelji in učitelji ljubeznivo vabijo mladino k apostolskemu delu in nato vztrajno spodbujajo, naj vstopi v vrste Katoliške akcije (o. c. 748). Pij XII. besed Pija XI. ni preklical. Kako nekatoliško čuteči so tisti, ki so pričakovali in pripovedovali izmišljene bajke, da bo Pij XII. preklical delo Pija XI. Prav v zadnjem govoru Pij XII. omenja Katoliško akcijo po vzgojnih zavodih. Želi, naj se uvaža mirno in po možnosti brezšumno. Tistim, ki imajo dobro voljo in ki čutijo s Cerkvijo, je papež dovolj razločno govoril.

Še kot kardinal Pacelli je pozival zlasti redovnike, naj vse svoje sile in moči čim bolj posvete temu sodobnemu apostolatu (9. septembra 1933). Pred štirimi leti piše redovnim predstojnikom, da bo pomoč Katoliške akcije izdatnejša in večja, če se bodo redovniki v posebnih študijskih tečajih pripravili na sodobne naloge, da bodo z govori in mnogovrstnimi gorečimi deli zbujali in oblikovali vernike za apostolat v Katoliški akciji, opominjali duhovnike pri duhovnih vajah o izpolnjevanju dolžnosti tudi do Katoliške akcije, ki je po papeževih besedah »in praecipuis sacri pastoris officiis« (15. III. 1936). Že kot kardinal obljublja polnost božjega blagoslova na vzajemno delo obojnega klera. Če se bodo redovniki prilagodili zahtevam sv. očeta v pogledu na Katoliško akcijo, bodo tako nadaljevali svojo slavno tradicijo, da z velikodušno pripravljenostjo hite na pomoč dušam in Kristusovemu namestniku, zlasti v sedanjem težkem trenutku, ko ogražajo mladino tako številni sovražniki. Dokaz izbrane ljubezni je vzajemno sodelovanje s svetnim klerom za razširjenje božjega kraljestva na zemlji (15. III. 1936).

Za dragoceno pomoč se je sv. oče ponovno zahvalil dominikancem, frančiškanom, salezijancem in drugim redovnikom in redovnicam. Vsebinsko njegovih govorov najboljše povzame misel, ki jo je izrekel jezuitom: Težko bi mogli nuditi mojemu srcu večjo tolažbo, kakor če nameravate vneto skrbeti v bogoslovjih, zavodih in kongregacijah za to, kar je predmet naše posebne pozornosti, punčica našega očesa, študij in skrb za Katoliško akcijo.

Koliko dragocene pomoči nudijo duhovniki, redovniki in redovnice Katoliški akciji! Brez duhovnikove pomoči Katoliška akcija ne more ne pričeti z delom, ne uspevati, ne donášati sadov. Umljivo je torej in v skladju s papeškimi navodili, da katekizem o Katoliški akciji spominja, da imajo duhovniki, redovniki in redovnice dolžnost v svojem delokrogu podpirati Katoliško akcijo. Kako je kje Katoliška akcija organizirana, je škofova zadeva. Kako pa kdo pri njej pomaga, je stvar njegove vesti, ljubezni do Kristusa in naklonjenega čustva do sv. Cerkve, v vsakem primeru pa je Bogu odgovoren pred svojo vestjo in Cerkvijo.

Janez Kraljič

Knjige

Izbrani spisi Aleša Ušeničnika

Aleš Ušeničnik, *Izbrani spisi*. III. zvezek. Ljubljana 1940. Založila Jugoslovanska knjigarna. 319 strani.

Zdi se mi, da se prav v tretjem zvezku posebno lepo odraža vsebinsko svojstvena Ušeničnikova stran, ki ga očituje kot velikega filozofa. Kajti v tem zvezku obravnava U. filozofe in filozofska vprašanja. Prvi del tega zvezka ima naslov: *Filozofi in njih misli* (7—135). Zanimiva je ta revija slavnih filozofov, ki se vrstijo v časovni zaporednosti pred nami. Prvega srečamo »božanskega« Platona, čigar idealizem obravnava avtor v najdaljši in v eni izmed najlepših razprav tega zvezka (7—34). Jasno in nazorno je podana tu zgodovina Platonovega idealizma od njegovega početka preko Aristotela, Plotina in sv. Avgušтина do sv. Tomaža Akvinskega, ki je Platonovo in Aristotelovo teorijo o idejah združil in »napravil glede idealizma veliko sintezo med platonizmom in aristotelizmom« (23). V naslednji razpravi Platon o nesmrtnosti duše (35—40), nam avtor dokazuje, da niso zadovoljivi znanstveni dokazi, ki jih Platon v Phaidonu navaja za nesmrtnost duše. Vendar pa misli, da je Phaidon za vsakega, kdor veruje v nesmrtnost duše, vodnik k pravi modrosti (39). Tej razpravi je še dodana kritika k Sovretovemu prevodu Phaidona (40—43), kjer vidiš, da je Ušeničnik tudi izboren humanist, ki popolnoma obvlada oba klasična jezika. Kajti on bere Platona, Aristotela, Plotina, Avgušтина, Tomaža v izvirniku. In to daje njegovi filozofiji temeljitost in verodostojnost. Kako redki so med modernimi filozofi, ki bero grške in latinske avtorje v izvirniku! V tretji razpravi Sv. Avgušтин in njegova pot k Bogu (43—62) vidimo, kako je na Avgušтина vplivala platonska in novoplatonska filozofija. Toda Avgušтин je dal nekatere platonskim besedam nov pomen in globlji smisel. »Na dvoje je treba predvsem paziti, da je bil Avgušтин platonik in da je bil mistik« (45). Tukaj tudi izvemo, da so one tri poti, ki jih ločimo v askezi: via purgativa, via illuminativa in via unitiva, pot očiščevanja, pot razsvetljevanja in pot združevanja, povzete iz novoplatonske teozofije. Na koncu razprave so dodane bogate opombe k Avguštinovi spoznavni teoriji, kjer je navedeno važnejše novejšo slovnstvo o tem predmetu (59—62).

Razprava Sv. Tomaž Akvinski in naša doba (62—81) nam odkriva veliko spoštovanje sv. Tomaža do resnice: povsod je v središču resnica,

nikjer sam. »Dasi je bil eden največjih genijev, je bil vedno le ponižen iskatelj resnice« (67). Z geslom: »Nazaj k sv. Tomažu, a s sv. Tomažem naprej« nam razodene Ušeničnik, da je njegov program istoveten programu neosholastikov: vetera novis augere. Bolj spekulativne narave je razprava Sv. Tomaž Akvinski in večno stvarjenje; je to odgovor na članek, ki ga je napisal dr. Pavlica v Voditelju (XVIII, 1915, 117—121). U. ugotavlja s sv. Tomažem, da ni mogoče razvidno dokazati, da bi ne mogel biti svet od vekomaj ustvarjen. V naslednji razpravi »Dante in filozofija« (90—103), nam pisatelj na mnogih zgledih kaže, kako podaja Divina Commedia filozofski svetovni in življenjski nazor, umsko izčiščen v šoli sv. Tomaža Akvinskega (v Parizu!), umetniško oblikovan v stvariteljskem duhu pesnika Danteja. René Descartes, »oče moderne filozofije« (103—113), nam pokaže, da je bil Descartesov dvom splošen in pozitiven. »Iz pozitivnega splošnega dvoma pa ni nobene poti k spoznanju in resnici« (110). Posebnost njegove »revolucije« je bila v tem, da je D. pretrgal zvezo z vso preteklostjo in se ustavil pri »subjektu«. Vprav okoli tega se pa suče tudi vsa moderna filozofija. V zadnji razpravi prve skupine nam U. oceni Mahniča kot filozofa (113—135). Središče Mahničeve metafizike je bil nauk o idejah. Ko govori o Mahničevih nedostatkih pravi, »da je bil M. tako zelo logik, da je logik včasih v njem zatopil psihologa« (129). Toda s tem ni nič zmanjšana Mahničeva veličina. »Mahnič je imel pred očmi veliko zamisel, osnovati vso kulturo našega naroda na ideje, za to zamisel je živel, tej zamisli je posvetil vse svoje duševne moči. Može velikih zamisli pa radi prezro ne le malenkosti, ampak tudi to in ono, kar se drugim važno zdi. Njih delo je kakor vihra, ki izčisti ozračje in oplodi polja, a marsikaj tudi v tla potepta, kar bi moglo kliti in živeti« (134).

Druga skupina razprav nosi naslov: Filozofski problemi (139—253). Dve izmed teh sta bili objavljeni v latinščini v Acta Pontif. Academiae Romanae S. Thomae Aqu. vol. III. 1936, 91—96 in vol. V. 1938, 115—135. V prvi izmed teh dveh študij razpravlja »O zadnji osnovi naše izvestnosti« (139—146), kjer pride avtor do zaključka, da je popolna refleksivnost našega razuma zadnja osnova izvestnosti. V drugi daljši razpravi pa govori »O spoznatnosti vnanjega sveta« (163—185) in zavrača moderni subjektivizem. Sorodno snov obravnava tudi »Realizem in skepticizem« (146—152) kot odgovor na dr. Šerkovo kritiko. Poučna je razprava »Hipoteze in veda« (152—163), kjer nam avtor govori o pomenu, o koristnosti pa tudi o nevarnosti hipotez. Nadalje zavrača ateistični monizem, »O monizmu« (198—214) in evolucionizem, »Evolucionizem« (214—224), »O bistvu življenja« (185—198), odklanja dr. Zarnikov mehanizem in zagovarja vitalizem. Nato sledita še dve razpravi »O descendenci« (225—243) in »O pračloveku« (243 do 253). Glede descendance loči U. filozofsko tri razvojne kroge, ki bi bil v njih možen razvoj, ki pa v njih iz enega kroga v drugi krog naravno prav gotovo ni mogoč prehod, torej ne iz neživega do živega (generatio aequivoca), ne iz rastline do živali, ne iz živali do človeka (243).

Tretja skupina razprav nosi naslov: Svetozori (257—311). V petih razpravah podaja avtor kritične pripomnje o svetovnem nazoru, katerega so pri nas filozofi in nefilozofi, nekateri izrečno, drugi mimogrede, razodeli v raznih spisih. Tako zavrača v prvi razpravi energizem dr. Žmavca (257—268), v drugi pa odločno pobije surovi materializem geologa Ferd. Seidla (268—277) in ga zavrne s polja, kjer ni znanstvenik. Tehniku Milanu Vidmarju (277—290) dokazuje, kako nelogično je zgubil vero v Boga; zdravniku Francu Dergancu (290—300) pa priznava njegovo prizadevanje priti do resnice s skupnim »sotrudnim« prizadevanjem, kakor je že Aristotel v svoji »Metafiziki« poudarjal (297). Vendar pravi U., da je Dergančeva filozofija še premalo dognana in znanstveno izdelana, da bi bila mogoča o njej jasna in dokončna sodba. V zadnji razpravi govori o modernem filozofu Francetu Vebro (300—311). O njegovem delu »Knjiga o Bogu« sodi: »Najsi že kdo pristane na vse Vebrove dokaze ali ne, vsekakor bo vsak, kdor to delo zares prouči, moral odkrito priznati, da je »Knjiga o Bogu« temeljito znanstveno delo, po metodi, znanstveni tehniki in izrazu samostojno Vebrovo« (308).

Kakor občuduje Ušeničnik pri sv. Tomažu Akvinskem spoštovanje do resnice, njegovo jasnost, pozornost in bistrino in — last not least njegovo veliko ponižnost, enako občudujemo prav te vrline tudi mi pri avtorju. Tudi pri njem je v središču resnica, nikjer on sam. V veliki meri je dobil to v sholastični šoli sv. Tomaža. Sam pove, zakaj tako ceni sholastično filozofijo: »S svojo jasno metodo, s svojimi razvidnimi načeli, s svojimi velikimi smernicami, s svojimi nedvomnimi osnovnimi rešitvami daje nekak čudovit duševni mir, da človeka nič ne motijo zastareli nazori, nič nesoglasja, nič odprta vprašanja. V vseh nesoglasjih čuti in vidi človek tisto veliko enoto, ki je ne da nobena druga filozofija« (79). Ko sem prebiral Ušeničnikove filozofske razprave, me je nehote obhajala tudi ta-le misel: Na stotine filozofskih sistemov imamo danes. Štirje ali pet jih bo vzbujalo pozornost, mogoče tudi občudovanje bodočih rodov; njihova vsebina se bo več ali manj časa še obdržala v nekaterih filozofskih krožkih in šolah. Nemimljiv donos za izbor mišljenja pa prispeva človeštvu le majhna peščica filozofov. Tudi s tega stališča zasluži »philosophia perennis« palmo.

Zunanja oblika zvezka je lepa. V razločnem tisku skoraj ni napak. Opozoril bi le na sledeče: na str. 28., op. 59, naj stoji $\tau\omicron\iota\varsigma$ $\theta\epsilon\omicron\iota\varsigma$; na str. 59. Cayré, ne Cavre; na str. 243. Trinil, ne Trinit. Čudil sem se, da tudi v grškem tisku ni več in večjih napak.

A. Čepon

Pripombe pod črto

Zgodba o „Odčaranem svetu”

Božo Vodušek je izdal zbirko svojih pesmi pod romantičnim naslovom »Odčarani svet«. Razsodišče za banovinske literarne nagrade, ki ga sestavlja petčlanski odbor (dr. T. Debeljak, dr. M. Rupel, J. Šolar, F. Vodnik in zastopnik banovine) je presodilo, da zbirka zasluži nagrado ter jo zato uvrstilo med nagrajenimi deli na tretje mesto z nagrado 3000 dinarjev. Sklep razsodišča naj bi bil utemeljen (če smemo to sklepati iz poročila »Slovenca« z dne 28. septembra 1940) v domnevi, da je Voduškova zbirka pomembna za razvoj slovenskega pesništva s posebnim ozirom na pesniško obliko in gradnjo, ki je iz ekspresionizma prešla v »novo stvarnost« ter začela »razkrinkavati svet« itd.

O zbirki sami je bilo že pisano v prejšnji številki naše revije. Odklonili smo jo z načelnega stališča. Res je, da se Voduškova zbirka dviga glede svoje umetniške gradnje precej nad povprečnost ostalega pesništva in bi ji šlo zato ne glede na ostale lastnosti neko priznanje. Toda ne moremo sprejeti načela, da je umetnost ločena od življenja in njega zakonov, bodisi naravnih, bodisi nadnaravnih. Voduškovi zbirki daje dominanten ton duh miselnega razkroja in skrajnega cinizma, ki se v nekaterih pesmih izlije kar v izrazito protikatoliško smer in v težko bogokletstvo (Skriti Bog, Sonet o uporabi križa, Oljčni vrt), na kar opozarja tudi dr. T. Debeljak v »Slovencu« z dne 28. sept. 1940. Zato je razumljivo, da smo zbirko odklonili. Nerazumljivo pa je, da se je razsodišče kljub spoznanju (prim. »Slovenec«, 28. sept. 1940) o značaju nekaterih Voduškovih pesmi le odločilo, da bo delo nagradilo. Nagrada ne pomeni le nekega navadnega priznanja ali odobravanja. Smisel nagrade je v tem, da izbere nekatera dela, dá njih avtorjem denarno priznanje, jih s tem kot najboljše javno odlikuje pred vsemi drugimi, obenem pa jih tako prizna za vzor umetniškega ustvarjanja, po katerem naj streme zlasti mlajši literarni poskusniki. Če gledamo na »Odčarani svet« v tej luči, se ne moremo načuditi sklepu razsodišča, ki je Voduškovo zbirko smatralo za vredno nagrade. Tudi če bi se ustavili le pri splošnih določilih pravilnika za razdelitev banovinskih nagrad, ki zahteva, naj bodo nagrajena dela umetnostno neoporečna, prednost pa naj imajo dela, ki so vzeta iz slovenske zgodovine in ki dvigajo slovenskega nacionalnega duha, bi zelo težko prišli do podobnega sklepa. Z vidika drugih zahtev, ki umetnostne neoporečnosti naravnost ne zadevajo, pač pa jo usmerjajo, pa je kar simptomatično, kakšne razmere vladajo na polju slovenske literarne kritike. Moremo reči, da pomeni nagrada Voduškovega »Odčaranega sveta« precej točen izraz pojmovanja, ki je na splošno prevladalo v našem literarnem svetu.

Tudi ta svet bo treba odčarati.

G.

Nazori „Delavske pravice”

»Delavska pravica«, glasilo krščanskih socialistov v Sloveniji, organiziranih v Jugoslovanski strokovni zvezi, piše med drugim v svoji številki z dne 3. oktobra 1940 tole:

»Mirno hočemo preiti dejstvo, da se je geslo katoliške skupnosti po navadi porabljal kot politična psovka. Podobnost s političnimi psovkami, ki so jih porabljali bivši jugoslovenski centralisti nasproti avtonomistom, je več kot očitna. Tudi tem smo veljali kot rušilci in seveda kot rušilci državne skupnosti. Danes pa je ravno tako očitno, da predstavljajo večerajšnji hrvaški in slovenski rušilci današnje rešitelje državne skupnosti in da so prav oni tisti, ki so imeli o nas največ nemilih besed, prignali našo državno skupnost prav na rob prepada.

Le to si hočemo zapomniti: slovenska katoliška skupnost ni verski, ni cerkveni pojem, katoliška skupnost — taka, kot smo jo uporabljali pri nas — je političen pojem. S tem dejstvom smo si naše raziskovanje v glavnem pojasnili in tudi močno olajšali.

Nikjer na svetu, morda z edino izjemo na Slovaškem, pri nas pa prav gotovo, ni cerkvena hierarhija zahtevala, da morajo biti vsi dejavni katoliki tudi pripadniki ene in iste, od vodstva katoliške Cerkve določene stranke. Kjer koli se je pa kaj takega dogodilo, se je dogodilo zaradi lokalnih časovnih koristi in vsakikrat v nasprotju z nadčasovnim poslanstvom Cerkve. Taki ukrepi, take zahteve ne bi bile opravičljive niti v tem primeru, da je Cerkev obenem tudi avtoritarni regiment dotične politične enote. Tudi v tem primeru bi bila katoliška skupnost vzvišena nad trenutnim političnim položajem in to celo v takem, samo teoretično možnem primeru, v katerem bi imenovani avtoritarni katoliški regiment obetal obstojati še celo stoletje.

Katoliška skupnost je mogoča samo v verskem pogledu. V političnem pogledu se ni mogla nikjer obdržati razen pri politično zaostalih ali pri tvarno jako revnih narodih, pri katerih je cerkvena organizacija prevzela še politično funkcijo. Čim pa se narodi politično osvestijo, postane združevanje verskih in političnih funkcij v rokah cerkvenega vodstva velik kamen spodtike in pravi vir nesreče za dotično deželo. Cerkvi sami pa razen gmočnih ne prinaša prav nobenih drugačnih koristi. Prav narobe. Cerkev se prelevi v politično institucijo prvega reda. Kar pa je pri vsej stvari najusodnejše, je njena reakcionarna vloga, ki je nujen odmev tisočletnih tradicij, privilegij in posestev, ki se sami po sebi zahtevajo vodstvo politike v smeri status quo ante. Tako postane politična katoliška skupnost v katoliškem narodu velikanska zavora tako v socialnem kot v gospodarskem smislu, zavora, ki ne dopušča nikakega razvoja.

»Krekovo krščansko socialno gibanje je bilo dejansko socialno revolucionarnega značaja. Vsi katoliški shodi, vsa katoliška socialna doktrina je bila obvladana po krščanskem socializmu. Kar je postalo za Kreka usodno, ni bila toliko krščanska socialna doktrina kot njegova otroška vera v njeno uresničljivost. S tem je postal nemogoč še prej, preden je postal edini voditelj slovenskega krščanskega socialističnega naroda, še preden je zavzel mesto, ki bi ga po normalnem, zdravem toku dogodkov moral zavzeti.

Ko je bila Krekova vera v katoliško politično skupnost v svojem največjem naponu, so mu njegovi modrejši sobratje še v pravem času skušali odvzeti njegov čudotvorni koren. Ubili so, oziroma skušali so ubiti duhovnika na Kreku, kajti duhovnik-Krek tak, kot je bil po svoji notranjosti, je bil nevarnejši kot vsa socialna demokracija, proti kateri je imel naročilo boriti se z vsemi močmi.

»Tako je pomenila njegova nenadna smrt za nas krščanske socialiste kot za ves slovenski narod izgubo očeta, ki nas je zapustil še prej, preden je postavil svoj dom. Zaradi njegove prerane smrti nimamo Slovenci stranke kot jo imajo Hrvatje po Radicu.

K obravnavani stvari ne bo mnogokaj pridodati. Lahko bi rekli še samo to, da smo vseh 20 let tavalili nekje po slepi ulici, v katero smo zašli po Krekovi smrti.

Ta članek je sam dovolj zgovorna priča o duhu, ki vlada pri »Delavski pravici« in v vodstvu jugoslovanske strokovne zveze. Napisal ga je neki dr. P. K., uredništvo ga je objavilo na glavnem mestu. Komentarja ne potrebuje. Stavimo pa ob tem vprašanju nekaj pripomb:

1. »Delavska pravica« se v podnaslovu imenuje »glasilo krščanskega delovnega ljudstva«.

2. Nazori, ki jih širi »Delaavska pravica«, na splošno niso kaj izrednega, saj so v navadi pri vseh nasprotnikih katoliške ideje. Nekaj izrednega pa je to, da se »Delaavska pravica« ob takih nazorih še more imenovati glasilo krščanskega ljudstva.

3. »Delaavska pravica« je uradno glasilo Jugoslovanske strokovne zveze.

4. Nujno je, da se bo delavstvo Jugoslovanske strokovne zveze polagoma navzelo nekatoliških nazorov svojega glasila, v kolikor že ni od njih okuženo.

5. Vprašanje bo ostalo toliko časa odprto, dokler ne bo bolezen ozdravljena v korenini.

V pojasnilo „Času“

Letošnji »Čas« je v 9.—10. številki prinesel kritiko o prvih dveh številkah Revije Katoliške akcije. Kakor nalašč je kritik I. F. naštel tudi nekatere elemente, ki so potrebni, da je kritika dobra. Kritika mora biti: resnična in pravična (str. 410), strpna (411), stvarna in dobrohotna. Dvomimo, da kritika I. F. odgovarja temu idealu.

Trdi, da so v Reviji površno pisani članki. Recimo, da je to res. Vsako človeško delo je nepopolno. Dokaz za to trditev so članki v zborniku Bohinjski teden. Tako nevede prizna kritik sam, ki piše: »Prav nič ne bom trdil da je vse, kar je v knjigi (Boh. teden), popolnoma dokazano« (str. 413). Če torej ni vse dokazano, zakaj se kritik čudi, da drugi kritiki na take nedokazane trditve v zborniku tudi s prstom pokažejo. Kritik I. F. pa nasprotno očita površnost in nič ne pove, kje, na katerem mestu in zakaj so članki v Reviji površni. Ni izvestno, če so članki površni, izvestno pa je, da je taka pavšalna kritika I. F.-a površna. Od kritika priporočene dobrotnosti pa v dolgi njegovi kritiki ni mogoče niti trohice zaslediti.

Hujša je druga točka. I. F. odločno ugovarja »nepoštenosti«, ki jo je zagrešil pisatelj članka »Na valovih iracionalizma«. Kolikor moremo razbrati iz kritike, je pisatelj zagrešil nepoštenost, ker »veže z nedvoumnim namenom vse hude obtožbe in sumničenja razprave z Bohinjskim tednom odnosno s SKAD Zarjo (414)«. Posebno zameri I. F., da imenuje pisatelj Kocbeka ideologa in zarjanskega ideologa (415) in ker v Reviji noče vedeti, da je edini »ideolog« »Zarje« v verskomoralnem in cerkvenem pogledu duhovni vodja »Zarje«. Sodba in obsodba, ki jo izreče kritik I. F. nad pisateljem v Reviji, se glasi: »Rečem le, da je v njem (prof. Kocbeku) več notranje poštenosti, kakor pa v pisatelju, ki je na tak način skušal očrniti »Zarjo« (415). Namigava na pomanjkanje »vesti in čuta odgovornosti pri pisatelju (415)«.

Pojmi vesti, odgovornosti, manjpoštenosti in nepoštenosti žaljivo omažejujejo pisateljevo osebnost. Taka kritika spada pod pojem zmerjanja in žaljenja, je zelo osebna, stvarna pa ni. Zdi se mi, da je edinstveni primer v našem slovstvu, da duhovnik duhovniku javno podtika nepoštenost. So taki načini kritike dovoljeni v imenu ljubezni, ali pa resnice in pravičnosti, kakor se glasi ponosni naslov kritike v »Času«? Kdo bo pisatelju vrnil čast? Kritik lahko reče, da se je pisatelj zmotil, ker Kocbek ni ideolog »Zarje«. Kakšne namerne goljufije, nepoštenosti, ali vsaj sence nepoštenosti mu pa ne more dokazati.

Poglejmo pisateljevo krivdo, ki obstoji v tem, da veže razpravo o prof. Kocbeku z Bohinjskim tednom. Človek bi mislil, da le obstoji neka stvarna zveza, vsaj ta, da je prof. Kocbek na tečaju v Bohinju predaval. Zdi se pa, da je zveza tudi idejna. Kritik pravi, da je »soglasje med prof. Kocbekom in »Zarjo« v poudarku personalizma in narodnosti«. Narodnost je vendar ideja, personalizem pa kot filozofski sistem in svetovni nazor kar cel povezek idej. Če Kocbek ni ideolog, kaj pa je? Vsaj predavatelj je bil na tečaju, kaj ne? Beseda predavatelj je generičen pojem in gre zato, o čem je predaval. Lahko bi predaval o športu, turistik, kmetijstvu ali tudi o idejah. In beseda ideolog pomeni človeka, ki govori ali predava o pogledih ali mislih. Prav to delo je vršil Kocbek na Bohinjskem tečaju, da je širil

svoje nove, sodobne in svojske poglede, če rabimo izraz, ki ga uporablja zarjanska terminologija. Govoril je o temi: Oseba — središče novega življenja. Kritič V. F. v »Času« št. 7, str. 302 (XXXIV) misli, da je »Zarja« vzela za »glavni predmet razmišljanj eno najbolj perečih vprašanj naše dobe, vprašanje človekove osebnosti. Predgovor (Bohinjski teden) odkriva, da je »Zarja« želela slišati »tehtne besede tistih javnih delavcev, ki so v zadnjih dvajsetih letih najvidneje posegali v slovensko kulturo« (IX). Med te javne delavce šteje Bohinjski teden tudi Kocbeka, ker drugače ne bi prinesel njegove slike na naslovni strani. V tej glavni ideji vlada soglasje med »Zarjo« in Kocbekovo idejo. Zarjani so to idejo sprejeli, kar je »pritrjevalo dve sto petdeset slovenskih inteligentov« (Predgovor Bohinjski teden XII). Kaj tak tvorec idej, ki jih je tudi »Zarja« sprejela, res ne zasluži imena ideolog in zarjanski ideolog?

Članek »Razcepljenost v slovenski katoliški skupnosti« je avtor do besede tako objavil, kakor ga je govoril. In to zato, ker so nekateri zavpili, kako je krivičen in žaljiv in zaradi tega ni dostavil nobene opombe, kaj je prof. Kocbek o svojem članku izjavil. Morda bi bilo umestno, da bi avtor izjavo omenil. Vendar pa opozarjamo, da je Kocbekova izjava le komentar, samoopravičevanje in razlaga njegove misli. Ni pa prof. Kocbek svoje trditve ne preklical in ne obžaloval. Nam ni znano! Naj kritik I. F. pove, kje in kdaj je prof. Kocbek trditev preklical in obžaloval. To zahtevo stavi pisatelj v Reviji. Ne gre za komentar ali razlago ali opravičilo. Še bolj čudno je, da se profesor ne potrudi dobiti izjave od pristojne oblasti, da je trditev preklical, jo obžaloval in se cerkveni obsodbi podvrgel. Nad tri leta vztrajati v cerkveni obsodbi, meče čudno luč na človeka, ki hoče veljati za dobrega katoliškega inteligenta. Škof, kot čuvár razodetega nauka in cerkvene discipline, še ni izjavil, da je prof. Kocbek obžaloval. Dokler se K. ne potrudi, dobiti tozadevne izjave od cerkvene oblasti, velja za nas, da svoje trditve ni preklical in ne obžaloval. Stvar je namreč postala zadeva cerkvene oblasti, zato sodba o tem, ali je K. preklical ali ne, ne gre prof. Kocbeku, pa tudi ne kritiku v »Času«, ampak samo cerkveni oblasti.

Zanimiva je izjava kritika, »da ne misli postaviti »Časa« v izključno službo zarjanskega kroga« (410). Iz tega sklepamo, da je »Čas«, glasilo Leonove družbe, v službi zarjanskega kroga, četudi služi še komu drugemu.

J. K.

